ADALET VEKÂLETİ TARAFINDAN ÇIKARILIR

Devlet N

ADALET DERGİSİ

Yıl : 44

Sayı : 11

MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

A N K A R A
Yeni Cezaevi Matbaası

1 9 5 3

587

Mevcudu Olan Satıştaki Kitaplar Listesi

Adalet Dergisi: 948: 1-12 inci sayıları	1000	Krr.
» » : 949: 1-12 » »	1000	»
Adalet Mantığı (Tercüme)	300	»
Alman Ceza M. Usulü K. (Baha Arıkan Tercümesi: 1951)	300	»
Avukatlık Kanunu ve Talimatnamesi (1938)	50	»
Aynî Haklar C. 2 (İ. H. Karafakıh tercümesi)	750	»
Deniz Ticaret Hukuku (K. Berker Tercümesi)	300	»
Hâkimler K. (942)	50	»
Meşhut Suçlar K. Talimatı	15	»
Noter K. (942)	50	»
Suçun ve suçlunun taaddüdü ve cürme iştirak	150	»
Tamimler Mecmuası: 928/937	175	»
» » : 938	100	»
» » : 950	100	»
Temyiz Mahkemesi Ceza Kararları 1952	250	»
Temyiz Mahkemesi Hukuk Kararları 1952	300	»
» » İçtihadı Birleştirme Ceza bölümü (950)	50	»
» » » » Hukuk » (950)	50	»
» » » » » » (951)	50	»
Tevhidi İçtihat Kararları: 1952, Hukuk Kısmı	15	»
Tevhidi İçtihat Kararları: 1952, Ceza Kısmı	10	»
Temyiz Mahkemesi Kararları (Ceza: 941 - 942)	300	»
Varşova Konferansı (Tercüme)	75	»
Zürih Şerhi Aile Hukuku (949) (Dr. Tahir Çağa Tercümesi)	300	»
» » Borçlar Hukuku C. 2 (Dr. Recai Seçkin Tercümesi)	300	»
» » Giriş ve Kişinin Hukuku C. 1 (Volf Çernis Tercümesi)	300	»
» » » » » » » 2 (» » »)	300	»
» Vesayet Hukuku C. 1 (Volf Çernis Tercümesi)	450	»
» Zilyedlik ve Tapu Sicilli (Dr. Suat Bertan Tercümesi)	300	»

ADALET
DERGİSİ

İdare ile mükellef olan : Adalet Vekâleti Neşriyat Müdür Vekili KÂZIM DERELİ	Kasım : 1953	Yıl : 44 — Sayı : 11

İÇİNDEKİLER

İNCELEMELER :

		Sahife
DDr. Zühtü Tarhan	Fransa'da Çocuk Suçluluğu	1251 — 1287
DDr. Hayrettin Arpınar	Adlî Tıp Bakımından Yazı Fizyolojisi ve Grafolojisi	1288 — 1307
DDr. Âdil İzveren	İşçinin ihtimam mükellefiyeti	1308 — 1321
DDr. Lûtfi Tuncay	Adlî Tıp Bakımından Silâh	1322 — 1327
KKâzım Dereli	Bibliyografya	1328 — 1340

TTEMYİZ MAHKEMESİ HUKUK KARARLARI ..... 1341 — 1363

TTEMYİZ MAHKEMESİ CEZA KARARLARI ..... 1364 — 1374

589

FRANSA'DA ÇOCUK SUÇLULUĞU (1).

Yazan : **Dr. Zühtü TARHAN**
Adalet Müfettişi

—GİRİŞ—

Genel olarak
ÇOCUK SUÇLULUĞU

İstikbalin yegâne ümidi olan çocuğu içinde bulunduğu fena şartlardan kurtarıp cemiyete nafi bir uzuv olarak yetiştirmek beşeriyetin bir vazifesi ve borcudur. Bu günün modern cemiyetinde kanun vazileri ve psikoloji, sosyoloji, pedagoji mütehassıslarının hassasiyetle üzerinde durdukları mevzulardan biri de çocuk dâvasıdır. Bir çocuğu itina ile yetiştirmek ailenin vazifesi olduğu gibi aile birllikerinin içtimaından hasıl olan cemiyetin de esas vazifelerinden biri bulunmaktadır. Ailenin iyi yetiştirdiği çocuk nasılki onun hüsnü suretle bekasını temin ederse, cemiyetin de iyi yetiştirdiği çocuğu yine kendi selâmet ve bakasına hizmet eder.

İstikbalin ümidi olan çocuk doğuşundan itibaren himayeye muhtaç nazik bir mahluktur. Çocuğu içinde bulunduğu manevî tehlikeden kurtarrak onu cemiyete intibak ettirmek yine cemiyetin alacağı âdil terbiye sistemlerile mümkündür. Bir çok kimseler çocuğun tecziye edilmek suretile islâh edileceğine kanidirlerki bu büyük bir hatadır. Bu günün modern cemiyeti çocuğun himayesi suretile islah edildiğini fiilen isbat etmiş bulunmaktadır. Zira iyi veya fena bir nesilden dünyaya gelen çocuk bidayette cemiyete intibak etmiş değildir. Onu cemiyet, alacağı himaye tedbirlerile zamanla nafi bir uzuv haline getirecektir. Binaenaleyh gaye tecziye değil ıslah olacaktır.

ÇOCUK SUÇLULUĞUNU DOĞURAN MUHTELİF ÂMİLLER

Bunları muayyen bir tasnife tâbi tutmak mümkün bulunmamakla beraber bu günün kriminoloji mütehassısları umumiyetle çocuk suçlarının belli başlı 3 büyük Faktör tesirinde bulunduğuna kanidirler :

Bu tetkik Birleşmiş Milletler Teşkilâtı bursu ile bizzat tarafımızdan 1952 de mahallinde yapılan inceleme ve müşahedelere müsteniden hazırlanmıştır.

1 — Ferdî sebepler : Körlük, sağırlık, dilsizlik, kalb ve ciğer hastalıkları müptelâları gibi, uzuv noksanlıkları tesirile çocukların suç işlemeleri halidir. Çocuk kendisinde mevcut bu zaafı görerek, başkaları yanında kendini âciz hissedip binnetice cemiyetten ayrı kalarak ona intibak edememesi dolayısiyle suç işlediği vâkıdır. Anormal sınıfa ithalleri gereken bu çocukların cemiyete intibakları son derece güç bir hal almaktadır. Kısmen anormal olan bu çocukların terbiye müesseselerinde yetiştirilmeleri hakiki anormallerin islâhından daha güç olduğundan bunların durumları terbiye mütehassıslarını bilhassa meşgul etmektedir. Bunların terbiye ve islahı ve binnetice cemiyete intibakları her bakımdan çok müşküldür.

2 — Ruhî ve Aklî sebepler : Alkolizim, sar'a, Frengi gibi irsî surette çocuğa intikal eden ve bilnetice bir taraftan zihnî inkişaf ve tekâmüle malik olmıyan, diğer taraftan karekter teşevvüşatına müptelâ olan çocuklardır. Bu mâlûliyetler, doğrudan doğruya marazî âmillerden doğmakla tıp sahasını alâkadar eder. Bunları da üçe ayırabiliriz.

A — Zihnen geri kalanlar : Bu sınıfa, debiller, budalalar girer bunlar kendi yaşlarından çok aşağı yaşta bulunanların akıl inkişafını ancak gösterebilirler. Temyiz kudretleri çok zayıftır.

B — Karakter teşevvüşüne müptelâ olanlar : Bunlar pek mütenevvi bir veçhe arzetmekle tasnifleri güçsede başlıca 4 grupta mütalâa etmek mümkündür.

a — Fartı heyecana müptelâ olan mecnunlar, müteredditler,

b — Hareketi teşevvüşata müptelâ yorgunlar, tenbeller, dikkatlerini teksifle ihmalkâr olanlar, iradesi zayıf olanlar, sar'a müptelaları gibi kimselerdir.

c — Ruhî teessür tahavvülâtına müptelâ olanlardırki bunlarda teessür zaman zaman gelip geçer.

d — Nihayet melâkâtı akliyenin fena surette istimalinden doğan teşevvüşlerdirki bunlarda paranoyaklar gibi idrak ve temyiz zâfiyetine, isteri ve bovarizim gibi muyalyeleye müstenit zafiyetlerdir.

C — Marazî akıl teşevvüşleri : Bunlar beyin içindeki tümörlerden, yüksek ateşli hastalıklarda beyinde hasıl olan iltihaplardan, tenasül sisteminin faaliyetindeki intizamsızlıklardan doğan bozukluklar tesirile vâkı noksanlardır.

3— İktisadî ve İçtimai sebepler :

Bunların başında aile birliğinin infisahı gelir. Bu cihet gerek Fransa, gerek Belçika'da çocuğun suç işlemesini hazırlayan en mühim faktörler-

den biri addedilmektedir. Çocuğun yetişmesinde en mühim âmil şüphesiz mesut bir aile ocağıdır. Halbuki bu günkü hayat şartları bir çok ahvalde ananın da hariçte çalışarak kazancı ile aileye yardım eylemesini icap ettirmektedir. Kezalık ölüm ve hastalıklar boşanma ve ayrılma hallerinde ekseriya hakiki ana ve babanın yerini analık ve babalık aldığından çocuk bu kimselere karşı bir kin ile meşbu olarak yaşar. Binnetice karekteri değişerek fenalığa karşı bir temayül gösterir bu itibarla bir çok çocukların işledikleri suçlar ana ve babanın hatasından doğmaktadır.

Maddî, Ruhî ve aklî bakımdan noksanları olmayan bir çok çocuklar da, fakru zaruretin hüküm sürdüğü muhitlerin tesirile, kezalik çocukların devam ettiği kahveler, sinemalar, kabareler, temaşa yerleri, mektep çağında kötü arkadaşlarla temas kendilerini tedricen ahlâk ve seciye itibarile tereddiye mâruz kılıp suç işlemeğe müsait bir hale koyar.

İçtimai bozukluklar umumiyetle aile muhitinin tereddisinden doğar, babanın meselâ esarette bulunması, birinin ölmüş veya boşanmış olması, yahut babanın çalışma dolayısiyle ayrı ve uzak bir muhitte yaşaması veya arızi bir sebeple çocuğun terk edilmiş veya yetim kalmış bulunması, hastalık dolayısile aile ocağından uzak bir hastahanede yaşaması, ana ve babanın dinî ve millî hislerle ayrılık göstermeleri, çocuğun küçük yaşta hayatını kazanmağa mecbur olması gibi hususlar çocuklar üzerinde aile terbiyesinin noksan kalmasını mucip olmakla, bunlar da suç işleme saikleridir.

Gayemiz çocukları cemiyette hadim bir unsur olarak yetiştirmek bulunduğuna göre henüz suç işlememişse de aile infisahı dolayısiyle kendi başına kalmış olup her an suç işlemesi muhtemel bulunan çocuklar hakkında da önleyici tedbirler alıp bunları himaye etmek cemiyet menfaatı bakımından lüzumludur. Zira suçun önlenmesine çalışmak işlenmiş bulunan suça ceza tâyin etmekten çok daha faydalıdır. Bu itibarla henüz suç işlememesine rağmen manevi tehlikede bulunan çocukların muayyen aileler veya hayır cemiyetleri tarafından himaye edilmeleri iktiza eder.

Ahlâkî ve manevî terbiyenin çocuklara bidayeten aile ocağında verileceği malumdur. Mektep çağında bulunan bir çocuğun okula devamı ve meşguliyeti, onun hariçte serseriyane dolaşmasını önler. Mektep, çocuğa çalışma itiyadını, fikrî ve bedenî kabiliyetlerini temin eder ve bu fikrî terbiye de cemiyet terbiyesine inkılâp eder. Mekteplerde ezcümle çocuklara anlıyabilecekleri bir lisanla yalancılığın, kötü itiyatların V. S. fnalıkları anlatılır; öylece ahlâkları tasfiye olunur.

ÇOCUK MAHKEMELERI

Umumî mahkemelerde, umumî kavaide tevfikan mahkûm edilip Umumî ceza evlerinde kâhillerin tâbi tutulduğu rejime göre hükümleri infaz olunan çocukların yeniden suç işlemelerinin önüne geçmek kabil olmadığı gibi bilâkis tâbi tutuldukları rejim kendilerini yeniden suç işlemeğe müsait bir hale koymaktadır. Bu itibarla gaye çocukların islâhı olduğuna göre bunlar için ayrı mahkemeler, ayrı usul kaideleri ve ayrı infaz müesseseleri kurmak icap etmektedir.

Çocuk mahkemelerinin tâbi olduğu prensiplerle umumî mahkemelerin prensipleri ayrıdır. Ezcümle umumî ceza mahkemelerinde maznunun suçunu tesbit edip, mahkûm olduğu takdirde kanunen önceden tâyin olunan şartlar dâhilinde bu cezanın infazı yoluna gidilir. Ve gaye böylece tâyin olunur. Halbuki çocuk mahkemelerinde suç işliyen çocuğun suç işlemesinin saikleri aranır içtimai, ahlâkî, tıbbî bakımdan çocuğun fiiline sebep olan suç unsuru tesbit edildikten sonra çocuğun ıslahı hususunda lüzumlu olan tedbirler alınır. Binaenaleyh, buradaki gaye evvelkinden temamen farklıdır. Bu gayeyi tahakkuk ettirecek elâmanın ayrı bir ihtisasa malik olması icap eder. En mühim mesele, çocuğu suç işlemeğe sevk eden faktörü bulmaktadır. Bu faktör kendi karakteri midir fena arkadaşlarının tesiri midir, irsiyetin tesiri midir, aile muhitinin bozukluğundanmıdır?..... Bu takdirde suç işleyen çocuğa ne gibi bir metot tatbik ederek ve ne şekilde himaye edilerek ıslah edilmelidir?.

Bu bakımdan çocuk mahkemelerinin münferit veya toplu hâkimlerden müteşekkil bulunup bulunmaması ciheti düşünülecektirki bu hususta fikirler değişmektedir.

Müştemi hâkim taraftarları, çocuk hakkında en lüzumlu karara varabilmek için bir takım malûmatla mücehhez olmak lâzımdır, bu malûmat muhtelif ilim sahalarından geldiğine göre; bir şahsın, yani tek hâkimin muhalif sahalarda mütehassıs ve malûmatlı olmasına imkân yoktur. Muhtelif ilim sahalarında ihtisas yapmış azaların hâkimle birlikte hükme şerik olmaları zaruridir, bu itibarla müçtemi mahkeme sistemi yerindedir, demektedirler.

Münferit hâkim taraftarı ise, tek hâkim usulü süratlidir. Mademki hâkim, karsısındaki çocukla konuşacak ve lüzumlu malûmatı ayrıca muavin teşkilâttan alacaktır o halde azaya lüzum yoktur. Böylece lüzumsuz taliklerin önüne geçilir; denmektedirler.

Her ne kadar müçtemi hâkim sistemi taraftarlarının bir hâkimin muhtelif ilim şubelerinde mütehassıs bulunamıyacağı kanaatını ileri sürme-

leri varit ise de kanaatımızca tek hâkim sistemi amelî bakımdan daha faydalıdır. Zira çocuk mahkemelerinin tesisile esasen mahkemenin maznunla olan resmî münasebeti ortadan kaldırılmakta, onun yerine hâkimle maznun çocuk arasında âdeta bir baba oğul şefkat ve samimiyeti tesis olunmaktadır. Esasen bu mahkemelerin usulü muhakemesi de bu ciheti tazammun etmektedir. Çocuk karşısında bir kaç kişilik heyet görürse onlara karşı samimî olamaz, korkar, bildiklerini açıkça itiraf edemez. Binnetice heyet ne kadar mütehassıs olursa olsun hâdiseye açıkca vâkıf olmadıklarından kararları yanlış olabilir. Çocuk karşısında samimi bir baba hâkim görürse ona itiraflarını açıkça yapar, ayrıca tek hâkimin her hâdisede mütehassıs olmaması keyfiyeti de varit değildir. Zira çocuk hâkimi lüzumlu malûmatı hukuk tahsili esnasında ve ayrıca yaptığı ihtisasla temin etmiştir. Bundan maada tecrübe seneleri geçirmiştir. Esasen kararından evvel mütehassıslarla bu mevzuda görüşmüştür. Çocuğun hususî hayatını tetkik eden içtimai yardım teşkilâtının hazırladığı dosyadan faydalanmıştır. Bunlardan maada hâkim, çocuğun islahı hususunda vereceği kararda müteredddit kalırsa onu muvakkaten, nezaret altında serbestî rejimine tâbi tutmak suretile bu müddet zarfında yeni malûmat toplar ve nihayet çocuk hâkiminin kararları, kaziyyei muhkeme teşkil etmeyip gayesi himaye ve islâh tedbirleri olduğuna göre hâkim her zaman eski kararını tâdil etmek salâhiyetine maliktir. Bu itibarla çocuk mahkemelerinin tesisinde münferit hâkim sisteminin daha amelî faydalar doğuracağı kanaatindeyiz.

Usulü Muhakemesi :

Çocuğun mütehassıs hâkim huzurunda ona itimat ederek fiilini açıkca ikrarda bulunması lâzım geldiğinden usulü muhakemesi tamamile ayrılır. Burada gözetilen en mühim esas bilhassa duruşmanın gizli olmasıdır. Bu esaslı prensibin duruşmanın aleniyeti esasına muhalif olarak konulmasının sebebi, hâkimle baş başa kalan çocuğun sorulan suallere doğru cevap vermesinin teminini sağlamaktır. Çocuk dinleyicilerden ürkebildiği gibi bilâkis yaptığı fena, hareketin neticelerini idrak edemiyerek onu anlatırken âdeta mahiyetini toplamayada çalışabilir. Bu maksatla aleniyet kaldırılmıştır.

Muhakeme usulünde nazara alınacak ikinci esas sadeliktir.

Mahkeme salonu sade olacaktır, çocuk cübbeli hâkimden ziyade cübbesiz olan ve çalışma masası başında bulunan hâkimin yanına oturarak dinlenirse hâkim ile çocuk arasında o dakikadan itibaren samimiyet yaradılmış ve hâkimin korkulacak bir insan olmadığı çocuğa his ettirilmiş

olur. Bir de, hâkimin her türlü şekil perestlik ve usulî muamelât haricinde çocukla serbestçe konuşması, küçüğün pisikolojisine ve hususiyetine daha ziyade vâkıf olmasını temin eder.

FRANSA'DA

Çocuk Mahkemeleri

Fransa'da çocuk mahkemeleri 22/Temmuz/1912 tarihli bir kanunla kabul edilerek 1912 ve 1922 tarihlerinde tadilâta uğramışsa da, çocuk suçluluğu hakkındaki esaslı ve fiili tatbikat bilhassa 2/Şubat/1945 tarihli emirname kat'î şeklini almış bulunmaktadır.

Vazii kanun mezkûr emirnamenin 4 cü maddesile adaletin tecellisi bakımından başlıca unsur olan çocuğun hâkim tarafından tanınması lüzumunu derpiş etmiş bulunmaktadır.

Şüphesizki diğer hâkimler gibi çocuk hâkimleri de; suçu meydana çıkartmak ve delilleri tesbit etmek için vaz olunan kazaî ahkâmı tetkik ile mükellef bulunmakla beraber bu faaliyetlerine; çocuğun ruhî bakımdan incelenmesi hususunu da ilave etmek ve böyle bir vasıfla muttasıf bulunmak mecburiyetindedirler. Hâkim çocuğun işlediği suçu, o suçun mahiyene göre değil; fakat çocuğun durumuna göre tetkik edecektir. Binaenaleyh çocuk, hâkim tarafından şahsiyetine; müteaddit fiillerine ve komplekslerine göre nazara alınacaktır. İçtimai, ferdî, Ailevî âmiller; irsi ve bünyevi teşevvüşler, aileden intikal eden karekter ve zekâ bozulukları çocuk hâkimi tarafından daima göz önünde bulundurulan sebeplerdir.

2/Şubat/1945 tarihli emirnamesinin 2 inci maddesine göre 18 yaşını ikmal etmiyen çocukların cezaî bakımdan âdemi mesuliyetleri esas olup bunların suça göre tecziyeleri cihetine gidildiği takdirde hâkim vereceği kararlarda bunların terbiye ve himayelerini nazara alacaktır. Böylece ceza ilminin, çocuklar hakkında tatbik edilen müeyyidelerde daima ferdiyetçiliği ön safta bulundurduğunu müşahede ediyoruz. Binaenaleyh bu müeyyedeler, tedabiri mania olmaktan ziyade çocuğun cemiyete intibakına yarayan tedbirler olacaktır. Bu vasfı haiz bir çocuk hâkimi tahkikatı idare ile için esasına nüfus ederek kararını verir.

Bu yeni terbiye müessesesinin başlıca hususiyetlerinden biri de hâkimin, çocuğu suçunun mahiyetine göre; ya yalnız tevbih etmek, veya ailesine yahut yakınlarından birine tevdi ederek nezaret altında serbesti sistemini tatbik etmesidir. Hâkim bunu kendi kabinesinde «odasında» çocukla ve mevcutsa ailesile baş başa kalarak yapar. Diğer taraftan eğer çocuğun bir terbiye ve meslekî olgunluk müessesesine konulmasına veya

ceza verilmesini mucip bir hal varsa o takdirde işi kendisinin riyaset ettiği ve çocuk dâvası ile mükellef, hâkimlik mesleği ile alâkası olmıyan iki şahsın da azâlık ettiği çocuk mahkemesine sevk eder. Hâkim daima çocuğu, ebevynini ve dinlenmesi faideli olan eşhası dinler ve hususî surette topladığı malûmattan faidelenir. Hâkimin, çocuk veya ailesile olan teması faideli olmakla beraber hâkim; kabinesinde ve mahkemede edindiği intibalardan kararında istifade gözetmekle beraber mücerret bu tesirle karar vermemelidir. Şüphesizki istiçvaplar ve istimalar çocuğun şahsiyetini tebaruz ettirmekten hali değildir. Ancak bunlar bazen hâkimi yanıltabilir. Bu itibarla hâkim lüzumundan binniyabe malûmat toplamalıdır. Elinde, suçlu çocuğun şahsiyeti ve muhiti hakkında malûmat alabilmesi bu hususta tenevvür edebilmesi için başka vasıtaları da vardır. Meselâ sosyal tahkikat ve mediko-pisikolojik muayyeneler gibi.

Diğer taraftan çocuğun temayülâtını, istidatlarını, fizik ve aklî haletini tanımak uzun bir müşahadeye vabestedir. Bu takdirde hâkim, çocuğun bir «müşahade merkezi» ne sevk edilmesine karar verir.

Görülüyorki bu suretle hâkim karar vermeden evvel; çocuk hakkında lüzumlu bütün malûmata sahib olmuş oluyor.

Hâkim, çocukların bilhassa ceza evlerine konulmasında çok hassas olmalıdır. Zira bu gibi yerlerde ahlâken zaif kimselerle muarefe peyda ederek binnetice ahlâken ifsad edilmiş olur. İşte vazıı kanun da bu ciheti göz önünde tutarak 2/Şubat/1945 tarihli emirnamede ancak istisnaı ahvalde 13 yaşını bitirmiş çocukların bunlar için hususî surette yapılmış tevkif evlerine konulmalarını emretmiştir.

Yapılan tahkikat esnasında suçlu çocuk ailesine tevdi edilmediği takdirde muvakkaten bir kabul merkezine «centre d'accueil», yahut resmî veya hususî bir müesseseye, bir çocuk yardım müessesesine, yahut bir müşahede merkezine «centre d'observation», tevdi edilir. Bu tibarla hâkim bir taraftan hukukcu olmakla beraber diğer taraftan mükemmel bir pisigolok olmalıdır.

Hâkim tahkikatında bir takım muavin teşkilâttan istifade etmek suretile dosyasını ikmal eder, çocuğun şahsına ve ailesine ait bir sosyal anket hazırlanır. Bu anketi münhasıran, manevi tehlike altında bulunan 13-18 yaşları arasındaki çocuklar hakkında sosyal servis teşkilâtı hazırlar, bunun hazırlanmasında akliye mütehassıslarından da istifade olunur.

Paristeki Seine çocuk mahkemesi, 2/Şubat/1945 tarihli emirname gereğince, sistematik olarak bu teşkilâttan istifade eder. Mezkûr mahkemenin başında bir çocuk mahkemesi reisi bulunup teşkilât itibarile bu mahkeme

Parisin Banliyösünü de almak suretile 6 mıntıkaya ayrılmıştır. Her mıntıkanın ayrıca bir çocuk hâkimi mevcut olup bunlar da Seine mahkemesindeki bürolarında icrayi faaliyet ederler. Her iki mıntıkanın yani iki hâkimin istifadesine bir sosyal servis teşkilâtı arz edilmiştir. Hâkimin çocuk hakkında tam bir kanaat elde edebilmesi için bu anketin çok dikkatli tanzimi ikiza eder. Burada çalışan elâmanlar teknik bilgi ile mücehhezdirler. Asistanlar diplomalı olup bir servis şefinin nezaretinde çalışırlar, bu teşkilât 3 şubeye ve ayrıca her biri de başlarında bir ekip şefi olmak üzere 8 zer kişilik gruplara ayrılmıştır. Ekip şefi çocuk hâkimile hali irtibatta olup onun, kabinesinde yaptığı hususî muhakeme celselerine iştirak ettiği gibi dosyaların hazırlanmasına nezaret ve asistanlarla daimi temas temin eder. Bütün bu asistanlar ve şefleri çocuk pisikolojisine daha uygun bulunması düşünülerek kadınlardan mürekkeptir.

Asistanlardan ikisi çocuk hakkındaki anketi hazırlamak maksadile çocuğun müşahade merkezinde bulunduğu esnada hakkında yapılan sentez topluluklarına iştirak ederler. Gruplar 15 günde bir içtima ederek aralarında fikir teati eder ve yaptıkları işler hakkında birbirlerine malûmat verir ve lüzumlu münakaşalara girişirler. Bu teşkilât ayrıca gruplar halinde stajiyer talebe yetiştirir.

Sosyal servis teşkilâtı, ayrıca çocuğun müşahade veya terbiyesi için konulduğu müesseseler ile daimi bir irtibat halindedir.

Sosyal servis tekilâtının yaptığı en mühim işin çocuk hakkında anket tanzimi olduğunu yukarıda söylemiştik. Bu anket hâkimin kararına müessir olacağından hazırlanmasında çok titiz olmak gerektir. Bu anket çocuğun doğduğu muhiti, aile hayatını, bu hayatın normal veya anormal değişikliklerini, bu muhitteki boşanma, ölüm, ayrılık vakalarını; çocuğun hususî hareketlerini, mektep hayatını, zevklerini, arzularını, irsi noksanlarını tebaruz ettirdiği gibi, anketi hazırlıyanın kanaatlerini de ihtiva eder. Eğer çocuk nezaret altında serbesti rejimine tâbi tutulmuşsa çocuk hâkimi, yanında çalışan daimi delegenin tavsiyelerini de nazara alır. Bazen çocuk henüz bir ayırma merkezinde bulunabilir bu takdirde çocuğu sorguya da çeker. İrsen intikal eden noksanlarını tesbite çalışır ve bilâhare çocuktan edindiği malûmatı tahkik için dostane bir şekilde ailesile temasa geçer. Ve buradan da yeni bir takım malûmat elde etmeğe çalışır. Bilhassa ailenin yaşayışını, zihniyetini, karekterini, komşularile olan münasebetlerini, mahallenin vaziyetini, dostlarile yakın akrabalarını onlarla olan münasebatı tetkik eder.

Mahkeme Teşkilâtı :

Fransa'da çocuk mahkemelerinin bulunduğu mahallerde istinaf mah-

598

kemesi reisi tarafından; o mıntakada mevcut sorgu hâkimlerinden biri çocuklara ait işlere bakmak üzere tavzif olunur. Çocuk hâkimine gelince; adliye vekili tarafından çocuklara ait işlere bakmak üzere üç sene müddetle tâyin olunur.

Müddeiumumiye gelince lüzumuna binaen o mahal müddeiumumisinden hariç olarak yalnız çocuklara ait işleri tedvir için istinaf Başmüddeiumumisi tarafından bir müddeiumumi muavini tavzif olunr. Bundan maada her çocuk mahkemesi nezdinde istinaf reisi tarafından namzet gösterilen ve çocuk mevzuatına vâkıf olan eski bir avukat, noter, öğretmen, doktor, aile cemiyetleri azaları gibi eşhas arasından üç sene müddetle tâyin olunan iki azâ vardırki bunlar münhasıran duruşmalarda hazır bulunurlar. Bunlar vazifelerine başlamadan evvel asliye mahkemesi huzurunda vazifelerinde sadıkane çalışacaklarına dair yemin ederler. -İstisnai olarak Paristeki Seine çocuk mahkemesinde 8 azâ mevcuttur.

Çocuk mahmesi, 18 yaşına kadar suç işliyen çocuklarla 16 yaşına kadar ağır suç ika eyliyen çocukların duruşmalarını yapar.

2/Şubat/1945 tarihli emirnameye göre çocuk hâkimleri tarafından takip olunacak muhakeme usulü:

Yukarıda beyan olunduğu veçhile çocuk hâkimi tahkikatını ikmal ettikten sonra çocuğu ya tevbih eder veya ebeveynine yahut akrabasına tevdie karar vermekle beraber nezaret altında bırakılmasına da hükmedebilir. Eğer bunlardan mada bir müesseseye konulmasına veya tecziyeye lüzum bulunduğuna hükmederse işi kendi riyaseti altındaki bir çocuk mahkemesine havale eder. Hâkim hâdisenin şekline göre dilediği şekilde harekette muhtardır.

Hâkimin kendi kabinesinde yaptığı safahatı tetkik edelim:

Suç vukuu halinde, suçun işlendiği yerin, yahut çocuğun veya ebeveyninin yahut vasisinin ikametgâhı veyahut çocuğun bulunduğu yerin veya çocuğun 18 yaşına kadar kalmak üzere tevdi olunduğu müessesenin bulunduğu mahal hâkimi, Cumhuriyet Müddeiumumisinin iddianamesile işe el koyar, yalnız basit hâdiselerde müddeiumumi hazırlık tahkikatı yapmaksızın işi doğrudan doğruya çocuk hâkimine tevdi etmekte, o da selâhiyetine müsteniden çocuk hakkında lüzumlu gördüğü bir tedbiri katî surette ittihaz etmektedir. Buna kabina duruşması «L'audience de Cabinet» denmektedirki her hafta muayyen günlerde çocuk hâkimi mahkeme salonu haricinde, kendi çalışma odasında; sosyal servis teşkilâtından bir şefle birlikte, -nezaret altında serbesti rejimine tâbi çocukların bulunduğu ahvalde - daimî delege ve Zabit Kâtibinin huzurlarile, riyaseti altında kabine toplantısı yaparak; çocuğu, ebeveynini veya kanunî mümessillerini

dinler. Bu suretle hâkimle ebeveyin ve çocuk arasında cereyan eden mühavere bilhassa küçüğün terbiyesile alâkalı olup neticede hâkim ya kati surette tedbirini ittihaz eder veya nihaî karar için çocuğu, teşkilâtlı çocuk mahkemesi huzuruna sevke karar verir, demek oluyorki bu takdirde tahkikat, çocuk hâkiminin huzurunda başlıyarak yine kendi huzurunda nihayetlenmektedir.

Müddeiumumi hâdiseyi tetkike muhtaç ve oldukça karışık gördüğü takdirde ise; dosyayı bidayeten ilk tahkikat yapması için sorgu hâkimine gönderebilir. Bu halde lüzumlu tahkikat sorguda yapıldıktan sonra dosya çocuk hâkimine tevdi olunur. Bazı hâdiseler, hususî bir takım ameliyeleri icap ettirir, meselâ, ikâmetgahda arama yapmak icap etse bu gibi ahvalde muhakeme usulünü ağırlaştırmamak için çocuk hâkimine salâhiyet verilmemiştir. Sorgu hâkimi işin mahiyetine göre müddeiumuminin tahriki ile bu hususlaki tahkikatı ikmal etmek salâhiyetine maliktir.

Gerek sorgu, gerek bidayeten çocuk hâkimi tarafından yapılan tahkikat gizlidir. Her iki halde de çocuk hakkında sosyal anket yapılabilir.

Diğer taraftan Emirnamenin 5 ci maddesine gör eçocuk hâkimi lüzumlu gördüğü takdirde, işi sorgu hâkimine tevdi etmekte muhtardır. Bunun haricinde işlediği suçtan dolayı, mukaddem bir ihbar vâkı olmadan çocuk hakkında hiç bir takip yapılamaz. Bu hususlaki tek salâhiyet ceza muhakemeleri usulüne göre yalnız sorgu hâkimine tanınmaktadır. Ancak usul kanununun, küçüğün şahsiyeti ile alâkalı hususlarda, çocuk hâkimine de salâhiyet tanınmasının lüzumlu bulunduğu kanaatındayız.

2/Şubat/1945 tarihli emirnamenin 7 ci maddesine göre, büyüklerin küçüklerle birlikte işledikleri suçlarda; küçükler 22/Temuz/1912 tarihli kanun hükümlerine muhalif olarak, işledikleri suç ne olursa olsun çocuk hâkiminin veya mahkemesinin huzuruna çıkarlar. Eğer Cumhuriyet müddeiumumisi küçüklerle büyüklerin birlikte işledikleri suça, ya umumî hükümlere göre veya meşhut suçlar kanununa göre el koymuşsa; küçüklere ait suçu tefrik ederek ya doğrudan doğruya çocuk hâkimine veya çocuk mahkemesi nezdindeki müddeiumumiye dosyayı tevdi eder. Eğer sorgu hâkimi işe el koymuşsa oda küçüklerin suçunu ayırarak dosyayı çocuk mahkemesi nezdindeki sorgu hâkimine veya çocuk mahkemesine tevdi etmekle mükelleftir. Böylece küçüklerin umumî mahkemeler nezdinde muhakeme olunmaları önlenmiş olur.

Şunu da ilâve edelimki emirnamenin 21 ci maddesine göre kabahat fiillerinde çocuk hâkimi işe el koymayabilir. Bu takdirde, çocuk, sulh hâkimi huzuruna çıkar.

Esas çocuk mahkemesi huzurunda cereyan eden duruşmaya gelince çocuk hâkiminin riyaseti altında iki aza ile gerek çocuk hâkiminin gerek sorgu hâkiminin muhakeme edilmek üzere gönderdiği 18 yaşındai çocukların işledikleri ağır cürümlerin duruşmalarına bakar ancak juri huzuru ile 16-18 yaş arasındakilerin duruşmaları da icra olunur.

★

Çocuk mahkemeleri yalnız suçlu çocukları değil, manevî tehlike altında bulunan; metruk çocuklara karşı da karar vermek salâhiyetine malik olacaktır. Fena ana ve babalarla, fena vasi ve velilerin vesayet ve velâyet haklarının her zaman nez'ine karar vermek salâhiyeti bu mahkemelere verilmek iktiza eder. Bu takdirde çocuk suçluluğu ile daha ziyade ve kökünden mücadele edilmiş olur. Zira geçirdikleri hayat tarzı itibarile manevî tehlike altında bulunup binnetice suç işlemeleri muhtemel olan çocukrın miktarı, hakiki suçlu çocuklardan daha aşağı değildir. Bu gibi ahvalde devletin resen harekete geçmesi iktiza eder. Manevî tehlike altında bulunan çocuklar meyanında, serserî çocuklar, fuhuşla melûf olanlar, ebeveyin tarafından islahı mümkün olmayan çocuklar, bakımsız ve mânen metruk çocuklar, terk edilmiş, yetim kalmış çocuklar, ailenin infisahı dolayısile ortada kalmış çocuklar ve nihayet gayrımeşru birleşmelerden doğan çocular mevcuttur. Fransada bunlar hakkında alınması muktazi tedbirler idarî makamlara mevdudur. İdarî makamların kararlarının daha süratli, alacakları tedbirlerin daha kolayca temini mümkün bulunduğu eskabı mucibe olarak ileri sürülmüştür. Belçika'da ise, alınacak her hangi bir tedbirle küçüğün bazı haklarından mahrum olacağı, hürriyetinin tahdide tâbi tutulacağı ve bu hususları ancak kazaî makamatın daha iyi inceleyebileceği mütalâası göz önünde bulundurularak bu salâhiyet adlî makamata verilmiş bulunmaktadır.

★

Yukarıda arz ettiğimiz gibi mahkemenin kararları daima çocuğun islahını gaye olarak aldığından bu tedbiri iki bakımdan mütalâa edebiliriz:

1 — Terbiyevî mahiyette olan tedbirler,

2 — Cezaî mahiyette olan tedbirler,

a — Terbiyevî tedbirler; bunların küçüğün himaye ve mürakabesi le maddeten ve mânen ıslahına mütaallik tedbirlerdir. Bu husustaki tedbirler daha iyi netice vermektedir. Zira çocuğa tatbik olunan tecziye tedbirleri terbiye ve islah tedbirleri kadar müsbet olmamaktadır. Çocuğa ve-

rilen ceza bünyesinde fena tesir icra etmekte ve çocuk, tecziyesi sebebinin künhüne vâkıf olamamaktadır. Bazı memleketlerde ezcümle İtalya'da terbiye tedbirlerinin mânen metruk olan çocuklara tatbik edildiği ve suç işleyenlere tatbik olunmadığı müşahede edilmekte ise de Fransa'da küçüğün yaşına bakılmaktadır. Eğer çocuk 13 yaşından aşağı ise suçu ne olursa olsun terbiye tedbirlerine tâbidir. 13 ile 18 yaş arasında ise terbiye tedbirleri yanında cezaî mahiyetteki tedbirlerde alınır. Ve hatta bu yaştakilerin suç işleyip işlemediğine de bakılmamaktadır.

2/Şubat/1945 tarihli emirnameye göre Fransa'da, 13 yaşından küçük çocuklara tatbik edilecek terbiye tedbirleri meyanında; çocuğun anı babaya, vasiye veya muhafazasına memur bir şahsa yahut şayanı itimat bir kimseye tecdii, veya bir müesseseye konulması yahut bir internat'ya teslimi, veya hususî sosyal yardım teşkilâtına veya resmî Devlet terbiye müesseseleriyle, meslekî terbiye veya bakım evine, yahut tıbbî ve ayrı zamanda pedegojik bir enstitüye tevdii mevzuubahistir. 13-18 yaşı arasındaki çocuklar suçlu bulundukları takdirde kendilerine cezaî mahiyeteki tedbirler de tatbik olunur. Bazen bu çocuklar kendilerine muayyen bir meslek bilgisi verebilecek profesyonel müesseselerde yetiştirilirler. Çocuk hakkında bu terbiye tedbirlerinin tatbikında daima çocuğun yaşadığı muhit göz önünde bulundurulur. Zira çocuk yaşadığı muhit tesirile suç işlemiştir, iktisab eylediği fena huyların ortadan kalkması için, evvelce yaşadığı muhitin tesirlerinden temamile uzaklaştırılmalıdır Eğer tesliminde mahzur görülmezse yine ailesine teslim edilir. Bundan umulan faide elde edilmezse bu hususta ittihaz olunan tedbir kaldırılarak başka bir çareye tevessül etmek iktiza eder. Bu hallerde de çocuğun ailesile olan irtibatının temamile kesilmeyip muayyen zamanlarda onlarla muarefesinin devamını temin eylemek icap eder.

Terbiye tedbirlerinden en mühimi «nezaret altında serbesti» sistemidir. Emirname tercihan nezaretin hususî eşhas tarafından yapılmasına taraftarıdır. 26 ıncı maddeye göre çocukları her bakımdan takip edip gözetecek şahısların hususî veya âmme terbiye müesseselerinde çalışan mimessillerden intihabı icap etmektedir. Bunların yanında ücretli ve dainî nezaretçilerde mevcutturki bunlar çocuk hâkimi tarafından seçilirler. Bütün bu nezaretçiler de çocuklara yardım müesseselerinde çalışan şahışlardan mürekkeptir. Nezaretçiler hakikatte idarî ve kazaî mercilerin mürakabasına tâbi iselerde çocuk hakkında verilen kararın tâtil veya devamı, nezaretçinin raporuna bağlı olup çocuk bu şahsın direktifinden çıkamamaktadır.

Bu rejime tâbi olan çocuklar hakikatta serbest bulunup ya kendi ebeveyninin yanında veya başka bir aile nezdinde veyahut hususî bir müessesede yaşamaktadır. Nezaretçi buralarda çocuğun geçirmekte olduğu hayat tarzını takip eder. Çocuğun muntazaman mektebe gidip gitmediğini, fena arkadaşlarla muarefe peyda edip etmediğini, yanında bulunduğu aile veya müessesedeki vaziyetinin ne olduğunu, nelerle meşgul bulunduğunu, ne gibi kitaplar okuduğunu tetkik edip çocuğa lüzumlu tavsiyelerde bulunmakla beraber; müşahadatını, şahsî kanaatlarını bir rapor halinde mahkemeye bildirmekle mükelleftir. Nezaretçi muayyen zamanlarda vereceği raporlarda çocuğun halen içinde yşadığı muhite, o muhitin ahlâk telekkilerine, yaşama tarzına dikkat ederek bu tarzın çocuğun terbiyesine müsbet surette müessir olup olmayacağını, noksan kalan hususların ikmali çarelerini ve kanaatlarını ortaya koyar.

Bazen çocuk, karekteri itibarile asî ruhludur. Alınan bütün tedbirlere rağmen bulunduğu muhitte kendisine bahş edilen serbestliği suistimal ettiği gibi aksine olarak konulduğu muhit onun terbiye ve islâhına yardım edemez. Bu takdirde bu rejimin tatbikinde faide kalmıyacağından ya çocuğu alıp bir islahaneye veya meslekî bilgi müessesine koymak veyahut bulunduğu muhiti değiştirip başka bir aileye veya müesseseye tevdi etmek lâzımdır. Bu hususlaki kararı yine bidayeten çocuk hakkında terbiye ve islâh tedbirini almış olan kazaî merci verir.

Nezaret altında serbesti rejimi, çocuğun ıslahı hal etmesi veya bir islâhaneye konulması veya çocuğun muayyen bir yaşa gelmesile sona erer, emirnameye göre Fransada bu yaş 18 dir.

b — Cezaî tedbirlere gelince; Bu tedbirler haddı zatında cezaî mahiyettedir. Yalnız bu cezalar kâhillere tatbik olunan cezalardan farklıdırlar. Ceza kanunlarında bile yaşı küçük olnlara verilecek ceza indirmeye tâbi olduğu gibi burada tatbik olunacak cezaların infazında da yine terbiye edici cihetler nazara alınır. Meselâ verilecek cezanın miktarı azaltıldığı gibi büsbütün ortadan kaldırma veya infazın tehiri cihetine gidilir. Bundan maksatta çocuklara tatbik olunacak cezalarda daha ziyade ileride şahsen suç işlemelerine mâni olacak bir tedbir almaktadır. Burada, kâhillerde olduğu gibi cezanın, başkalarına ibreti müessire olmak gayesi takip olunmaz. Esasen çocuk mahkemelerinin kararları kaziyei muhkeme teşkil etmez. Aksi halde terbiye tedbirlerinin lâyikile tatbiki mümkün olamaz. Burada da alınan tedbirlerle çocuğun islah ve terbiye edildiğine kanaat geldikten sonra tedbirin geri alınması icap eder. Bu keyfiyet umumî ceza prensiplerine muhalif olmakla beraber temamile yerindedir. Binnetice, çocuk mahkemesi; çocuğa ceza verirken bile onun

islâhı hal etmesini düşünerek, islâhı halinde; hükmünü temamen geri alabilir.

Diğer bir gayede, suçlu çocuğu tecziyeden maksat onu süratle ıslah edip cemiyete intibak ettirmektir. Bu itibarla takip edilen hareket hattı bakımından çocuğun ıslahını göz önünde tutarak ekseriya umumî ceza prensiplerinden ayrılmak mecburiyetindeyiz.

Suçlu çocuk için, mahkeme tedbir alınmasına karar verdiği takdirde bu kararın infazı iktiza eylemektedir. Bu bakımdan evvel emirde çocukların ıslahı hususunda ne gibi müesseseler bulunduğunu bilmek icap eder.

ÇOCUK TERBİYE MÜESSESELERİ

1 — Çocukları himaye müesseseleri,

2 — Müşahade merkezleri,

3 — Resmî veya hususî çocuk terbiye müesseseleri; olmak üzere 3 grupta toplıyabiliriz

1 — Bunlar hakkında Fransa'daki fiilî müşahade ve tetkikatımızı bilâhare arz edeceğimiz birinci gruptaki çocuk himaye müesseseleri arasında doğum evleri, kimsesiz kalan çocukları himaye evleri, henüz doğmasına rağmen terk edilmiş çocukları kabul evleri, bulunmuş; terk olunmış, fakir ve yetim çocuklarla, mânen terk edilmiş, bakımsız çocukları himaye eden yetimhaneler, Vilâyet Himaye Teşkilâtı bulunmaktadır Bu gruptaki müesseselere çocuklar idarî makamlarca bilhassa valinin kararı ile konulurlar. Muayyen bir yaşa kadar buralarda mürebbilerin nezareti altında terbiye olunurlar. Yetimhaneler her vilâyette lüzumuna göre bir veya bir kaç tanedir. Teşkilâtı resmen valinin kontrolü altında ve tamamen müstalildirler. Vilâyet tarafından tâyin ve tahsis olunmuş bir doktor tarafından idare edilen tıbbî teşkilâta maliktirler. Bunların her birinde çocuklar yaşlarına göre muayyen gruplara ayrılmıştır. Küçük yaştakiler süt ninelerin nezaretindedirler. Muayyen müddetin hitamında çocuklar hariçte para ile tutulan süt annelere tevdi olunur. Bunların sıhhî durumları da kontrol altındadır. Çocuklar iki yaşına kadar bunların himayesinde kalırlar bilâhare muayyen aileler nezdinde yerleştirilirler. Buralarda da yine çocuk himaye müesseseleri teşkilâtınca mürakabelerine devam olunur. Mektep çağına gelince mektebe gönderilirler. Kendilerine daima müfettişler, öğretmener, çocuk himaye müesseseleri asistanları kontrol eder. Evlerile olan münasebetlerini tetkik eder. Çocukların sıhhî durumları da muayyen zamanlarda kontroldan geçer, geçim masrafları müesseseler tarafından tedye olunur.

II — Müşahade merkezleri : 25/Ekim/1945 tarihli kararname ile müşahade merkezleri ve gözetici resmî terbiye müessesesleri nin muvakkat nizamnamelerinin tanzimi yoluna gidilmiştir. Müşahade merkezleri bir suç işleyen ve çocuk mahkemesi tarafından haklarında karar verilmek üzere evvelemirde müşahadesine lüzum görülen çocuklarla, haklarında yine bu kazaî merci tarafından tedbir alınmak istenen çocukların muvakkaten konuldukları ve müşahadeye tâbi tutuldukları müesseselerdir. Yine resmî ve gözetici terbiye merkezleriyle bu yoldaki hususî müesseseler de çocukları müşahadeye tâbi tutmaktadırlar. Mahkemenin talebile bu müesseselere bakımsız ve mânen metruk çocuklar, serserî ve fuhuşla melûf bulunanlar, Devlet tarafından vesayet altına alınan küçükler, çocuk himaye ve yardım müesseseleri tarafından her hangi bir surette himayeleri muktazi küçüklerle, ebeveyninin terbiye ve ıslahını talep eylediği çocuklar kabul olunmaktadır

Kabul Merkezi: Çocuk bidayeten, 10 — 15 gün müddetle bir kabul merkezine konulur. Bunun ilk 3 günü tamamen tecrit olunur Çocuk, kabul evine girdiği günden itibaren derhal müşahadesine başlanır. Burada gözetilen gaye bilhassa çocuğun karakter teşevvüşatı, sıhhî durumu, menfi temayülleri itibarile başkalarile müşterek bir hayata intibak edip etmiyeceğini tesbittir. Çocuk bilâhare bir gruba konulur. Müessese doktoru bu grupların sarî veya zührevî bir hastalıkla malûl olup olmadığını tetkik eder. Bilhassa verem olup olmadıklarını tesbit için gruplar radyolojik akciğer muayenesine tâbi tutulur. Ayrıca çocuğun aklî ve asabî durumu tes bit edilir. Her çocuk namına bir sıhhat karnesi açılır buraya tarısı, geçirdiği hastalıklar, neşvüname derecesi, teessür hassası v. s. kayıt olunur.

Müşahade merkezinin personeline gelince; bunlar, bir müdür, bir müdür muavini, bir doktor - ekseriya bir dahiliye mütehasssı - bir emrazı akliye mütehassısı, bir emrazı ruhiye mütehassısı, bir rahip ve muhtelif terbiyeci memurlarla, bunların yardımcılarından mürekkeptir. Bu personelin her bakımdan ve hattâ hususî hayatları bakımından, daima çocuklara nümune olacak seçkin kimselerden müteşekkil bulunmasına itina olunur.

Müdür, müessesenin bütün idarî işlerinden mesuldur. Müessesenin dahili işlerini ve çocukların meşguliyet derecelerini tanzim eder. Müdür muavini, müdürün direktiflerini tatbik ile mükelleftir. Müessese dahilî disiplinini temin ve terbiyecilerin çocuklarla olan münasebet ve meşguliyetlerini tetkik eder

Beden terbiyesi öğretmeni spor ve kültür fizik faaliyetlerini tanzim eder Hülâsa her terbiyeci kendisine tahsis olunan çocuk grubu ile iki ve-

605

ya üç muavinin de iştirakile doğrudan doğruya çocuklarla meşgul olur. bilhassa bu esnada çocuğun bütün hareketlerini müşahade ve tesbit eder. Çocuğun meslekî kabiliyet derecesini ölçer ve her gün bunları müşahade karnesi üzerine hulâsa olarak yazar. Bu malûmat her hafta muhtelif grupların şefine verilir. Bu meyanda terbiyeci ve muavinleri kezalik, çocuklara lüzumlu hayat bilgilerini ihtiva eden dersleri muntazaman gösterirler.

Müessese müdürü müşahade raporları üzerine şu tedbirleri alır.

I — Eğer çocuk tehlike arz etmiyorsa kendisi hemen normal çocukların bulunduğu kısma konulur.

II — Müterediddiler, zabıt rabta girmiyenler hususî bir kısma,

III — Hastalıkla malûl olanlar müessese hastahanesine ve ancak sarî hastalıklılar derhal umumî bir hastahaneye sevk olunur.

Bizim, müşahadelerimizde ele aldığımız birinci gruptaki normal çocuklar olduğundan; bunların tâbi tutuldukları rejimi tesbite çalışalım :

Çocukların konuldukları her kısımda bir kaç grubu muhtevi ceman 20 - 25 çocuk bulunmaktadır. Bunlar iki yardımcısı ile birlikte bir terbiyecinin nezaretindedirler.

Kızlara tahsis olunan kısım muhtelif grupları ihtiva ederki bunlarda müterediddi olanlar, karekterleri itibarile disipline tâbi olmıyanlar, fuhuşla melûf olanlar gibi gruplardır. Her grubu ihtiva eden pavyonda bir terbiyeci şef mevcuttur.

Çocukları müşahade merkezlerinde alıkoymanın 3 türlü gayesi mevcuttur :

1 — Çocuğun mazisi hakkında irsî, şahsî, içtimai muhiti hususunda bir takım malûmat toplamak,

2 — Çocuğun tâbi olduğu bu rejimle onun aksülâmellerini, fizik, aklî ve ruhî haletini meydana çıkarmak için tetkikat yapılıp istidatlarını, okuma ve meslekî kabiliyetlerini ve şahsiyetini tebarüz ettirmek,

3 — Çocuğun elde edilen müşahadeler neticesi sosyal hayata intibak edip edemiyeceğini tesbit eylemekten ibarettir.

Çocuk grupta bulunduğu esnada ayrıca doktor tarafından tıbbî muayeneye tâbi tutulur. Doktor burada, çocuğun terbiyesi bakımından umumî bir tıbbî rejimemi yoksa hususî surette tıbbî bir ihtimamı tâbi bulunması icap ettiğini tesbit eder.

Nihayet çocuk müşahade merkezine geldikten üç hafta sonra, dosyası müessesenin akliye mütehassısına tevdi olunur. Bu doktor çocuğun, ço-

cuk terbiyesi metotları ile veya mücerret tıbbî metotlarla terbiye edile bileceğini veyahut bir akıl hastahanesine konulması icap edip etmediğini tesbit eder.

MÜŞAHADE

Çocuk hakkında esaslı müşahade bilhassa daimi surette kendilerini kontrol eyliyen terbiyeciler tarafından yapılır. Dershanelerde öğretimlerine çalışılır. Çocuklar müşahade merkezlerinde nede olsa kısa bir müddet kalacaklarından bu sınıflarda muntazam ve esaslı bir program takip olunmakla beraber yine de çocuğun fikrî kabiliyetine çalışılır Sınıfta çocuklarla meşgul olan öğretmen her hafta bir müşahade bülteni hazırlar Bununla çocuğun zihnî kabiliyeti, okuma istidadı ve sınıftaki durumu tesbit olunur.

Kezalik çocuklara her gün jimnastik dersleri öğretilir. Burada da yine çocukların canlılığı, kudreti, disipline karşı olan bağlılığı tesbit olunur. Günlük programla tesbit olunan açık hava oyunları, şarkı söylemek v.s. gibi faaliyetlerle keza aynı grubun masasında yemek yedikleri esnada çocoklar hakkında terbiyeciler notlarını tesbit ederler. Neticede bu notlara göre tanzim olunan haftalık fişler direktöre verilir ve böylece direktör tarafından bir cihetten çocoğun ruhî haletini ve diğer cihetten istidat derecesini ölçen diğer fiş hazırlanır.

Çocuğun ruhî bakımdan tetkiki: Biri doğrudan doğruya mürebbî tarafından diğeri ruhî tahlil servisi tarafından yapılır.

Ruhiyatçi, çocuklara test usulleri tatbik etmek suretile müşahedelerini tesbit eder. Test usulü çok mühimdir. Çocuğun zekâ derecesi, karekteri, temayülâtı bu usulle ölçülür. Test sonunda çocuğun hangi saikler altında kalarak suçu işlediği tesbit edilerek ıslahı cihetine gidilir. Mürebbilerin şefleri her gün toplanarak çocuğun terbiyevî ve ruhî müşahadelerinin neticelerini tahlil ederler. Bunun için ayrıca muayyen zamanlarda müdür veya muavini, doktorlar, grup şefleri, öğretmen ve terbiyeciler aralarında toplanırlar ve çocuk mahkemesine verilmek üzere ayrı ve çocuk hakkında umumî malûmatı ihtiva eden raporu hazırlarlar. Bu raporun hazırlanmasında sosyal yardım teşkilâtından olup müşahade müessesesi hizmetinde çalışan şahıstan, sosyal anketten, müşahade raporlarından istifade olunur. Böylede noksan ve arâzın teşhisine çalışılarak hâkime, suçluluk sebebi hakkında açık malûmat hazırlanmış olur.

Çocuk suçluluğu esasen muayyen sebepler tahdında ika olunmuştur. Bu sebepler meyanında, tesadüfen işlenen suçlar; içtimaî esbab ve bilhassa sefalet ve alkolizim tesirile yapılanlar, muhitin tesiratile vukua ge-

lenler, akıl hastalıkları, zekâ noksanlığı, karekter intizamsızlıkları zikre şayan bulunduğu gibi, çocuklar da terbiyeye intibak derecelerine göre; kolayca terbiye edilenler, kolayca terbiye edilmiyenler, mücerret tıbbî bir ihtimama lüzum gösterenler, çok uzun zaman ve ancak müşkülâtla ıslah olunanlar, başkalarına da kötü hareketlerile tesir edebilenler olmak üzere ayrılırlar.

Müşahade raporu, alınması iktiza eden tedbirleri ve bazen cezaî bir müeyyidenin tatbikini de ihtiva eder. Çocuğun zıraî veya sınaî sahada, müstakil veya müşterek çalışma hususunda kendi kabiliyet ve istidadını ortaya koyacak şekilde çalışabileceği kanaat ve mütalâalarını da muhtevidir.

Müşahade merkezinin tıbbî teşkilâtı dahiliye doktorunun emrinde çalışan diplomalı hemşirelerden terekküp edip bunların vazifesi hasta çocukları tedavi, umumiyetle, sıhhî tedbirleri almak ve sarî hastalıkla malûl çocukları tecrit etmektir. Lüzum halinde çocuklar hastahaneye gönderilerek tedavileri yapılır. Salgın hastalıklar vukuunda doktorun vesayası veçhile bütün oturulan ve yatılan mahallerle elbiseler, yataklar dezenfekte edildiği gibi ölüm veya her hangi büyük bir kaza vukuunda çocuğun ebeveyni haberdar edilir.

Müessesede çocukların tegaddi tarzları ile sıhhî durumlarına dikkat olunur. Gıdaları kâfi verildiği gibi her çocuk en az haftada bir defa duş yapmak mecburiyetindedir. Her grubun yatakhanesi ayrılmıştır. geceleri hafifce ziyalandırılmıştır. Mürebbilerden biri daima yatakhaneyi nezareti altında tutacak şekilde ya aynı yerde veya mücavir bir odada yatar. Ayrıca nezaretçiler geceleri yatakhaneleri kontrol ederler. Muayyen zamanlarda müessesenin rahibi gruplarla muhaverelerde bulunur. Bazen müdürün muayyen zamanlardaki müsaadesile ve kontrolda tutulmak suretile gruplar yekdiğerlerile sohbet ederler. Kezalik çocuklar pazar ve bayram günleri hususî bir konuşma odasında ziyaretçilerile konuşurlar. Buna tahsis edilen zamanı müdür tâyin eder. Çocuklara aileleri arasında vâkı olan doğum, hastalık, ölüm, evlenme ve saire gibi hâdiselerde beş günü geçmemek üzere izin verilir.

III — Terbiye müesseseleri :

Resmî müesseseler : Bu müesseselere çocuk mahkemeleri tarafından fuhuş, serserilik v. s. gibi muayyen suçlarla melûf çocuklar konulduğu gibi kimsesiz ve yetim çocuklar da kabul olunmaktadır.

Bu müesseseler çocukların yaşlarına göre başlıca iki şubeye ayrılmış olup ayrıca 13 yaşından aşağı olanlar için hususî bir internat da mevcuttur.

Her iki şubede ayrıca 4 kısma ayrılmıştır :

1 — Tecrübe kısmı; burası ıslahları müşkül olanlara tahsis olunmuştur.

2 — Normaller kısmı; bu kısım kabili ıslah olanlara mahsustur.

3 — Liyakatlılar kısmı; bu kısım ıslah edilmiş bulunanlara mahsustur.

4 — Şeref kısmı; burası da tamamen kıymetli ve liyakatlı olduklarını ispat edenlere tahsis edilmiştir.

Bu son kısımdakiler müessese haricinde muayyen bir meslek ve san'atta çalışmak müsaadesine maliktirler. Bu kısımda bir de, «tedricî serbestî sistemi» - Semie - liberté-, ye tâbi tutulanların pavyonu bulunur. Buraya gelen çocuklar gerçi, henüz gelmeden kabul merkezinde bir müşahadeden geçmekte iseler de prensip olarak burada da bidayeten hususî bir kabul pavyonuna yerleştirilmektedirler. Çocuğun bir kısımdan diğerine nakli müdürün kararile mümkündür. Ayrı kısımlardaki çocukların yekdiğerlerile temasları katiyetle memnudur. Her kısımda çocuklar gruplara ayrılmışlardır. En az 24 çocuktan mürekkep olan her gruba 2 yardımcı terbiyeci ve bir terbiyeci nezaret eder. Gruplardaki çocuklarda ayrıca ekipler halinde hareket ederler.

Devlet tarafından idare olunan bu nevi terbiye ve ıslah müesseselerine ayrıca müessese dâhilinde veya haricinde olmak üzere prevantoryom, sanatoryom, zührevî hastalıklar kısmı ve bir de küçük çocuklara bakım için kreş ilâve olunmuştur.

Bu müesseselerdeki terbiye sistemine gelince :

Bu müesseselerdeki terbiyecilerin rolü, aynen müşahade müessesesindekilerin rolüne benzer. Ancak müşahede müesseselerinde çocuklar kısa bir zaman kaldıklarından ve neticede bunlara konulduklarından, resmî nezaret altındaki terbiye müesseselerinin mürebbileri, çocuklarla aylarca ve senelerce beraber bulunduklarından, alacakları tedbirler daha müessir bir mahiyet iktisab etmektedir. Çocuklara burada sosyal hayata yeniden intibaklarını temin için cezrî ve katî bir terbiye verilmekte, karekter inkişafı, ahlâk ve manevî terbiyelerile, bünyelerinin neşvünemasına ve kezalik fikrî çalışma ve muayyen bir san'at öğrenmeleri hususunda dikkat olunmaktadır. Ayrıca hangi din ve mezhebe mensup ise o bakımdan da dinî terbiyesine itina olunur. Bu hususların temini için bu müesseselerde öğretmenler, san'at ustaları diğer personelle birlikte çalışırlar ve bunlar her hafta müessese müdürünün riyasetinde toplanır, çocukların karekter ve gelişmeleri üzerinde konuşurlar.

Her çocuğa Psycho- pédagogique tahlilleri ihtiva eden bir dosya ayrılmıştır. Bu dosyada, müşahade dosyasındaki tıbbî ve ruhî müşahedeler, müessesede yapılan ruhî tetkikat, fikrî ve meslekî ilerlemelerin neticeleri, terbiyeci ve öğretmenlerin devamlı müşahedeleri, müessese personelinin müşahedeleri mevcuttur.

Nezaret altında resmî terbiye müesseselerindeki tedrisata gelince; ilk tedrisat öğretmenler tarafından yapılmaktadır. Çocuklar, aklî kabiliyet ve fikrî çalışma derecelerine göre muhtelif sınıflara ayrılmışlardır. Geri kalmış olanlar için hazırlayıcı kurlar, ilk ve orta tedrisat kurları ve ayrıca zihnî kabiliyeti az inkişaf etmiş olanlara mahsus tekâmül sınıfları mevcuttur. Bu son kategoridekiler umumiyetle 15 kişilik diğerleri 30 zar kişilik sınıflarda ders görürler. Bu müesseselerden kızlara mahsus olanlarında kadınlığa ve ev işlerine müteallik tedrisat gösterilmektedir. çocuklar umumiyetle fikrî istidad ve kabiliyetlerine göre nazarî ve meslekî veya sınaî sahada bilgi ve görgülerini ilerletmek hususunda müesseseye merbut muntazam atölyelerde, ziraî topluluklarda çalıştırılmaktadırlar. Çocukların muhtelif öğretim şubelerinde ve atölyelerde çalışmaları müessese müdürü tarafından tanzim olunur. Her çocuk aşağı yukarı 4 ay müddetle çalıştığı sahada müşahedeye tâbi tutulur. Bunu mütaakip istidadı bulunduğu meslek veya san'at atölyesine ayrılır. Atölyelerde tahminen 15 çocuk bir teknik öğretmenin idaresi altındadır. Nazarî veya teknik öğretim hususunda tanzim edilen program haricinde çocuklara mensup olduğu din ve mezhep hakkında rahip tarafından dinî telkinlerde bulunulur. Buna mütaallik olarak hususî bir ofiste din dersleri okutulur.

Bu müesseselerde çocukların, müşahede müesseselerinde olduğu gibi bedenî terbiyelerine çalışıldığı gibi münasip zamanlarda gezintiye çıkmak suretile eğlenceleri temin olunur. Ayrıca her müessesede mevcut kütüphaneler gerek personelin gerek boş zamanlarında çocukların istifadesine arz olunmuştur.

Bu müesseselerin tıbbî teşkilâtı bir doktor ve onun nezareti altındaki hemşirelerden mürekkeptir. Muşahade merkezlerinde saydıklarımız burada da aynen vakidir.

Bu müesseselerin dâhili teşkilâtı ve idaresi de alelûmum müşahede merkezlerine benzer. Tecrübe kısmı yatakhaneleri ferdî ve kapalı olup normaller kısmında ise gruplara tahsis olunmuş ve nihayet liyakat ve şeref kısmında yatakhaneler tamamen açık bulundurulmuştur.

Ziyaretlere gelince; çocukları ana, baba veya vasi, hayır cemiyetleri âzaları, çocukla alâkalı şahıslar ve nihayet Adliye Nazırı tarafından daimî olarak müsaadeli bir hayırsever şahıs ziyaret edebilir.

Çocuklar ailelerine haftada en az bir kerre mektup yazarlar. Müessese müdürünün müsaadesile her hangi bir şahsa da yazabilirler. Bu meyanda, çocuk hâkimi ile de muhabere temin edebilirler.

Çocukların tecziye ve tâltifi keyfiyeti:

Tecziye ve tâltif keyfiyeti müessese müdürü tarafından ilân olunur.

Mükâfatlar; şeref tablosuna yazılır, bunlar alenî taltif müdür tarafından muvakkat izin, daha rahat bir kısma nakil, v. s. gibidir. Cezalar da, daha ziyadedisiplin cezaları mahiyetindedir. Bu cezaları müdür müstakilen veremeyip disiplin meclisi tâyin eder. Bu cezalar, şahsî mükâfatların kaldırılması, müessese müdürü tarafından tevbih ve tekdir, angarye ilâvesi, tecrit, başka bir ıslahhaneye göndermek şeklinde tecelli eder.

Tecritte, çocuk sabah ve akşam birer saat hücresinden çıkarılır. Ve küçük bir gezinti yapar. Tecridin müddeti 10 gündür.

Disiplin cezasile ıslah edilmiyen çocuklar daha sıkı inzibatlı bir ıslahheneye gönderilir. Bu husustaki kararı müdür, müdür muavini, bir terbiyeci şef ve bir terbiyeciden mürekkep disiplin meclisi verir.

Bu terbiye müesseselerinden çocukların tahliyesi şekillerine gelince:

Çocuk ya tedricî serbestî rejimine tâbi tutularak başka bir pavyona alınır veya müessese müdürü tarafından hariçte bulunan bir şahsın yanına yerleştirilir. Ancak bu halde dahi çocuk doğrudan doğruya müessese müdürünün kontrolüne tâbidir.

Şeref kısmında bulunanlar tedricî serbestîye tâbi tutulurlar ve bunlar haftada bir kerre izinli çıkmak ve müessese dışında çalışmak müsaadesine ve binnetice hususî bir rejime maliktirler. Ancak liyakatliler kısmında bulunanlara da hariçte ve müessese yakınında bir patron yanında çalışma müsaadesi verilir.

Tedricî serbestî rejimine tâbi tutulan çocuk kendisine tahsis olunan pavyonda veya hariçte çalıştığı yerde muhitine tam bir itimat verdiği ve ahlâkan tamamen selâhına kanaat getirildiği takdirde kazaî bir kararla müessesede kalmasını icap ettiren muayyen zamandan daha evvel müesseseyi terk eder. Buna bittecrübe tahliye metodu denmektedirki bu halde çocuğun prensip itibarile nezaret altındaki terbiye müessesesinde 3 sene kalmış bulunması gerektir. Müessese müdürü çocuğa müessese haricinde 1 - 3 ay kadar her hangi bir yerde çalışmasına müsaade eder ve çocuğun bu müddet zarfında ahlâkî durumunu tetkik eder. Çocuk muayyen işte muntazaman çalışıyorsa ve salâh kesbettiğine şüphe kalmamış bulunursa bu takdirde müdürün teklifile Adliye Nazırı tarafından vaki müsaade ile çocuk müessese ile alâkasını keser. Kezalik askerlik çağına gelmiş bulunan çocukların alâkaları kesilir ve buradan askere alınırlar.

Müessese ile alâkası kesilen çocukların yeni durumları müdür tara fından takip olunur. Tahliye edilen çocuk hakkında bir dosya yapılaral gerek çocuk ile yapılan muhaberatla gerek sosyal servis teşkilâtından alınacak malûmatla yeni faaliyetleri tetkik olunur. Ve nihayet hayır ce miyetleri ve patronaj teşkilâtıda çocuğun son vaziyetiyle alâkada olurlar.

Hususî terbiye müesseseleri :

16/Nisan/1946 tarihli kararname ile tecviz olunmuşlardır.

Çocuğun terbiyesini ve ahlâken kalkınmasını hedef ittihaz eden bı müesseseler de evvelkiler gibi manevî tehlike altında bulunan çocuğu ahlâk ve karekterinin ıslahına çalışırlar. Her müessese takip edeceği gâ ye hakkında dahilî bir talimatname hazırlar ve bu talimatnameyi Adliy Nazırının tavsibine arz eder.

Her hangi bir çocuk kazaî bir kararla bir şahsa veya hususî bir mües seseye tevdi olunduğu vakit bu kararın bir hulâsası çocuk hakkında bü tün tedabiri ittihaz edecek olan çocuk hâkimi tarafından Adliye Nezare tine, kabul eden şahsa veya müesseseye tebliğ olunur. Malûm olduğu üze re hiç bir şahıs veya müessese mukaddem kanunî bir müsaade olmada bir çocuğu muvakkat veya daimî olarak kabul edemez. Bu hususiaki tale resmen ve istida ile yapılarak ayrıca buna müteferri formaliteler ikmd olunmak lâzımdır.

Çocuk müesseseye girince kendisine bir dosya tahsis olunur burayı çocuğun sıhhî durumu, mâsabakı, tahsil veya meslekî durumu, ailesib olan münasebetleri, ücreti, v. s. yazılır. Her sene 6 ayda bir olmak üzer 1/Mart, ve 1/Eylül tarihlerinde çocuğu müesseseye koyan mahkemeye li zumlu malûmat verilir. Bilhassa çocuğun ıslahı keyfiyeti sıhhati, meslelî ve fikrî terakkileri, müesseseye alışıp alışmadığı cihetleri, hülâsa hatı hareketi bildirilir.

Müessese, hastalık; ölüm, hastahaneye yatma veya çıkma, kaçma, çocuk hakkında alınan tedbirler vesaire gibi çocuğun hal ve vaziyetinde vaki olacak tebeddülâtı derhal Adliye Nezaretine, valiye ve çocuk hâk mine bildirilir. Kezalik tahdidî bir müddetle müessesede kalması icap eden çocuklar hakkında müddetin inkizasından bir ay evvel keyfiyeti aynı suretle aynı makamlara bildirilir. Çocuk hâkimi yeni tedbirler alınma sı iktiza eden hallerde bu tedbirlere tevessül eder.

çocuğun müessesede bulunduğu müddetçe hastahane masrafları 6 ay müddetle Adliye Nezaretinde tediye olunur. Bu müddet sonunda yine hastahanede kalması icap ederse ailesinin tediyesi icap eder.

Her sene ocak ayı sonunda müesseseler umumî faaliyetleri hakkında bulundukları mahal çocuk mahkemesine iki nüshadan mürekkep bir rapor verirler. Suçlu çocukları kabul eden hususî müesseseler bulundukları mahal adlî otoritelerile, Adliye Nezaretinin mümessilleri tarafından kontrola tâbidirler. Bu mürakabenin gayesi çocuk hakkında gereken sıhhî, Tıbbî ve terbiyevi tedbirlerin alınıp alınmadığını ve ayrıca personelin vazifelerine mukayyet bulunup bulunmadığını tetkik içindir.

Nezaret altında Serbestî Rejimi

1/7/1945 tarihli kararname ile bu rejimin umumî hatları çizilmiştir. Bu rejim tatbikatında, her çocuk mahkemesi nezdinde bir delege bulunur. Paristeki Seine çocuk mahkemesi nezdinde ise bir kaç daimî delege mevcuttur. Bunların vazifesi, nezaret altında serbestî rejimine tabi çocuklar hakkında bir cedvel tanzim etmek, fahrî delegelerin tayininde bunlar hakkında malumat toplayıp hareketlerini de ayrıca kontrol ve her birinin faaliyetleri hakkında fiş cedvelleri tanzim etmek, fahrî delegelerle hususî veya resmî müesseseler arasında irtibat tesis edip onların işlerinin kolaylaştırmak ve bu rejime göre müesseselere yerleştirilen çocukların vaziyetlerini ıslah ve hayatlarını tanzime tekayyüt göstermektedir.

Gerekdaimî delegeler, gerek fahrî olanlar çocuk hâkimi tarafından tâyin olunur. Daimî delegeler yüksek tahsil görmüşlerden seçilir. Hâkim tâyinde bilhassa delegenin hal ve vaziyeti ve mâsabakı hakkında malûmat toplar. Hayır müesseselerine yardım eden kimseler daima tercih olunur.

Daimî delegeler tercihan sosyal yardım mensupları arasından veya 3 senedenberi muayyen teşkilâtta çalışan diplomalı terbiyecilerden ve hukukî bilgi ile mücehhez olup ayrıca çocuk terbiyesi ve ruhiyatına sahip ve manevî tehlike altında bulunan çocuğa yardım etmek kabiliyetine kanaat getirilen kimseler arasından seçilir. Prensip itibarile bütün fahrî delege namzetleri 6 ay müddetle daimî delegenin nezareti altında bir staja tâbidirler. Daimî delegelerin miktarını ve ücretlerini tâyin etmek adliye nezaretine aittir. Bu delegeler çocuk hâkiminin müsadesi olmadan ikâmetgâhlarından ayrılmazlar, ancak böyle bir müsaade ile muvakkaten vazifelerinden ayrılabilirler.

Delegeler serbesti rejimine tâbi çocuğun mazisini, halini, hareketlerini, aile muhitini, hareket tarzını tesbit eyliyen lüzumlu bir karneye sahiptirler. Delegeler bu rejimde çocuğun tâbi tutulduğu maddî ve manevî şartları çalışma tarzını, sıhhatini, boş zamanlarında yaptığı işleri daima kontrol eder.

Bécourt Terbiye Müessesesi

Resmî mahiyette nezaret ve meslekî terbiye müessesesi olup 1946 da Paris civarında Seine et Oise da 69 hektarlık arazi üzerinde ve güzel bir park içinde kurulan müessese çok seçkin bir personelin idaresine verilmiş ve pavyon sistemine tâbi tutulmuş olup tamamen aile muhitini andırmaktadır.

Kızlara tahsis olunan müessesede çocukların kabiliyet ve istidat derecelerine göre meslekî ve fikrî bilgilerini tanzim eden sınıflar mevcuttur. Bu sınıflarda çocuklar 8-10 kişilik ekipler halinde ve bir terbiyecinin nezareti altında metodik bir çalışma ve müşahedeye tabi tutulmaktadırlar. Her ekip temamen bir aile muhit ve havası içinde bulunmakta ve müşterek küçük yatakhaneler de yahut tek odalarda yatmaktadırlar. Kezalik her grubun ayrı yemek salonlarında çocukların kendi kendilerine hizmetlerile adeta evlerinde bulundukları hissi yaradılmakta, toplantı salonu da okuma ve aralarındaki konuşmalarını temin etmektedir.

Her hususta çocuklara serbest oldukları telkin olunmakta, sınıflarda çalışmalarını mütaakip boş vakitlerini, eğlencelerini kendi isteklerine göre tanzim etmektedirler.

Müşahedelerimizde müessesede altı ekibin ayrı ayrı isimler tahtında mevcudiyetlerini tesbit ettik. Bunlardan bir tanesi terbiyesi daha müşkül çocuklara tahsis olunmuş kapalı internat halindeydi.

Ev işlerine müteallik bilgiler her ekibin terbiyecisi tarafından dilediği şekilde tanzim edlmekte ve çocuklar sıra ile mutbak hizmetinde bulunmaktadırlar. Akşamları kendilerine pratik bilgilerini tamamlayıcı mahiyette nazarî derslerde verilmektedir.

Müessesede 5 dershane mevcut olup çocuklara günde iki buçuk saat nazarî ders gösterilmekte ve bilhassa meslekî bilgi hususunda pratik olarak günde 6 saat çalıştırılmaktadırlar. Meslekî bilgiler iki gruba inkisam etmekte olup; birinci grupta çamaşır yıkama, ütü yapma, terzilik, berberlik, kutuculuk, nakış V.S. ve ikinci grupta zıraî mahiyette toprak işleri, bahçivanlık, sebze yetiştirmek, sütçülük, peynircilik v.s. mevcuttur.

Müessese personeli; bir müdire, bir müdir, muavini, bir terbiyeciler şefi, 6 kadın terbiyeci, öğretmenler ve pratik bilgi öğreticilerinden mürekkeptir.

Müessesede ıslaha tâbi tutulan kız çocukları 14-21 yaş arasında olup halen mecmuu 64 genç, kızdan ibarettir. Çocuk hâkimi tarafından müesseseye 21 yaşına kadar kalmak üzere konulmuşlardır. Terbiyeciler çocuklar

üzerindeki müşahadelerini daima raporlorla tesbit ederler.9 kişilik yatakhanelerde onlarla birlikte yatarlar. Müesseseye girdikten sonra ilk 6 ay zarfında iyi hal gösteren çocuklara müstakil bir odada yatma müsaadesi bahş olunur. Çocukların meselâ hırsızlık gibi her hangi bir suç işlemeleri halinde; tek başlarına ve kilitli bir odaya kapatılırlar.

Paris Civarında Charenton da bulunan Notre Dame de Charité du Bon Pasteur Müessesi

Paris Civarında Charenton da bulunan Notre Dame de Charité du Bon Pasteur Müessesesi

Umumî merkezi Maine et Lorire — Angrs de bulunan bu müessesenin bütün dünyada 380 şubesi mevcut olup, müessese hususî ve meskekî bir terbiye müessesesidir. Gayesi, aile infisahı, karı kocanın anlaşamamaları neticesi ve keza boşanma dolayısile açıkta kalan çocuklarla muhtelif içtimaî ve iktisadî sebebler altında manevî tehlikede bulunan kız çocuklarını muhafaza ve terbiyedir.

Ayrıca suç işleyen çocuklarla, serseri çocuklar ve ailesi tarafından terbiyeleri mümkün bulunmayan çocuklar, çocuk mahkemesi veya velileri tarafından haklarında lüzumlu tedbirlerin alınması için bu müesseseye konulurlar. Bazen resmî terbiye müesseselerince de terbiyesi müşkül, hareketleri sert çocuklar da buraya gönderilmektedirler.

Çocuk, mahkeme tarafından müesseseye gönderilmişse 3 ayda bir durumu kontrol edilerek buna göre tahliye müddeti tesbit olunur.Eğer ebeveyn tarafından zabtı rabt altına alınmak üzere tevdi olunmuşsa bu taktirde ikâmet müddeti, müessesede islâh edilinceye kadar temdit olunmak suretile yine müessesece tayin olunur.

Müessesedeki rejim çok ciddî olup, mevcut 85 genç kızın idaresi tamamen 24 rahibenin nezaretine tevdi olunmuştur. Bu çocukların kısmı azâmı suçlu, serserî ve müessese kaçaklarından mürekkeptir.

Çocukların, müessesede kaldıkları müddetçe isimleri değiştirilir ve işledikleri suç daima gizli tutulur, bundan maksat yekdiğerlerinin mazilerine ait hiç bir şey bilmemelerini temin eylemektir.

Müessesede muhtelif yatakhaneler, bir revir, bir yemekhane, dikiş atelyeleri, oyun salonu, yıkama ve ütü salonu, kilise ve küçük mikyasta okuma kurları mevcuttur. Kızların neticede ev kadını olmaları matlup bulunduğundan bilhassa ev işlerine müteallik kurlara ehemmiyet verilmektedir.

Versailles de yetişme çağındaki çocukları himaye cemiyetinin «Ev»i

Hususî bir müessese olmakla beraber Devlet ve Adliye nezareti tarafından malî yardım görmektedir. Terbiye sisteminde tedrici serbestî rejimi tatbik olunur. Sosyal yardım teşkilâtı reis ve umumî kâtibi tarafından kontrol edilen müessesenin aynı zamanda terbiyeci olan bir müdürü ve ayrıca üç terbiyecisi ve bir de kâtibi mevcuttur.

Müesseseye 14 - 17 yaşındaki çocuklar 21 yaşına kadar kalmak üzere çocuk hakimi tarafından tevdi olunurlar. Halen 15 şer kişiden mürekkep 3 gruba ayrılmış 45 erkek çocuk vardır. Her grup bir terbiyecinin nezarei altındadır. Tedricî serbestî rejimine tabi çocuklar sabahları hariçteki işlerinde çalışırlar öğle ve akşam yemeklerini müessesede yemek üzere yine burada yatarlar. Okul çağında geri kalanlar, hariçteki mekteplere gitmekle beraber buradaki terbiyeciler tarafından da etütlerine nezaret edilir. Müessese haricinde meslekî bir iş tutan ve bundan ücret alan çocukların bu kazançlarının muayyen bir kısmı iaşe ve ikamet masrafı olarak müessesece kendilerinden alınır. Geri kalan kısmı elbise masrafı ve harçlık olarak kendilerine bırakılır. Bu müesseseye mesken buhranı, aile infisahı ve buna mütaallik sebepler dolayısile açıkta kalan çocuklar kabul olunurlar. Askerlik çağları geldiğinde bu hizmeti ifa için müesseseyi terk ederek bilâhare de hayata atılırlar.

Versailles da «ETAPE» — Menzil müessesesi

Aynı cemiyetin ikinci müessesesi olup hususî bir kabul merkezi mahiyetindedir. Tamamen İnternat yani kapalı bir rejime tabidir buraya kabul olunan erkek çocuklar serserilikten, suç işlemekten, inzibatı temin edilmediğinden tedip için ailesi tarafından tevdi edilenlerden ibaretti. Cem'an 30 kadar yetişme çağındaki çocuk zıraat işlerile, küçük el sanayiine ve diğer muhtelif çalışmalarda kendilerine nezaret eden 4 terbiyecinin mürakabasına mevdudurlar. Bu çocuklarkendilerinin kat'i muhakemelerinden evvel 3 - 4 ay müddetle bu müessesede kalmaktadırlar.

Notre Dame de Charité du Refuge — Sığınak Müessesesi :

Aynı cemiyetin versayda bulunan 3 cü müessesesidir. 80 kişiden mürekkep 14 - 21 yaşındaki ğenç kızların rahibeler tarafından nezaretine tevdi olunduğu hususî bir terbiye müessesesidir. Çocuklar buraya ya inzibatı müşkül olduğundan tedibi için ailesi tarafından veya her hanji bir müesseseden yahut hakim tarafından, hakkında nihaî karar verilmeden evvel konulurlar. Ebeveyninin velâyet hakkı nez edilen çocuklarla, te-

biyesi müşkül olanları ve kezalik serserilik yapanlarla hırsızlık gibi suçları irtikâp eyliyenleri koymak üzere müessesede henüz suç işlemeyenlerin konuldukları kabul sınıflarile, suç işleyenlerin konuldukları kat'i müşahade sınıfları mevcuttur. Biçki, dikiş, resim, çamaşır, ütü v. s. gibi muhtelif bilgilerle ayrıca tedrisat kurları mevcuttur.

Müessese Devlet tarafından da malî yardım görmekle beraber hususî ve müstakildir. Enterna sisteminde kapalı bir rejime tabi olup, nezarette serbestî veya tedricen serbestî rejimleri tatbik olunmaz.

Tutélaire — Vesayet Müessesesi :

14 - 21 yaşındaki genç kızları muhafaza ve himaye eden hususî bir terbiye müessesesi olup tamamen kapalı rejime tabidir. Devlet tarafından malî yardım görür, çocuklar içtimaî yardım veya hayır cemiyetleri veya tedip hakkını kullanmak üzere ebeveyni tarafından buraya tevdi olunurlar. Suç işlemedikleri halde mânen metruk kalan çocukları da sosyal servis teşkilâtı müesseseye koyar. Bunlar tedricî serbestî rejiminden istifade ederlerse de karakteri sert ve terbiyesi müşkül olan çocuklar için ciddî ve katî bir terbiye sistemi tatbik olunur.

Halen müessesede mevcut 75 genç kız, bir müdire, 3 öğretmen, 6 terbiyecinin nezaretindedirler. Bu çocuklar da paviyonlara ayrılmışlardır. Fikrî ve meslekî bilgiler hususunda tedrisata tabidirler.

« HOME » — Yurt Müessesesi :

Vesayet müessesesinin, tedricî serbestî rejimine tabi tutulan çocuklara ait yurdudur. Te'dip için ebeveyninin şikâyetile veya serserilik, başı boş kalma, sirkat, fuhuş gibi sebeplerle müesseseye çocuk hakimi tarafından tevdi edilen 14 - 21 yaş arasındaki kızların mevcudu halen 20 kişidir. Bunların terbiyelerine ve içtimaî hayata intibaklarına çalışılır. Personeli bir müdire, bir muhasip ve bir terbiyeciden ibarettir. Hariçte çalışan çocukların kazançlarından % 45 şi iaşe ve ikâmet masrafı olarak müesseseye alınır, % 10 nu serbest bırakıldıklarında kendilerine iade edilmek üzere hıfs olunur ve geri kalan % 45 de şahsî ihtiyaçları için kendilerine bırakılır.

Chevilly — Larue = Kabul Merkezi :

14 - 21 yaşındaki genç kızlar için aynı zamanda bir **kabul müşahede** ve **terbiye** müessesesidir.

İdaresi Rahibelere mevdu, Devlet tarafından malî yardım gören hususî mahiyette bir müessesedir. Tatbik eylediğim metot bakımından tetkike şayandır. Buraya giren çocuk ruhî müşahedesi ve sıhhî bakımdan

hastalıkla malûl bulunup bulunmadığının tetkiki için bidayette 8 gün müddetle tecrit olunur. Bu müddet zarfında çocuğun fikrî kabiliyeti ve Zekâ derecesi pisikolojik test usullerile ölçülür. Günlük hayatına, temizliğine, meşguliyetine, umumî hareketlerine ve konuşma tarzına bakılarak fikir ve karekter durumu tetkik olunur. Bundan sonra tıbbî muayyenesi icra edilir.

8 günün hitamında çocuk vaziyetine göre en az iki ay müddetle müşahadeye tâbi tutulur. Bu müşahadede çocuğun şahsen hal ve vaziyeti, ferdî faaliyetleriyle başkalariyle olan münasebetleri, boş vakitlerinde nelerle meşgul olduğu, nelerle eylendiği tetkik ve tesbit edilir.

Müşahede müddeti esnasında çocuk başkaları ile bir arada bulunur aynı zamanda bu müddet zarfında sosyal servis asistanları tarafından çocuk hakkında tanzim edilen raporlarla, emrazî akliye ve ruhîye mütehassısları ve dahiliye doktoru, mürebbiler ve rahibeler tarafından kendi noktai nazarlarını tebaruz ettiren raporları yazılır. Neticede bir Sentez yani tahlil ve tetkik meclisi toplanarak burada çocuk hakkında edinilen umunî kanaat ve mütalaalar zikir ve münakaşa edildikten sonra kat,i rapor hazırlanır.

Çocuk hâkimine, çocuk hakkında lüzumlu, tam ve katî bir bilgi verebilmek için bu raporlar 3 ayrı renkteki kâğıtlara yazılmaktadır:

1 — Penbe kâğıt bütün müşahede neticelerini,

2 — Sarı kâğıt çocuğun meyil ve istidat kabiliyeti,

3 — Yeşil kâğıt, aklî durumunun tetkikatını ihtiva eder,

Böylece çocuk hakimi, önüne gelen bu evrakın tetkiki neticesinde; çocuğun istikbalini tayin hususunda tam ve kat'i luzumlu malumatı elde etmiş olur.

İşte müessesenin kabul ve müşahede kısmı bu şekilde faaliyette bulunmaktadır.

Müessesenin terbiye kısmının faaliyetine gelince; fikrî tedrisat, melekî bilgi ve ev idaresi, boş vakitlerde gezmeler, eğlenceler v. s. meşgul olur. Terbiye devresinde internat rejimi tatbik olunur. Yalnız pazar ve tatil günlerini çocukların ailelerile geçirmelerine müsaade olunmaktadr. Yine bu terbiye kısmında tedricî serbestî de tatbik olunarak çocukların gündüzleri serbestce müesseseden çıkıp akşamları tekrar gelmeleri tervç edilmektedir.

Müesseseinin personeline gelince; bir müdire « Baş Rahibe », Rahibeler, stajiyerler, öğretmenler, bir dahiliye doktoru, bir ruh ve bir de akl hastalıkları mütehassısı ve ayrıca bir de müessese daimî doktorundan ibarettir.

Müşahedelerimizde, kabul merkezindeki 12 tecrit odasında 12 genç kız, Müşahede merkezinde 100, terbiye kısmında ise 85 ve ayrı bir pavyonda tedrici serbesti rejimine tâbi 15 genç kızın mevcudiyetini tesbit eylemiş bulunduk.

Foyer de Soulins

Paris civarında Senne er Oise da, Brunoy mevkiinde kâin bu müessese 1929 senesinde tesis olunmuştur. 7 - 14 yaşındaki kız ve erkek çocukları sinesinde barındıran kısmen resmî ve kısmen hususî mahiyette gerek devlet, gerek sosyal yardım servislerinden malî bakımdan yardım görmektedir.

Geniş ve mutazam bir arazi ve bahçe içinde çok zarif bir şato olup müşahede ve terbiye müessesesi mahiyetindedir. İki müşahede şubesi ve iki de terbiye şubesi mevcuttur. Umumiyetle muhtelit bir terbiye sistemi tatbik olunur. Buraya terbiyesi ve inzibatı müşkül olan çoçuklarla, müessesenin muvaffakatiyle hakim tarafından suçlu çocuklarda alınmaktadır. Halen 27 kız ve 28 erkek çocuğu barındıran müessesede 3 sınıf mevcut olup sabahları iki saat ve öğleden sonra gördükleri bir saatlik nazarî tedrisat haricinde çocuklar pratik çalışmalarla meşgul olurlar. Ayrıca gruplar halinde kır gezintileri yaparlar, müşahedeler çocukların karekterlerine göre değişmek suretiyle iki aydan bir seneye kadar temadi etmektedir. Bu kısa müddet zarfında doktor, ruh ve akıl hastalıkları mütehassısı tarafından çocuklar muayyene ve tetkik olunduğu gibi mürebbileri tarafındanda müşahede olunurlar. Ayda bir kerre toplanılarak çocukların müşahede ve tetkik neticeleri üzerinde müzakere yapıldıktan sonra kat'i raporları yazılır ve böylece çocuk ya müessesenin terbiye kısmına kabul olunur, veya başka bir müesseseye gönderilir.

Müessesenin bir müdiresi, sosyal yardım teşkilâtından olan müdür muavini, bir muhasip, bir idare memuru, bir hastabakıcısı ve 4 terbiyecisi mevcuttur. Çocuklar bu müesseseden çıkarılmadan evvel kendilerini mutlaka içtimaî hayata intibak ettirecek bir muhite yerleştirilirler. Nazarî etütlerinde muvaffak oldukları takdirde kendilerine sertifikaları da verilir.

Saint Maurice = Terbiye Müesesesi :

Resmî bir terbiye müessesei olup, geniş mikyasta sınaî ve zıraî bilgileri öğreten hakiki meslekî bir mektep vaziyetindedir. Müssese çok geniş bir zıraî araziye sahip büyük bir şatodur. Bu şatonun etrafında en modern ihtiyaçları karşılayacak şekilde yeniden inşa olunmuş binalar, müçtemi veya münferit yatakhaneler, çocuk gruplarına tahsis edilen salonlar, tedricî serbestî rejimine tabi tutulanlara mahsus yurt mevcuttur.

Atelyeler tam teşkilâta ve modern cihazlara malik bulunduğu gibi ayrıca 400 hektarlık zıraate elverişli arazi üzerinde ormancılığa ve kezalik ziraate yarıyan en yeni alât ve edevatian istifade olunmakta ve bu şeklile müessese meslekî terbiye müesseselerinin hakiki bir numunesini irae etmektedir. Sen morisde çok müterekki bir terbiye metodu tatbik olunmaktadır.

1 — Müşahede edilecek çocuklar bedenen neşvünema dereceleriyle fikren geri kalma vaziyetlerine, normal hallerine, okuma ve san'at öğrenme kabiliyetlerine mahcup veya isyankâr bir karektere sahip bulunmalarına göre 5 gruba ayrılmışlardır. Her grupta 24 çocuk bulunup yatakhaneleri toplantı salonları yekdiğerinden ayrılmıştır.

2 — Bittecrübe iyi hal gösterenler 25 - 30 kişilik iki gruba tefrik edilmiş ve her grubun yatakhanesi ayrılmış, kedilerine daha hafif bir disiplin tatbik olunmuştur. Daima bir arada bulunurlar bir birleriyle olan muarefetleri normaldir.

3 — Liyakatliler grubunda ise çocuklar daha müstakil bir hayata ve daha fazla bir hürriyete maliktirler. Her birinin bir odası olup anahtarı kendilerindedir. İstedikleri şekilde giyinirler. pazar günleri arzuları veçhile gezerler.

4 — Tedrici serbestî rejimine tabi olan çocuklar bu grupların en sonuncu olup bu kısım serbest hayata geçmelerinde bir istihale teşkil etmektedir. Kendilerine her bakımdan daha fazla bir müsaade ve serbestî bahşolunmuştur. Hulâsa bu müessesede normal müddetlerini ikmal eden çocuklar meslekî bilgi bakımından son derece kazançlı olarak müessseden ayrılmaktadırlar.

Le Clos = Tecrithane

Pontoise civarında Vauréal de 1946 senesinde 3-20 yaşındaki kız ve erkek çocukların aklî hastalıklarını tedavi için kurulmuş bir müessesedir. 3 den 7 yaşına kadar olan çocuklar muhtelit bir haldedir. Müşahedelerimiz esnasında müessesede 96 çocuğun mevcudiyetini tesbit eylemiş bulunduk.

7-14 yaşındaki kızlar aynı yatakhanede yatmakta, 14-20 yaşlarındaki erkek ve kız çocuklar tamamen mücerret bulunmaktadırlar. Bu müessese çocuk karekterlerinin tekemmül ve islâhını gaye ittihaz etmekte ve sosyal yardım teşkilâtı tarafından malî yardım görmektedir.

Çocuğun müesseseye alınmasından evvel gerek kendisi, gerek ailesinin durumu bir odktor, bir ruh hastalıkları mütehassısı, bir terbiyeci tarafından tetkik olunarak luzumlu malumat toplanır, bunu müteakip bir ra-

por yazılarak, sentez yapılmak suretile bu cihette ikmal edildikten sonra çocuk müesseseye kabul olunur. Görülüyorki bu nazik tetkik ve tahkik safhası daima mütehassıslar tarafından yapılmaktadır.

Müesseseye kabulunu müteakip 6 ayda bir kerre olmak üzere çocuğun karekterindeki tahavvülatı tesbit hususunda yeniden sentezler yapılır. Neticede çocuğun tamamen islâh edildiği anlaşılırsa serbest bırakılır.

Müessese personeli şunlardan mürekkeptir: Bir müdür «Rahip», bir Müdür muavini, 6 gruba ayrılan çocuklar için 7 mürebbiye ve bir sitajiyer, her grup için bir öğretmen, 2 akıl hastalığı mütehassısı doktor, bir dahiliye mütehassısı, bir sosyal servis yardımcısı ve 6 idareci...

Buraya çocuk hakimi tarafından serseri ve suç işleyen çocuklarla te'dip için ebeveyni tarafından tevdi olunan çocuklar kabul edilmekte ve müessese dinî teşkilât mensupları tarafından ciddi ve sıkı bir rejimle idare olunmaktadır.

Ecole Théophile Roussel

Sartrouville'in, Montesson mevkiinde kâin ve resmî bir terbiye müessesesi olan bu mektep 1895 senesinde kurulmuştur. Bidayeten Paris ve mücaviri yerler için bir hapishane vaziyetindeyken bilâhare aileleri tarafından zabtı rabt altına alınamıyan çocukları te'dip ve ıslah eden bir müessese haline inkılâp etmiştir. 1912 senesinde isdar olunan Théophile Roussel kanunile müessese kat'i durumunu iktisap ederek ıslahı müşkül olan çocuklarla, manevî tehlike altında bulunan ve ailesince ıslahı mümkün olmıyan çocukları kabule başlamıştır. İkinci dünya harbine kadar müessesedeki çocuklar Paris Fakültelerinde yüksek tahsil gören talebelerin nezaretine mevdu idiler. Harbi mütaakip ise müessesenin öğretici ve terbiyeci kadrosu tanzim olunmuş bulunmaktadır. Esasen bu mektepte ayrı bir pavyonda en az bir sene müddetle çocuk terbiye ve ıslahına mütaallik tamamlayıcı nazarî ve amelî dersler okutulmak suretile bütün Fransa'nın terbiye müesseseleri için terbiyeciler yetiştirilmektedir. Kezalik bunlar muhtelif müesseselerde ayrıca bir sene müddetle amelî surette sıtaj görerek görgü ve bilgilerini arttırmaktadırlar. Bundan mâada terbiyeciler her sene 10 gün müddetle kısa bir sıtaj yapmak üzere bu müesseseye gelmektedirler. Hâlen 35 terbiyeci namzedi bulunduğunu bilmüşahade gördüğümüz müessesede, bu namzetler bir imtihana tâbi tutularak seçilmektedirler.

621

Müessesenin terbiye ve ıslah sistemine gelince :

Bu cihet Paviyon sistemi üzerine kurulmuştur. Müessesede idarî işlere tahsis olunan bir pavyonda ayrıca kabul ve müşahade merkezi vazifesini gören bir hususî pavyondan mâada talebelere mahsus 8 büyük paviyon mevcuttur. Çocuklar bunlarda gruplandırılmıştır; iki katlı olan bu paviyonlarda alt kat dershane vaziyetinde olup üst katlar her grubun yatakhanesini ihtiva eder.

Terbiye kısmında 3 atölye müşahede edilmektedir. Bunlardan biri maden işçiliğine, diğeri doğramacılığa ve üçüncüsü de bahçecilik ve çiçekcilige aittir.

Müessesede internat rejimi tatbik olunmaktadır.

Müessese personeli Paris Vilâyet İdaresi memurlarından terekküp etmekte ve maaşlarını da mezkûr kadrodan almaktadırlar.

Müesseseye 7 - 14 yaşı arasındaki erkek çocuklar kabul olunup 18 yaşına gelinceye kadar burada terbiye olunurlar. Bu çocukları 3 kategoriye ayırabiliriz :

1 — Serserilik, Hırsızlık, Küçük neviden suçlar v. s. İrtikâp etmeleri dolayısiyle Paris çocuk mahkemesinden geçen küçükler,

2 — Zabtı rabtı temin olunamayan, dürüst karakterli bulunan ve sosyal yardım teşkilâtı tarafından gönderilen çocuklar,

3 — Paris çocuk akıl hastalıkları ve asabiye merkezleri tarafından bilmuayyene, mücerret mâsumiyetlerine rağmen; aile ocağının dağılmasiyle ortada kalıp tamamen bakımsız ve fena muameleye mâruz bulunduğundan çok değişik bir karekter arz ettiği tesbit olunan çocuklar.

Hülâsa; yukarıda da bildirdiğimiz gibi, tamamen müstakil ve kendine has bir hayat tarzına sahip bulunan her paviyonda bir kadın ve iki erkek mürebbiye bulunmaktadır. Meslekî bilgi paviyonlarında sanatının bütün inceliklerine vâkıf teknik ustalar mevcuttur. Müessesede ayrıca biri akliye ve diğeri dahiliye mütehassısı olmak üzere 2 doktor ve sosyal yardım teşkilâtından bir yardımcı ve bir de dişçi bulunmaktadır.

Çocuğa hareki bir ruhî terbiye metodunun tatbikını temin için, iki terbiyeci aynı zamanda çocuğu müşahade etmekte ve iki ayrı test metoduna tâbi tutulmaktadır.

Mektebin bütün talebesi hâlen 225 kadar olup her paviyonda aşağı yukarı 30 çocuk mevcuttur. Bunların bir kısmı tedricî serbestî rejimine göre hariçte çalışmakta olup akşamları yatmak üzere mektebe gelmektedirler. 14 yaşına kadar olan çocuklara diğer bütün mekteplerde mevcut usullere göre mecburî ilk tahsil yaptırılır. Bunu mütaakip istidat ve kabiliyetlerine göre meslekî bakımdan pratik bilgiler öğretilir.

NANCY VİLÂYETİNDE

Maxéville de, Sauvoy kabul ve müşahede merkezi

Nancy de, küçüklerle yetişme çağındaki çocukları kurtarma ve himaye cemiyeti idaresindeki işbu hususî müessese Devlet tarafından malî yardım görür. 10 - 18 yaşındaki kızları kabul eden bir müşahede merkezidir. Çocuklar, çocuk hâkimi; sosyal yardım teşkilâtı, bizzat aile veya dispanserler, Lorraine deki himaye cemiyeti tarafından tevdi olunurlar. Bunlar serserî ve suçlu çocuklar, ailesi tarafından tedip için gönderilenler, tab'an müşevveş karekterli, terbiyesi müşkül çocuklarla aklen geri kalmış bulunan çocuklardan mürekkeptir. Müessesede çocuklar yaşlarına göre 3 gruba ayrılmışlar ve her gruba aile ismi verilmiştir. Her birinin başında bir mürebbiye bulunur. Buna da ailenin annesi tesmiye olunur.

Küçükler ailesi 14 yaşına kadar olanlardan, ikinci grup 14 - 16 yaşındakilerden ve 3 üncü aile grubu da 16 - 18 yaşında bulunanlardan terekküp eder. Her grubun ayrı öğretmeni vardır. Çocuklar müessesede en az 4 - 5 ay kalmakta ve bu müddet zarfında müessesedeki hal ve vaziyetleri nazara alınarak müşahedeye tâbi tutulmaktadır. Bu müşahede teknik ruhî tetkikat ve aklî durumunun tıbben tahlili suretile yapılmaktadır. Kezalik her çocuk hakkında tanzim olunan sosyal anketten istifade olunduğu gibi mektep müdiresi ve terbiyeciler tarafından doğrudan doğruya çocuğun ailesile yapılan ciddî temaslardan da istifade edilir. Bütün bu müşahedeler neticesi nihaî bir sentez hazırlanır. Bu sentezle çocuğun umumî durumu, ahvalî ruhiyesi, aklî ve tıbbî vaziyeti tesbit olunmuş bulunur. Bunun üzerine müessese müdürü tarafından nihaî bir rapor hazırlanır.

Hâlen müessesede mevcut 40 çocuğun idaresini; bir müdire, bir dahiliye mütehassısı doktor, bir akliye mütehassısı, 4 terbiyeci ve 4 öğretmen deruhte etmektedir.

Nancy de «Louis Sadoul» Müşahede merkezi

Burası da takip ettiği gaye ve metot itibarile evvelki müesseseye benziyen ancak erkek çocukları kabul eden hususî bir müşahede merkezidir. Aynı cemiyetin idaresindedir. Devlet tarafından malî yardım görür. 9 - 18 yaşındaki erkek çocukları kabul eder. Hâlen müessesede mevcut 70 çocuk 3 ayrı gruba ayrılmıştır. Her gruba 3 terbiyeci nezaret eder. Ayrıca bütün grupların iki öğetmeni mevcuttur.

Nancy de «Han- Sur- Seille» meslekî terbiye merkezi

9 - 20 yaşındaki genç kızlar kabul ve terbiye rejimine tâbi tutan hususî bir müessesedir. Kabul ve tatbik ettiği metot itibarile yukarıda mev-

zuubahis eylediğimiz Paris civarındaki Brécourt Devlet terbiye müessesesine benzemekle, gerek nazarî gerek meslekî sahada çocukların inkişafına çalışılmaktadır. Bu müessesede Nancy deki çocuk himaye cemiyeti tarafından idare olunmaktadır.

Müessesenin idare ve terbiyecileri tarafından çocuklara tamamen serbest bir espri aşılanmaktadır. Gerek yekdiğerlerine karşı olan muarefelerinde, gerek hayat görüşlerinde serbest bir ufkun açılmasına muvaffak olunduğu takdir ile müşahede olunmuştur.

Nancy de «Haule - Malgrange» Meslekî Terbiye Merkezi

Cemiyet hayatına intibak edemiyen 12 - 20 yaşındaki çocukların kabul edildiği bu müessesede çocuklar terbiyevî, amelî ve nazarî bir tekâmüle tâbi kılınmaktadır.

1947 senesinde aynı cemiyet tarafından kurulmuştur. Hâlen müessesede 45 çocuk barınmaktadır. Ve bunlar erkektirler.

Müessese Nancy ye 5 kilometre mesafede 3 hektarlık bahçe içinde bulunmaktadır. Çocuklar yaşlarına göre 3 gruba ayrılmıştır:

12 - 15 yaşındakilerin bulunduğu birinci gruba nazarî bilgi öğretilir, 15 - 17 yaşındakilerin bulunduğu ikinci grup ile 17 - 20 yaşındakilerin 3 üncü grubu amelî bir çıraklık devresindedirler. Her gruba boş vakitlerinde, eğlenme zamanlarında bir terbiyeci nezaret ederek çocukların ahlâken ıslahlarına çalışılır. Bu terbiyeci teknik ustalarla temas ederek meslekî bilgilerinin artmasına ve ayrıca sınıfta da derslerine nezaret ederek çocukların ahlâken ıslâhlarına çalışır. Bu terbiyeci teknik ustalarla temas ederek meslekî bilgilerinin artmasına ve ayrıca sınıfta da derslerine nezaret ederek fikrî inkişaflarının ilerlemesini temin eder. Kezalık çocuğun ailesi ile, sıhhî durumunu kontrol için de müessese doktorlarile daima temastadır. Yine terbiyeci, gezinti ve eğlence tertip etmek, lüzumlu kitapları okutmak ve arzularına göre teknik bilgileri için model yapmak, gemi, tayyare, tahda oyuncaklar inşa etmek hususunda çocuklara yardım eder. Her grup hareketinde serbest bulunmaktadır.

Fikrî bilgiler için iki sınıf mevcuttur : Birinciye ilk tahsilde geri kalan çocuklar konulur. Bir öğretmen bunlara haftada 30 saat ders verir. Diğer sınıfta tamamlayıcı bilgiler okutulur. Çocuklar muayyen bir program dahilinde haftada 9 ile 15 saat ders görürler. Ancak fikren kabiliyetsizlikleri dolayısile derslerini kolayca öğrenemiyenlere küçük gruplar halinde ayrıca dersler verilir.

Meslekî bilgilere gelince; müessesede doğramacılık ve duvarcılığa müteallik iki atölye mevcuttur. Her birinde 18 çocuk faaliyette olup mesleğin teknik taraflarını 3 - 4 sene zarfında öğrenirler. Müessesenin bir çok kısımları ve mobilyaları bu suretle peyderpey ikmal olunmaktadır.

Çocuklara ayrıca diplomalı bir öğretmen marifetile, fizik bakımdan terbiye ve gelişmelerini temin için jimnastik ve spor dersleri gösterilir. Basketbol, voleybol oynatılır. Çocuklar izne müstahak oldukları takdirde muayyen zamanlarda, pazar ve bayram günlerinde ailelerini görmek üzere yanlarına gönderilir. Keza her sene yaz aylarında terbiyecilerinin nezareti altında kırlarda kamp yaparlar.

Çocuklar haftada iki defo doktor muayenesinden geçirilir. Hastalar revire yatırılır. Ayrıca akliye mütehassısı tarafından lüzum görülenler müşahede olunurlar.

Müesseseye, ailesi tarafından terbiye olunamıyan çocuklar, manevî tehlikede bulunanlar, serseri çocuklar, suçlu çocuklar evvelâ mukaddem bir müşahededen sonra kabul edilirler. Bu müşahede mühimdir. Zira müesseseye karekteri ve aklî durumu itibarile cemiyet hayatına kolayca intibak edecek ve kolay ıslah olunacak çocuklar kabul edilmektedir. Bu itibarla müşahededе bu noktaya çok ehemmiyet verilmektedir.

Nancy de «Centre de Tonnoy» Terbiye Evi

Vilâdî belâhete müptelâ ve aklen malûl olan 6 - 12 yaşındaki çocukları terbiye eden bir müessesedir. Rejimi tam bir enternadır. Hâlen 22 çocuğu barındıran müessesede bilhassa öğrenilmesi kolay olan san'ata ve ziraate mütaallik amelî bilgiler müessese müdürü ve ayrıca, aynı zamanda terbiyeci olan bir öğretmen vasıtasile talim olunmaktadır. Müessese amelî faidesi bakımından çok mühimdir. Zira gerek kendisine, gerek cemiyete ağır bir yük olan vücutca sağlam bir akıl zafiyeti müptelâsı, bu suretle yarın için yetişmiş ve terbiye edilmiş olarak cemiyete intibak edebilmekte, binnetice kendisine, ailesine ve cemiyete ağır bir yük olmaktan kurtularak hayatını kazanmış bulunmaktadır.

Nancy de «Foyer de Semi - Liberté»

Tedricî serbestî rejimine tâbi tutulup muhtelif müesseselerden gönderilen 18 - 21 yaşındaki kızları kabul eden müessese yine aynı cemiyetin idaresinde olup buradaki kızlar gündüzleri hariçte çalışmakta ve geceleri yatmak üzere müesseseye gelmektedirler. Kazançlarının bir kısmı müesseseye devrolunmaktadır. Umumiyetle serbest bir rejime tâbidir.

Neufchateau
Ecole Professionnelle Rebeval

Resmî bir terbiye müessesesi olup erkek çocukları kabul eder. Bu müessese evvelce zikrettiğimiz Saint Maurice müessesesinin tâbi olduğu aynı rejime tâbidir. Şu farklaki burada evvelkinde olduğu gibi ziraî öğretim mevcut değildir. Zira müessese araziden mahrum olmakla faaliyetini yalnız endüstri üzerinde teksif etmiş bulunmaktadır.

Müessesede gerek fikrî gerek meslekî öğretime ehemmiyet verilir geniş bir bahçe üzerinde muhtelif paviyonlara malik olan müessesede tatbik edilen enterna rejimine rağmen tamamen serbest bir havanın ve espirinin hüküm sürdüğüne bilmüşahede muttali olmuş bulunmaktayız. Çocuğun fikrî kabiliyeti, karekteri ve istidadına göre müessesede müterakki bir terbiye sistemi câridir. Çocuklar yaşlarına ve kabiliyetlerine, karekter teşevvüşlerine, zekâlarına, ruhî durumlarına, isyankâr veya nunis olup olmadıklarına, hassasiyet ve teessür derecelerine göre 9 gruba ayrılmıştır. Her çocuğun kendi grubunda terbiye ve tekâmülüne ve binnetice ıslahına itina olunur.

«Hérault» da
Aniane Terbiye Müessesesi

Resmî bir terbiye müessesesi olan ve 15 - 21 yaşındaki erkek çocıklara tahsis olunan bu müessese de diğer Devlet müesseselerine benzemekle beraber ceza evlerindeki gibi kapalı bir rejime tâbi tutulup her hangi bir disipline uymıyan terbiye ve ıslah en müşkil olan çocuklara melce teşkil etmektedir.

Çocuk kazaî bir emirle buraya konulunca 2 - 3 ay kadar kabul merkezinde kaldıktan sonra diğer çocuk grupları arasına konularak yavaş yavaş serbestisini elde eder. Liyakatliler ve çok liyakatliler kısmında tedricî serbestî ve serbestî sistemi tatbik olunur.

Çocuklar yaşlarına göre 7 tedris sınıfında ilk tahsile tâbi tutulurlar. Müessesede bilhassa çocukların meslekî bakımdan ıslahlarına çalışılır. Bugün müessesede en az 12 san'at şubesi icrayi faaliyet etmektedir.

«Montpellier» de
Les Oliviers

Zeytin ağaçları tesmiye olunan bu müşahede merkezi 6 - 18 yaşınlaki 33 kızı barındırmakta ve Rahibeler tarafından idare olunmaktadır. Kızlar müesseseye gelmelerini mütaakip 3 - 4 ay zarfında gerek şahsî gerek tıbbî durumları itibarile tetkik ve müşahedeye tâbi tutulmaktadırlar.

Nazareth

5 - 18 yaşındaki genç kızlara mahsus Rahibeler tarafından idare olunan bir terbiye müessesesidir. Hâlen 150 kızı barındıran müessesede tatbik olunan metot evvelki müessesenin aynıdır.

Le Collége des Ecossaais

7 - 18 yaşındaki erkek ve kız çocukların teknik bakımdan terbiye ve ıslahlarını temin eyliyen bir müessesedir. Bilhassa zihnen ve aklen geri kalmış olan çocukları kabul eder. Mektep maarif nezaretine bağlı olup belediyeden de malî yardım görmektedir. Rejimi yarı kapalı sistemindedir. Talebeler evlerinden teslim alınıp yine akşamları ailelerine teslim edilirler.

Çocuklar mektebe kabullerinden evvel tıbbî bir tetkike tâbi tutularak aklî kabiliyetleri ölçülür.

İlk tedrisat için 4 sınıfı ve yine meslekî tedrisat için de 4 sınıfı mevsuttur. 14 yaşına kadar çocuklar sınıflarda muhtelif olarak fikrî tedrisata tâbi tutulup bilâhare teknik bilgileri öğrenmek üzere sınıflara ayrılır. Kızlara daha ziyade kadınlığa ve ev işlerine ait teknik bilgiler öğretilir.

Centre le Languedoc

Bu da 8 - 18 yaşındaki erkek çocukların konulduğu bir müşahede merkezi olup çocuklar tıbbî bir tetkiki müteakip müesseseye konulmaktadırlar, Burada tatbik olunan metot da diğerlerindekinin aynıdır.

ADLÎ TIP BAKIMINDAN YAZI FİZYOLOJİSİ ve YAZI İLMÎ

Yazan:
Dr. M. Hayrettin ARPINAR
İst. Adlî Tıp İş. Um. Md. Adlî Tabib

Yazının tekâmül kademelerini araştırırken; ilk insanın ifade etmek istediği şeyin resmini çizerek anlattığını görmüştük. İşte henüz kalemi eline almış bir çocukta bu tarihî tekâmülün küçük bir tekrarını görmekteyiz. Evvelâ intizamsız bir kaç çizgi ile bir kuş, bir ağaç, bir insan resmini çizmeğe gayret eder. Böylece insiyakî temayüllerini ortaya koyan çocuğun yazı fonksiyonu gittikçe tekâmül ederek merkezleşir. İlk okul çağı bu tekâmülün zamanıdır. Böylece buluğa ermiş bir çocuğun yazısının muayenesi, onun yazı karekterinin bilinmesi zarureti, çocuğa verdirilecek istikâmet bakımından da faydalı olacaktır. Yazı yazan bir kimseye dikkat edilecek olursa elinin devamlı bir ossilation gösterdiği anlaşılır. Yazıyı yazan şahsın, ihsasların alınması bakımından gözünün (N. opticus'un beyinde fissura calcarina'da bulunan görme merkezinin sağlam olması şarttır). Çünkü evvelce görülmeyen, tanınmayan harflerle yazı yazmak imkânsızdır. Prof. Dr. Hans Winterstein'den aldığımız ekli şemada bu yol (h) ve (G) harfleri ile gösterilmiştir. Görülen harflerin tanınması için merkez; gyrus angularis'de bulunur. Bu da şemada (Y) harfi ile gösterilmiştir. Kolayca anlaşılır ki bu merkezin harap olmasında şahıs ne okur, ne de yazar (**allexia, Agraphiasensoria**) denilen ruh körlüğüne düçardır. Nihayet okuyabilmek ve yazabilmek için normal insan kelimeye ses hayellerini hatırlayabilmelidir ki bu da gyrus Angularis'le iştiraki sağlam olan bütün beyin kabuğudur (Assosiation sahası). Şemada bu yol (K), (A), (d), (C) ile gösterilmiştir. Şimdi beyinden gelen cevap yine anlama ve hatırlama merkezinden geçerek Broca'nın kelime hareketleri merkezine gelir. Böylece harekiyet haline inkilâp eden yazı fiilî hususî bir artikülasyon merkezinden geçer. Bu merkez (Gyrus Praecentralis) tedir. Yine kolayca anlaşılacağı veçhile Broca merkezinin ârızasında hemzaman olarak afazi ve Agrafi (yazamama) meydana gelir. En nihayet yazı yazabilmek için ele gelen sinirlerin sağlam olması şarttır. Böylece yazı, uzviyetin psikosomatik bütünlüğü sayesinde meydana gelmektedir. Yazan kimsenin bile-

628

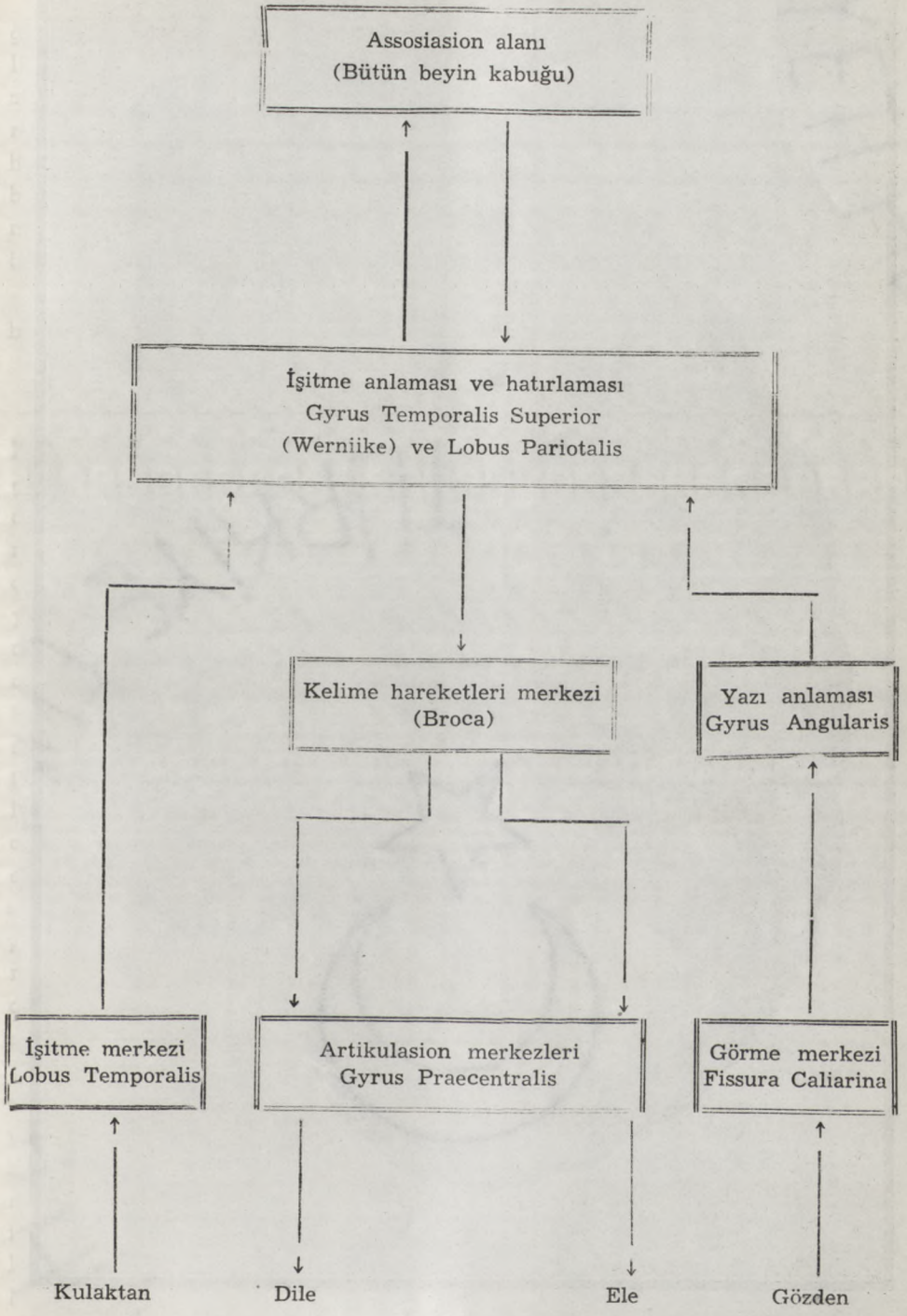
Assosiasion alanı
(Bütün beyin kabuğu)
İşitme anlaması ve hatırlaması
Gyrus Temporalis Superior
(Werniike) ve Lobus Pariotalis
Kelime hareketleri merkezi
(Broca)
Yazı anlaması
Gyrus Angularis
İşitme merkezi
Lobus Temporalis
Artikulasion merkezleri
Gyrus Praecentralis
Görme merkezi
Fissura Caliarina
Kulaktan
Dile
Ele
Gözden

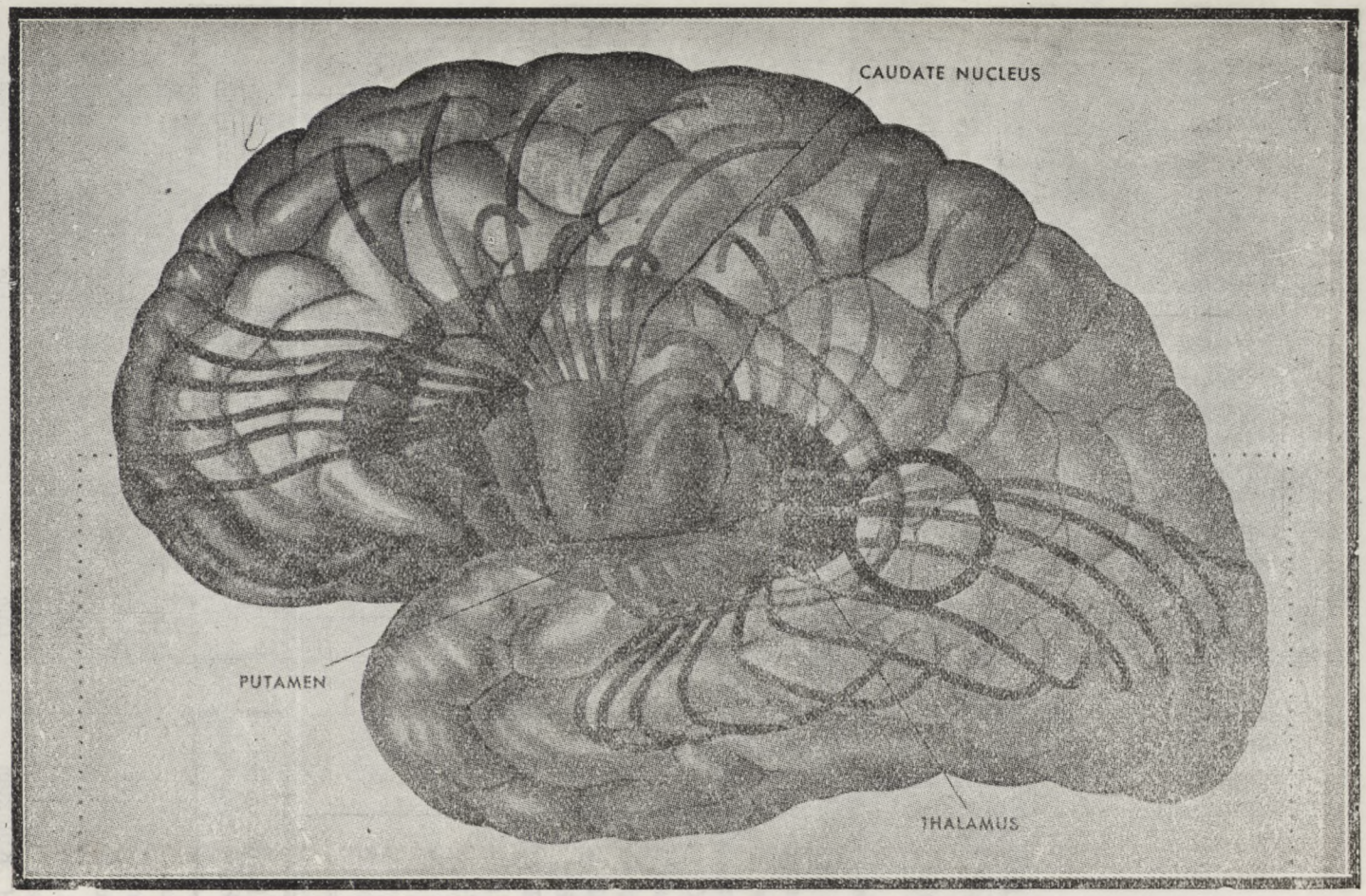

O Yazı Merkezi «Gyrus Angularis»

ği devamlı olarak bir flexion ve extention hareketi yapar. Bununla ahenkli olarak parmaklar küçük hareketler gösterir. Söylediklerimiz elin normal hareketleri içindir. Süratli yazıda ise bilek hareketlerine eklenen vibrasyonlar yazıya başka bir şekil verir. Keza Hypertiroidi hali Parkinson hastalığı ve kronik civa buharı entoksikasyonu gibi patolojik haller ile heyecanlanmalar, öfkeler de aynı hali tevlid ederler. Yazma hareketi aynı zamanda bir çok komplike reflekslerin tesiri altındadır ve ekseriya istekle kontrol edilemezler.

Adlî tıp Criminalistique tetkikatında yukardaki hususların nazarı itibare alınması hakikatın tecellisi bakımından elzem ve mühimdir.

Yazı İlmi (GRAFOLOJİ)

Tarihçesi : Yazıların, daha umumî bir deyişle grafik işaretlerin tetkiki grafoloji ilmi sayesinde kabil olmaktadır. Bazan ilk bakışta bir çok güçlükler arzeden yazı dökümanları bu ilmin değişmez metodları sayesinde aydınlatılabilmekte, böylece; aynı şahsın çocukluktan itibaren hayatının sonuna kadar el yazılarının tetkikiyle muayyen senelerdeki psikolojik durumu, karakterolojisi, mizanc değişiklikleri, patolojik manzara arzeden yazılarla hastalıklarının teşhisi psiko - analiz (bilhassa Histeri vak'alarında) nihayet Grapho - therapie mümkün olabilmektedir. Grafoloji ilmi criminalistique tetkikatta da tamamen hâkim plândadır. Bu ilmin ölçü (graphométrie) ve araştırma yolları sayesinde bir dökümanın bütün, senetler, mektuplar, imzalar ve nihayet grafizm'ler üzerinde yapılan sahtecilikler kolayca ortaya konulabilmekte, sahtekârların şahsiyetleri açıklanabilmektedir. Çünkü her şahsın kendine has olan grafik idiotizm'leri araştırılmakta, harflerin deformasyonları, detayları ve tertipleri tetkik edilmektedir. Bütün grafologların meydana çıkardığı hakikat şudur: Bir sahtekâr taklit etmeğe yeltendiği bir senedi, imzayı veya her hangi bir yazıyı ne kadar sabırla ve son derece dikkatle, mükerrer, talimlerle yapmağa çalışsa onu yazan şahsın grafizm'ini aynen tersim etmeğe muvaffak olamadığı gibi meydana getirdiği sahte grafizm'ine de kendi şahsiyetinin damgasını bırakmaktadır. Bu ilmin mübeşşiri 1622 tarihinde bir İtalyan âlimi olan CAMİLLO BALDİ Olmuştur. Fransız müellifleri her ne kadar grafoloji'nin banisi olarak rahip MİCHON'u gösterirlerse de Camillo'nun yazdığı küçük bir kitap uzun zaman unutulduğu için bu ilmin banisi olarak İtalyan müellifini kabul etmek iktiza eder. Bu tarihten 1872 senesine kadar geçen zaman zarfında fizolof LEİBN İTZ ve GÖETE'nin irşadiyle araştırıcı LAVATER bu konuda çalışmışlarsa da arştırmaları semeresiz olmuştur. 1872 tarihinde JEANHİPPO LYTE — MİCHON'un (Le mystére de l'ecriture) adlı eseriyle ve 1873 - 1881 se-

neleri arasında (La grapholigie) gazetesinde bu hususdaki yazıları intişar etti ve ciddî olmaktan ziyade toplantılarda hoş vakit geçirmek için adeta bir nevi fal bakma, eğlence gibi telâkki ediliyordu. O zamanlar Cenevre Üniversitesinde talebe olan J. GREPİEUX JAMİN BU BAHİSLERLE çok ilgilendi ve kış gecelerinde hasta olan annesine ocak başında rahip Michon'un (yazıların esrarı) risalesini okur ve gece yatağında böyle sistemsiz bilgileri verdiği için Michon'u tenkid ederek esaslaştıracağı kısımları not edip, daha sonra (Traité pratique de graphologie) adlı ilk ciddî eserini meydana getirdi. Bu eser etrafta çok rağbet görmüştür. Crepieux daha sonra yazdığı (L'ecriture et caractaire), (Les bases fondamentales de la graphologie et de L'Expertise en ecriture) (L'age et le sexe dans l' Ecriture) (Libre propsur l'expertise en ecriture et leçons de l'affaire dreyfus) ve sonrada (A,B,C de la graphologie) adlı eseriyle Fransada grafoloji ilminin modern kurucusu oldu. Bu tarihden itibaren bir çok Avrupalı müellifler ve Anglo - Amerikan müellifleri bu konuda geniş araştırmalar ve istatistikal beyanlarda bulundular. Bir çok Traite'ler yazıldı. Revue ve bültenlerde ilmî yazı ve mekaleler intişar etti. Yazı cemiyetleri (Société graphologie'ler) kuruldu. Grafometrik bahislerin büyük önemi Fransada Dr. LOCARD'ın nazarı dikkatini çekti. Bu kısımlarla beraber grafoloji bahislerini de içine alan (Traité de Criminalistique) adlı eserini vücada getirdi. Son senelerde grafolojik analizlerin çok daha yeni esaslar dahilinde yapıldığını göstermekteyiz. Filhakika H. SAİNT — MORAND'ın Les bases de l'analyce de l'Ecriture adlı eserinde ve İtalyan müelifi Piza Üniversitesi adlî tıp Enstitûsü direktörü Prof. FOLCO — DONENİCİ'nin (medicina legale) adlı kitabında sistematik malûmat mevcuttur.

Şahsiyetin ifadesi olan imzalar üzerinde yapılan araştırmalar enteresan neticeler vermiş ve bir çok yenilikler ortaya koymuştur. Bilhassa psiko — analitik sahada yazı tetkikatı ve imzalar üzerinde zekâ testlerinin kurucusu ALFRED - BİNET Sorbon'da PİERON geniş çalışmalar yaptılar. 1939 dan 1941'e kadar Harvard Üniversitesinde el yazılarının ifade ettiği manalar üzerinde şumullü tetkikler yapılmış ve şahsiyetin derinliklerine kadar inibilen tecrübî derin psikolojik esaslar kurulmuşur. Amerikalı müelliflerin pek çok yazı örnekleri üzerinde yaptıkları istatistikal araştırmalar mesut neticeler vermemekle beraber kantitatif neticeerdeki mevcut farkların kalitatif değişmelerle kıyaslanamıyacağı, kazı müşahadelerin laboratuvar şartına uygun gelmemesinin, seçilen metotların şaşırtıcı çokluğundan ötürü birbirini tamamlayan grafik örneklerin tetkikatı için prensipler teşkilinin lüzumlu olacağı, böylece şans faktörünü

asgarî hadde indirmek lâzım geleceği kabul edilmiştir. El yazısı çalışmaları bir insanın ruhî hayatında, şahsiyetinin ifadesinde yeni telâkkilere, yeni dagnostik vasıtalara yol açı: İmza tetkikatında daha esaslı malûmat verebileceğim gibi New - York'lu psikolog Prof. WERNER'in (Diagrams of the inconscious) adlı eserinde kantitatif ve kalitatif tecrübelerini birleştiren araştırmalarında pek çok poztif münasebetlerin mevcudiyetini göstermiş oldu. Aynı mevzular üzerinde Dr. B. KLOPHER tarafından şekilsiz mürekkep lekelerinin bir kimsede uyandırdığı hayalleri tesbit ederek şahsiyeti muayyene metodu olan Rorschach usulu kullanılmış. Prof. Werner tarafından da grafik analizler karşılaştırılmıştır. Neticede görülmüştür ki Roschach analizi bünyeye ait ve bakî hassaları ortaya çıkarmakta, grafik hareketlerinin analizi ise şahsiyetin dinamik proçeslerini ortaya koymaktadır. Aynı müellifin dahilerin imzaları üzerinde yaptığı araştırmalarda hayatı boyunca farkında olmadığı imza motiflerini ortaya koyması çalışmalarının semeresi olmuş, yazı örneklerinin tetkiki neticesi bulduğu semboller FREUD mektebinin psikoanaliz sahasında yaptığı araştırmaları başka bir istikametten verifiye etmek fırsatını vermiştir.

Grafolojinin ana prensipleri ve yazının observasyon metodları:

Yazı dökümanlarının grafolojik muayeneleri yapılırken bilhassa Criminalistique sahadaki expertis tetkikatında çok önemli prensiplerin mevcudiyetini göstermek mecburiyetindeyiz. Böyle bir grafolojik expertis araştırmasında;

A) Bir tek dökümana saplanmamalıyız. Pek çok kimselerin bir çok cinste yazıları olduğunu unutmamak lâzımdır. Hislerin saatler zarfında durmaksızın yenilenen izleri, intibaları yazıda çok çeşitli varieteler husule getirir. Tecrübesi artan bir grafolog, Şayet bir çok fena grafiye edilmiş dökümanlara sahip olsa bile netice çıkarılması bakımından düşeceği hata, bir tek dökümanla verilecek karardan çok daha iyi olacaktır. Vesveseli olanların, monotom kimselerin, melankoliklerin ve bütün iç âlemleri sathı olan şahısların yazı karekterlerinin bilinmelerinde müellifler bir çok dökümanların etüdüne lüzum görmemektedirler. Yine ön küçük şeylerden mâna çıkaranlar, dalgınlar, yerinde duramayanlar (kararsızlar), tezad içersinde olanların, değişik yazı dökümanları arasında daha dikkatle durmak icab eder. Çünkü olanların pek çok hafif ve inorganize fikirleri vardır.

B) Yazı analizlerinde grafik karekterleri aranırken üstün karekterler ile zayıf karektelerin guruplanması şarttır. Bu sınıflama şekil ve yazı hareketlerinin izahını mümkün kılar. Crepieux (iyi anlayabilmek ancak iyi görmekle mümkündür. Bir yazının karekteri hakkında onun elaman-

larının tabiatını bilmeden hüküm yürütebilmek gülünçtür.....) der. Onu için iyi müşahede etmek, karekterleri intizama koymak muvaffakiyet götürecek yoldur.

C) Bir yazıyı izah etmekte müşkülât varsa onu yazana tekrarlatılmas lâzımdır. Bu prensip bilhassa adlî tıp tetkikatında çok mühimdir. Tetkik istenilen bir senet, bir imza her hangi bir kelime veya grafik işaretin çe şitli istikdabı ile yapılan karşılaştırılmalarında yorucu ve usandırıcı olsa dahi gerek sahte olduğu söylenen ve gerekse istikdab yazılarında yapılması mutlaka şart olan experimental ameliye şunlar olmalıdır:

1 — Yumuşak uçlu bir kalemle âdeta tekrar yazar gibi mevcut yazı lar tekrarlanmalıdır.

2 — Saman kâğıdı ile kopyası yazının detayları üzerinde dikkat uyandırır.

3 — Tetkik edilen yazıların üzerinde kalkık elle hayalini arttırma için taklit edilmelidir.

4 — Yazı 60 cm. mesafeden tetkik edilmelidir. Bu mesafe yazının büyü hareketlerinin meydana çıkarılmasına yarar. Yine bu mesafeden işi karış tırması mümkün olan sekonder hareketler nazarı itibara alınmamış olu

5 — Yazıya 1-2 saniye müddetle mütaaddit defalar bakılır, sonra çekili ve her seferinde göze çarpan yerleri (ki bunlar grafik dominant karakte lerdir) not edilir. Haddizatında çok basit görülebilen bu usullerin sistemo tik kullanılmasında alınan neticelerin çok katî olduğu, hatanın asgarî hac de indirildiğini araştırdığım müelliflerin eserlerinde gördüm.

D) Daima umumî karekterlerin yakalanmasına çalışılmalıdır. Mese lâ yazıda nazarı dikkati çeken bir kaç harfin ince oluşu mühim değil, asl mühim olan o yazının heyeti umumiyesinin inceliğidir.

E) Yazıda görülebilen küçük işaretler yazı cinsine bağlı olsalar bil tekrarlanmadıkça hiç bir kıymet ifade etmezler. Asıl mühim olan bunlar yazıda mükerrer görünüşleridir. Meselâ üzeri çizilmemiş (i) bir tane oldu ğu taktirde yazının baştan savma olduğunu, karekter bakımından da bı kimsenin sebatsız olduğunu göstermez. Fakat her zaman da tekerrür etme yen bir işaret daima bir kalem hatası değildir ve izah bakımından da da ima şüpheli bir hüviyeti vardır.

F) Yazı dökümanlarının tetkikinde bulduğumuz menfi karekterler de en az, bulabildiğim iz müsbet yakınlıklar kadar mühimdir. Bunu belirtiğ miz takdirde vereceğimiz bilgide kıymetli olacaktır. (Crepieux-Jamin A.B.C dela graphologie) adlı eserinde mevcut karakterleri kuvvetli oluşlarını göre değil de şiddetlerine göre ayırıyor ve şiddet itibariyle 1,2,3, diye s-

ralıyor. Müellife göre muhtelif cins yazılara teorik olarak fazla kıymet vermemek lâzımdır. kıymet itibarile bir yazı tetkiki yapılırsa ki (müptediler daima 1 No. lu kıymetleri görmek istediklerinden hata yapmaktadırlar) demektedir.

G) İşaretlerin ölçülmesi (graphometrie) : Grafoloji alanında grafolojik esaslar dahilinde yapılan araştırma ve incelemeyi matematik hakikatler halinde belgeleştirerek taharriyatı objektifleştirmiştir. Criminalistigue alanında bu gün grafometriden azamî istifade sağlanmaktadır. El yazılarının tetkikında yazı sahteciliklerinin meydana çıkarılması, senet, imza, mektup gibi dökümanların zan altında bulunan şahıslardan hangisinin eli mahsulü olabileceğinin tâyini bize grafometri metodunun bahşettiği imkânlar sayesinde mümkün olmaktadır. RİCHTER ve TİHON tarafından etüd edilip Lyon Polis teknik laboratuvarı direktörü Dr. ED MOND LOCARD'ın mükemmelleştirdiği grafometrik usuller grafik idiotizm'lerin hakikatine erebilmek için takip edilmesi zarurî esaslar olmuştur. Adlî Tıp tetkikatında bir sahtekâr muvaffakiyetle taklit etmeğe uğraştığı ve kısmen de muvaffak olduğu vak'alarda yaptığı falsoları meydana çıkarmak yazının ölçülebilen kıymetlerini ortaya koymakla mümkün olur. Miniskül ölçülmesi, yükseklik vasatileri, paralelizm, valeur angulaire aranması v.s. böylece boy ölçülmesiyle (büyük yazı, küçük yazı, aralıklı yazı, mübalağalı yazı) nisbî ölçülerle (kesik yazı, inegal yazı, büyültülmüş yazı, küçültülmüş yazı) veya valeur angulaire aranması ile (ters yazı, iğri yazı, köşeli yazı v.s. de) bilinmiş olur. Grafometrik ölçülerin yapılması için (grafometreler) vardır. Bunlar şeffaf kâğıddan yapılmış olup üzerlerinde boy, mesafe ve zaviye kıymetlerini gösterecek işaretler vardır. Grafometri iki esas dahilinde yapılır. 1-Keyfî grafometri: Kabul edilen ölçü ekspere göre değişir. 2-Kemmî grafometri: Ölçüler beynelmilel esaslar üzerinedir. 1884 senesinde Viyanalı Dr. SCHWİED LAND ilk defa bir yazının eğrilik derecesini ölçmek için şeffaf bir şema kullanmıştır. İlk grafometre bu olmuş, sonra HANS BUSSE 1903 senesinde yedi işareti bulunan bir grafometre yapmıştır. Bunun kullanılması sıkıntılıdır. Zira gayet az transparant bir nesiç üzerine basılmıştır. Küçük ölçmeler için karışıklıklar olmaktadır. Grafometrik ölçüler için en ideal grafometre bir desimetre ve bir minkaledir. Milimetreye ayrılmış pelür kâğıdı kullanılabileceği gibi minkalenin de sellüloidden olması şayanı tercihtir. Ekspere tetkikatı esnasında büyükçe bir lub bir de binoküler mikroskop lâzım olacaktır.

H) Yazıların büyük bir kısmının gidişatı küçük sayıda karakteristik vasıflarla iyice ihata edilmiştir. Grafolojik analizde mevcut 175 cins yazıdan 5 veya 6 tanesinin cinsi gayri kâfi müşahadelere dayandığından çı-

karılamamakta, 13 veya 14 tanesinde de sentetik bir tarif için yeter eleman bulunamamaktadır. Buna sebep şudur: Bu cins yazılarda teferruat dediğimiz küçük vasıflar bir elmas madenine teşbih edeceğimiz ana cinsi, kıymetsiz çakıl taşları gibi örtmektedir. Onun için bir yazı tetkiki yapılırken araştırmalarımız bu 5-6 veya 13-14 cinsten birine götürüyorsa bundan bir netice çıkmıyacağını bildiğimiz için üzerinde ısrar etmemek lâzımdır.

PSİKOLOJİK ARAŞTIRMALAR ve PSİKOLOJİK ARAŞTIRMALAR

Yazı dökümanlarının observasyonunda; yukarda bahsettiğimiz 176 cins yazının tam tarifini yapabilmek Crepieux'nün de dediği gibi hiç bir zaman mümkün olamıyacaktır. Çünkü yazıların çeşidi sonsuz olduğundan kabil değildir. Tariflerin güçlüğü karşısında kalarak şaşırmamak için M O R A N D 'ın (Les bases analyses de E'criture) adlı eserinde bahsettiği şekilde yazı tiplerini:

A — Sur-vital yazı tipi,
B — Sous-vital yazı tipi,
C — Hafifletici yazı tipi (Mitigé)
D — Muvazeneli yazı tipi (Éguilibre) ayırmak lâzımdır.

Dökümanté yazıların tetkikında tamamen talî plânda kalan çıkıntılar, keşidelerin, kroşelerin üzerinde değil bahsedeceğimiz sistemli ve ilmî metodlarla çalışmak icab edecektir. Bu aydınlatıcı metotlar şunlardır:

I — Muvazene (Ordonnance)
II — Büyüklük (Dimension)
III — Tazyik (Pression)
IV — Şekil (Forme)
V — Sürat (Vites)
VI — Devamlılık (Continuité)
VII — Meyil derecesi (Inclinaison)
VIII — İstikamet (Direction)

Bir yazı, bir senet, bir imza veya her hangi bir dökümanın hakikatine varabilmek onun görünüşüne veya bıraktığı intibaa göre değil yukardaki 8 vasfın aranmasına istinat etmelidir. Bu dökümanda muvazene var mıdır, karşılaştırdığımız iki yazının her ikisi de muvazeneli midir? Minüskül harflerin büyüklükleri nasıldır? Onu yazan elin kâğıt üzerindeki presyon

Morand'ın «L'analyse se L'ecriture» ünden

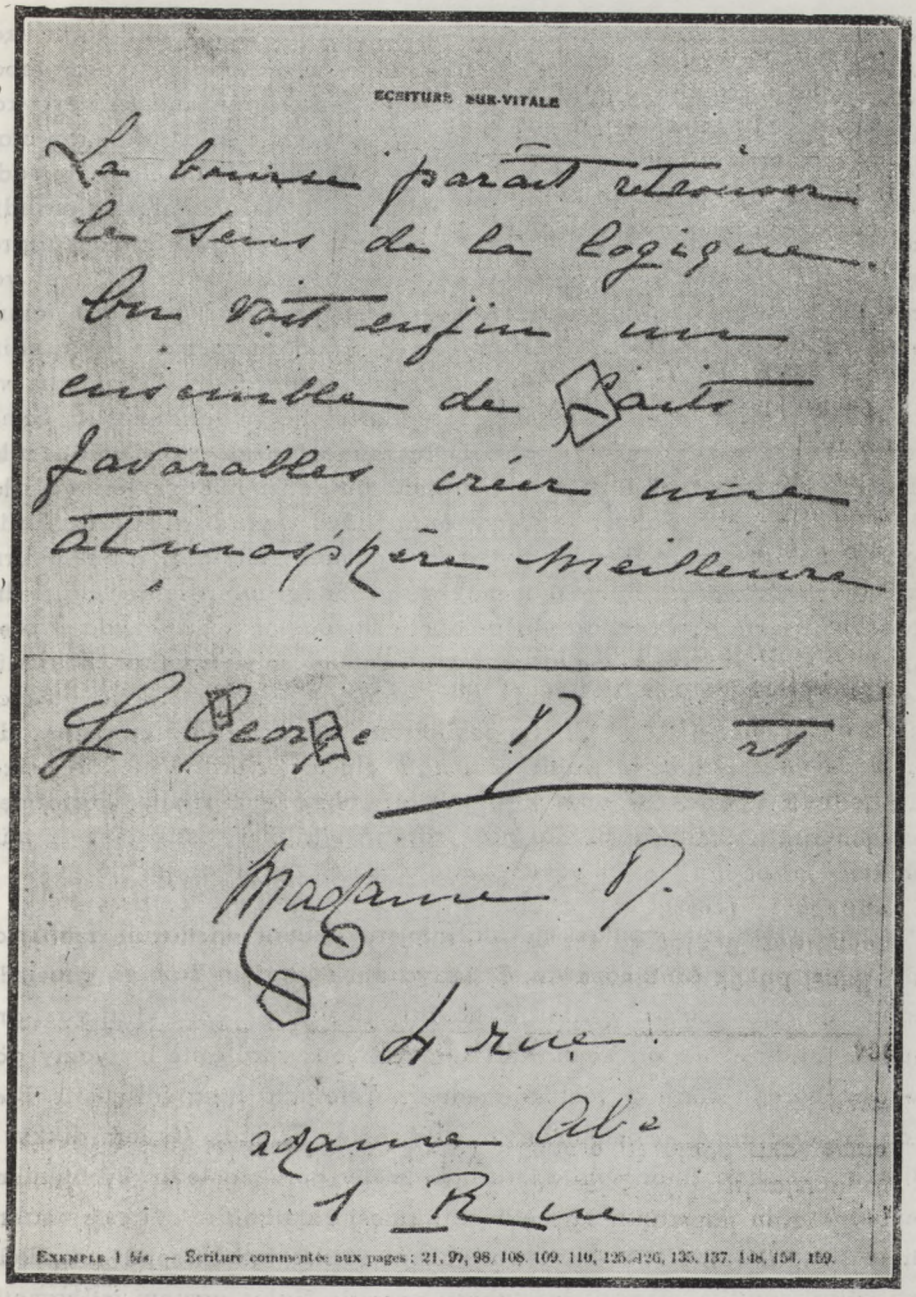

EXEMPLE 1 bis. — Scriture commentée aux pages : 21, 97, 98, 108, 109, 110, 125, 126, 135, 137, 148, 154, 159.

Sur - Vital Tip Yazı

627

derecesi nedir? Presyonu fülâj ile karıştırmamak lâzımdır. Fülâj kağıt üzerinde kuvvetli gidişten dolayı kâğıt nescinin arka yüzünde hâsıl olan tebarüzlerdir. Presyon ise grafizmin meydana getiren çizginin incelik veya kalınlık farklarıdır. Yine minüsküllerde zaviye veya eğrilik tarzında olan form aranacaktır. Yazının devamlılığı da mühimdir. Kelimelerin temadiyeti, kesilmeler, yenmeler, kelimeler arası mesafeler karşılaştırılmalıdır. Her insanın yazısında sabit bir meyil derecesi mevcuttur. Şahıs kaligrafisini değiştirmek istese dahi meyil derecelerine sadık kalır. Nihayet yazının istikametine de bakılacaktır. Bazı şahıslar yukarıya doğru (çıkıcı yazı), bazıları ise inici dediğimiz tipte aşağıya doğru yazmayı itiyat edinmişlerdir. Grafoloji ilminin başlangıç noktası kaligrafidir. Fikrin alış verişini temin eder. Nötr işaretlerin öğrenilmesi ile hudutlanmıştır. Şimdi sevkitabiî ile yazı yazan bir şahıs ki biz buna (yazıda şahsî idiotizm'ler diyoruz) esasen kriminalistik tetkikatında bu şahsî idiotizm'leri yakalamak icabedecektir. Şahıs yazısına yaptığı ilâve veya çıkarmalarla kaligrafisini deforme eder. Bazıları çok şiddet gösterdikleri gibi çabuklaştırırlar, ilâveler yaparlar. Bu yazılar makbuldür. Banal tâbir ile geçicidir. İlmî ifadesi survital yazı şeklidir. (Reproduction'a bakınız). Bu yazıda 8 prensip müsbettir. Satırların sonları ve ara mesafeler muvazenelidir. Büyüklik hemen aynıdır, Presyonu fazladır. Bu şahıslar hırslıdır. Forma galince: (S) lerin (V) lerin (Y ve G) nin şekillerinde süsleme göze çarpmaktadır. Bu hal estetik bakımdan canlı ve zengin oluşu gösterir. Vites de aşikâr müsbettir. Bu parlak bir zekâ ve hırslı bir şahsın yazı ritmini göstermektedir. Yazıda temadiyet derhal göze çarpar, eğrilik ve istikamet de müsbettir.

Bazı şahısların yazıları ise ufalılmıştır. Bunlar yazılarını azaltıkları gibi bazı kısımlarını çıkartırlar. Ekseriya duraklatırlar. Yazıları cansızdır, banal tabiriyle geçmez yazılardır, hayatiyetleri azdır. Sous vital yazı grubuna dahildirler. Passif Yazılardır. Fotağraf sous vital tipte bir yazıyı gösteriyor. Burada analitik vasıflar menfidir. Teferuata itina edilmiştir. Presyon farkı görülmes, monotondur, cılızlık şekle hakimdir. (f) lere dikkat edilirse alt kısımlarında sola doğru bükülmeler görülmektedir. Bu bükülneler mide bozukluklarının kıymetli bir ifadesi sayılabilir. Viteste sabırlı bir ritm göre çarpar (m) harflerine dikkat edilirse adeta sopa halindedir, irtibatları zayıftır, sıkıntılı bir tabiatı gösterir. Şahıs yazının istikametini düz tutabilmek için çok büyük enerji sarfediyorsada resimde görüldüğü gibi buna muktedir olamamaktadır.

638

Morand'ın «L'analyse de L'ecriture» ünden

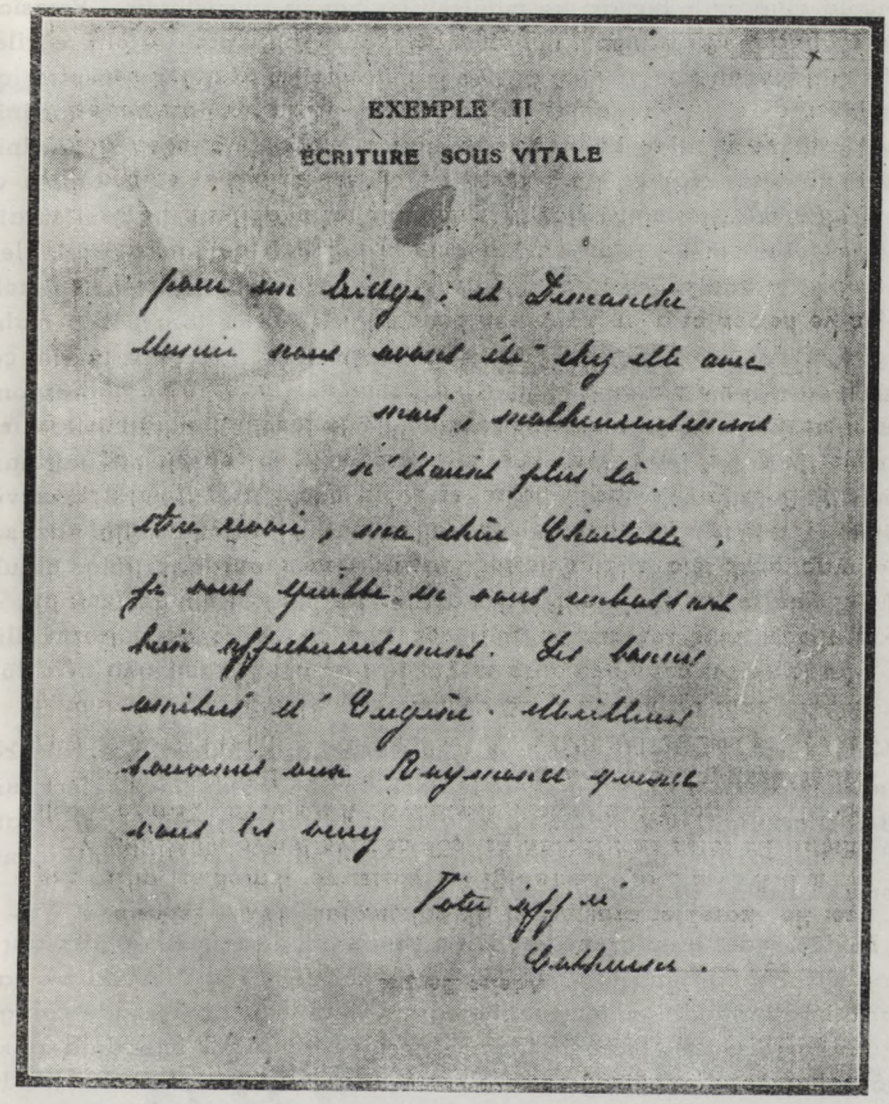
EXEMPLE II

ÉCRITURE SOUS VITALE

Sous - Vital Tip Yazı

Bazı şahısların yazılarında ise gerek survital yazı karakterleri ve gerekse sous vital karakterlerinin arası bir karakter görülmektedir. Bu şahısların yazıları canlıdır, vasat bir şahsiyet gösterirler, istikamet ve hareket mefhumları yoktur, ahenknlidir ve şiddetlidir. Bu yazılar muvazeneli yazılardır

,ecriture equilibré) grubunu teşkil eder. Vasat boyda ahenkli, muvazeneli ve ölçülü olup satır başları ve majüsküller hayeli şişmişlerdir. Pression ve şekil röliyefi ifade eder. (Reproductin,a bakınız). Form; estelik eğriler halindedir ve bilhassa yukarıya müteveccihtir (morand,a göre enspiration sahasının genişliğini ve entellektuel gururu ifade eder). (M) harfinin kuvvetli dayanağı olan son bacağı paraftaki kuyruğun ve (g) harfinin kuvvetlenmesiyle teksif edilmiştir. Temadiyet normaldir, yazıda taşkın ve égzajere hareketler olmasına rağmen süratte muvazene vardır. Yani süratli yazıdır. Çok az meyil gösterir. Kelimeler inici bir karakter arzettikleri halde çizgiler hafif yükselir. Diğer bir yazı grubunda Mitigé olan tipteki yazıları topluyoruz. Bular azaltılmış yazılardır. Yazıda tecavüzkâr mahiyet yoktur, kelimeler kağat üzeride hiç bir zaman ve kuvvet sarfından çekilinmeksizin rahatça serpilmişlerdir. Bu tip yazının vites ve presyonu azdır. Majiskül harfler kelimenin muayyen bir uzaklığına atılmışlardır. Resimde görüldüğü gibi (t) harflerinin küçüklüğüne rağmen alt uçlarının ve üst çizgilerinin hayali uzunluğu calibi dikkattr. Bu bir enerji tahavvülünün ifadesidir. Bu yazıda temadiyet diye bir şey yoktur. Bu cins yazı sahipleri mizac bakımından inatçı ve kendi bildiğini okuyan insanlar olduklarını, sıhhatlerinin az çok bozuk olduğu, moral acılarının bulundnğu, ahenksisliğe bakarak depresyon halinde oldukları anlaşılır. Yine müelliflerin kanaatına göre bu cins yazı grubunda psikaanaliz mektebi fazla durmalıdır.

İşte sonsuz diyebileceğimiz yazı şekillerini grafolojide bu analiz kalıplarına sokarak yazı jestlerini tayin edebilmek mümkündür. Böylece survital yazıların jesti olan taşkın hayatiyet, sous vital yazıların tutuk hayatiyeti, mitize yazılardan diskordan harekiyeti équilibré yazılardan da muvazeneli harekiyeti çıkarabilmek kabildir.

Böylece yazı gruplarını gördükten sonra bir insanın psikolojik durumunu, mizacını, düşünüşünü, teessüriyetini belirtebiliriz. Yazıdaki bu hassalar o insanın taklid edilemeyen fotografı gibi olmuştur. Tezimde çok geniş tuttuğum imza tetkikatında da arzedeceğim gibi birtek imza dahi şahsın yegâne hareket örneğini, sosyal durumunu aksettiren sembolü gibidir. Böylece yazı normal şuur sahasındaki hâdiselerle ilgili olabildiği gibi şuur altı sahasındaki faaliyetlerimizi de ortaya çıkarmaktadır. Bir çok sanatkârların, muharrirlerin, dahilerin, müzisiyenlerin yazı ve imzalarının tetkikinde açıklanan motifler hayatta olanlara gösterildiği zaman onlar dahi imzalarında farkında olmadan bıraktıkları bu damgalara hayretle dikkat etmişlerdir. Böyle sembolik işaretlerin sistemlendirilmesinden elde edilen diyagram modern psikolojik testlerin yapılmasında esaslar teşkil etmiştir.

Morand'ın «L'cmalyse de L' ecriture» ünden

EXEMPLE IV

Monsieur Pierre H
50 rue Duplessis
Versailles

Paris - Mardi

Cher ami, vous serez le très bien venu. Les fumistes ont opéré. Voulez vous je vous prie, présenter à votre mère mes souvenirs respectueux, et mille amitiés à François

Votre

E Bourge

Le remarquable relief et l'organisation de cette écriture suggèrent un équilibre supérieur.

Muvazeneli (Égvillibre) Yazı

MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

641

El yazısı ile karekter arasındaki ilk çalışmalar 1929 senesinde LUDWİG KLAGES'in neşrettiği (el yazısı ve karekter) adlı eseriyle başlamıştır. Bu tarihten itibaren bir çok cemiyetler ve müellifler yazı ilmi ile meşgul olmağa başlamışlar. Almanya, Avusturya, Fransa, Holanda ve İngilteredeki çalışmaların çok vaadli olduğunu ifade etmişlerdir. Fransada zekâ testlerinin kurucusu ALFREDE — BİNET ve Sorbonda PİERON dahi bu mevzuda uğraşmışlardır. Almanyada criminologique mevzularda ve bir çok davalarda el yazıları ekspersiz taharriyatı çok kararetli olmuş. 1939 senesinden 1941 senesine kadar Harward Üniversitesinde el yazılarının ifade ettikleri manalar hakkında şumullü tecrübî tetkikler yapılarak istatistikler neşredilmiştir. Yine Fransada H. SAİNT — MORAND'ın çalışmaları semereli olmuş, klasifiyé malûmat elde edilmiştir. Şahsiyet ile grafik işaretler sahasındaki araştırmalariyle meşhur Amerikalı WARNER'in kahanet mertebesine erişen bir kaç müşahedesi bu sıralarda efkârı umumiye tarafından da tasvib edildiğinden grafoloji ilmî cazib hale girmiştir. Adlî Tıp sahasında Warner'in bu üç vakasını arzetmek istiyorum: Müellif Barselona da Café oro Del Rhin'de cinayet işleyen ve hemen ortadan kaybolan bir caniyi el yazısı örneklerinin tetkiki sonunda ortaya koymuş, ikinci olarak yine el yazısının tetkiki ile psikoz manyak depressiv'in melankoli safhasında bulunup da bu şahısların intihara olan meyillerini açıklayan müellif, etrafındakilerin böyle meyillerinden şüphelenmedikleri bu adamın bir ay sonra intihar edince duydukları hayret ve nihayet psikosomatik ilginin mevcudiyetinden dolayı bir kaç ay sonra keşfedilen kanser başlangıcının Columbia Üniversitesi Mıallimler Kollejinde Dr. TUİBAUT'ya haber vermesi grafoloji üstadı miellifin enteresan buluşlarıdır.

Yazıların psikolojik analizini etüd ederken bunları iki büyük topluluğa irca etmek icap eder.

I — Fevkalâde aktif olanlar (survitaller).

II — İç hayatlarında aktif olanlar (sous - vitaller).

İşte 4 büyük grupta izah ettiğimiz insan tipleri iki aktif veya **masculin,** iki de passif **feminen** mizaçtan ibarettir. Birinci yazarın harekiyeti ândir. Dış ve sosyal hayatta kendisini çabuk toparlar. Tavırları canlıdır. İkincilerin harekiyeti yalnızlık ve tereddüt içerisindedir. Düşünülmüş bir hassasiyet içersinde, ve macera ihtiva etmeyen iç hayatlarında tecelli eder İşte iki büyük beşer tipi bunlar olup diğer iki tip bunların pek az değişik şekilleridir. Sur vital yazıya pozitif iki mizaç tekabül eder. Bunlar dnamik ve masculin'dir. Aktifler ve affirmativler diye iki gruba ayrılır. Aktifleri karakterize eden mizaç safravi oluşlarıdır. Bu şahıslar hakikat aşık-

642

Morand'ın «L'analyse de L'ecriture» ünden

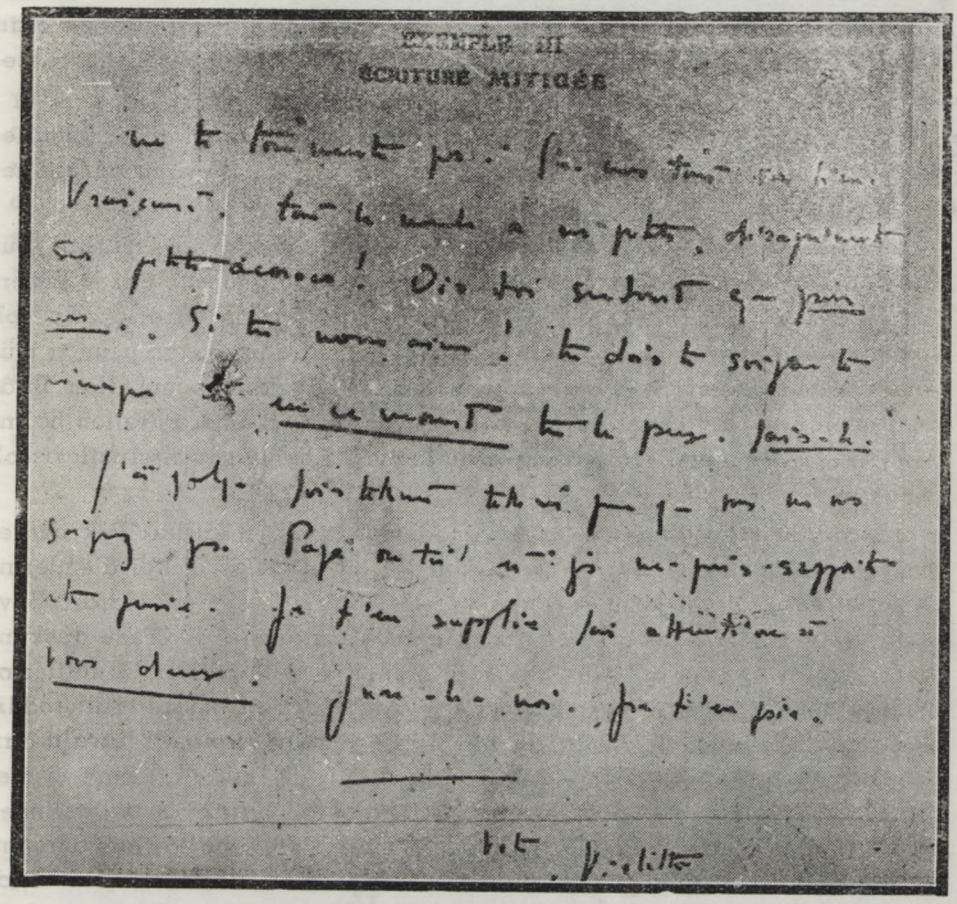

Mitigée (Azaltılmış) Tip Yazı

lısı, istekli, müteharrif,dirler. Affirmatifler ise tasdik edicidirler, genişleme, dışarı atma, (extériorization) ve hisli oluşlariyle karakterize edilen Sanquin (kanlı) mizaçtadırlar. Positif mizaç dediğimiz aktifler sürükleyicidir, daima hakikatı ararlar. Empulsionları esas elemanlarıdır, sıcak kanlıdırlar, cevvaldirler, ekseriya aktör olurlar. Safraviler ihtiyatlı bir enerji ile hareketederler. Birdenbire sinirlenirler. Bunlar feveran edici ve tehlikeli aktörler olup halka tahakküm ederler. Onlar bir neticeyi takip ederler, Sanquin mizaçlılara gelince; bunlarda empulsion hâkimdir. Dinamik faaliyetleri oynadıkça şiddetlenir, çabuk dışarı vururlar, hareketli ve sürükleyicidirler.

İkinci büyük grup sous - vital yazıların bulunduğu gruptur. Statik ve feminendirler. Bunlar da resseptiv ve passifler diye iki grupta toplanır. Reseptiv'ler: Teessüriyet, adaptabilité ve düşünce ile karakterizé olan Nerveux mizaçlıları teşkil eder. Passifler ise stabilité, atalet ile karakterizé lenfatik mizaçlılardır.

Negatif dediğiz gruptaki bu iki mizaç şeklinde şahıslar sürüklenilebilen, yumuşak ve stimulé şahıslardandır. Hayat hâdiselerinin akışını temaşa etmek en büyük zevkleridir (Spectateur).

Sinirlilere gelince (Nerveux) bunlar son derecede hassastırlar. Bütün meraklariyle alâkadar olurlar, ağlarlar, gülerler, sonsuz hazza düşerler, nihayet bu hazları çabuk geçer ve inkişarı hayale uğrarlar. Bu çok kısa bir zaman zarfında hattâ bir gece içinde dahi olur. Bazan uzunca münakaşa ederler. Hararetli hareretli bir mevzu hakkında konuşurlar. Bilâhara onun tam aksi konuştukları görülür. Her yerde daima agitation hâindedirler, hiç bir yerde durmazlar, giderler, gelirler, hasılı hissiyatları çok oynaktır.

Lenfatikler ise bunların tamamen aksi bir mizaçtadırlar. Pek az reaksiyon gösterirler. Çok uyurlar, hiç bir işe karışmazlar, kendi âlemleindedir, atalet bu şahısların en büyük vasfıdır. Endifferent şahıslardır. Sevkitâbiileriyle hareket ederler, maddi menfaatlerine aşırı derecede düşkindürler, kolayca tesir altında kalırlar, hipnotizé edilebilirler. Muhitleindekine tahakküm etmek azmindedirler, tavırları sâkin, stabl, müteredit olup daima rahatlarını düşünürler. Lenfatik şahıslar rutubetli havalardan çabuk müteessir olurlar. Catarh tarzında iltihapları sık olur, beze şişneleri eksik değildir, ekseriya hastalıkları kroniktir. Hareketlerine gelince: Haricî âlemle münasebetlerinde yavaş, yumuşak ve sabırlıdırlar. Sanguen' ler ise kendilerine çok güvenirler, herkesin iyiliğini istedikleri gibi kendi keyiflerini de düşünürler. Hayatta hamle yapmayı severler. Bir şeyin doğruluğunu tasdik ederler. Bu şahıslar kanlı canlıdır, üşümezler, bilâkis soğuklarda sıcaktan bahsederler, uzviyetlerindeki tahavvülât evvelâ Congetion, müteakiben inflammation, tarzındadır. Bu şahıslara Hemorajiler görüldüğü gibi romatizma ağrıları da hiç noksan değildir. Hastalıkları had ve şiddetlidir, sözleri âteşin ve neşelidir.

Nerveux karakterliler; cerebral tipte yani kafası işleyen şahıslardır. Entellektüel olan bu şahıslara rasyonel kuvvetler hâkimdir. Adaptalilité ve hâdiseler karşısında tessür kabiliyetleri mevcuttur, anlayış gösterirler. Eşyanın hakikatını yakalayabilmek için sezgiye taraftardırlar. Meraklı şahıslardır. Fikirlerini çabuk değiştirirler. Sanguin'lerdeki kendine güvenme tavrı bunlarda esnektir. Yaltaklanmak isterler (grimas). Soğuk

şahıslardır. Aklî muvazene bozuklukları, nevralji, glanduler tahavvulat sık görülür. Alterasyonları daha ziyade spazmodik tarzdadır. Jest ve sözleri süratli olduğu halde kesiktir.

Bilieux'lara gelince; bunlar aktif şahıslar olup cerebral faaliyetler yerine adalî işler görürler, azimlidirler, hâdiseleri tetkike meraklıdırlar, anlayış yerine karar hâkimdir, otoriter şahıslardır, diğer şahıslara tesir etmek isterler. Tavırları haşindir, kendilerini büyük görürler, kötü düşünceleri vardır (Pesimizm). Karaciğer, böbrek ve barsak tahavvülleri çok görülür. Depresyon halindedirler, moral bozuklukları hâkim plândadır. Jest ve sözlerinde dominanter şahıslardır, geniş bir kütleye kuvvetle hâkim olmak isterler.

Grafizm'lerde mevcut psikolojik beraberliğin incelenmesi sayesinde bir şahsın şu halleri etüd edilmiş olmaktadır.

1 — O şahsın sosyal kadroya adapté olabilme kabiliyeti. Böylece harekiyet ve zaman içersindeki organizasyonu.

2 — Şahsiyetinin kıymeti ve kudreti.

3 — Entellektüel kapasitesinin randımanı.

4 — Ruh, teessüriyet, intiba bakımından halinin ne durumda olduğu.

Yazı ile psikolojik analiz bahsinde faydalandığımız Morand'ın aşağıdaki tablosu bu ilgiyi canlı göstermesi bakımından almayı uygun buldum.

8 cins veya yazı manzarası	Psikolojik beraberlik	Moral
I.		
1) Ordonnans : Organisation	Prensiplere, vasata, çevreye intibak derecesi zaman ve hissiyetin kullanılması.	İntibak
2) Dimension (Boy) : Hayatî hamle.	Kendine ve rolüne karşı fikir	
II.		
3) Tazyik : Kudret	Kendini tasdik etmek, fikirlerin telâkkisinde netlik.	Şahsiyet
4) Şekil : Originalite	Dikkat, görüş hafızası, yaratıcılık.	
III.		
5) Sürat : Canlılık	Reaksiyonlarda canlılık, zekâ kalite ve derecesi.	Aktivite
6) Temadiyet : Devam	Düşüncede mantık, sürati intikal, hareket ve reaksiyonlarda usül.	
IV.		
7) İstikâmet : Ahlâk	Orientation, ruhî ahval.	İntikal hali
8) Meyil : Teessüriyet.	Teessüriyetin şiddeti.	

Autographie tetkikatı ile bir şahsın sosyal kadroya adapté olabilne derecesinin daha doğru bir deyişle sosyal kapasitesinin tâyini münkündür.

Yazının evolusyonu bahsında bir çocuğun ergin hale gelinceye kadar yazısında gösterdiği tekâmülün iptidaî insan cemiyetlerindeki şekli ile bu günkü haline gelinceye kadar aynı benzerini geçirdiğini görmüştük. Hayatın ilk yaşlarında ve ilk mektep sıralarında belirmeğe başlayan yazı şekli şahsî kaligrafinin ileri bir karakterini göstermektedir. Grafologların fikirlerine göre kaligrafi talim ve terbiyesi yazı şahsiyeti üzerinde biriz tesir göstermemektedir. Başlangıçta bu iş şuur altı faaliyet halindedir. LEGRA'İN, kaligrafi yazısının gençliğin şuur altı üzerine atılmş bir antiestik örtüsü gibi addedilebileceğini kabul eder. Fakat bir çocuğun ayrı ayrı senelerde yazısının tetkiki o gencin karakterinin tekâmülürü incelemek demektir. Son yılların ilmî ceryanlarına göre bilhassa terbiyecilerin üzerinde durması icap eden bir hakikat de yazı tetkikatı ile o gence hayatında verdirilecek istikametin tâyini meselesidir. Bir kaç misal üzerinde duralım. Yazısı sous vital tipte olan bir çocuk büyük, düz ve yıvarlak kelimelerle yazarken bilhassa satır başlarında (bazan da keline ortalarında) (l) harfinin eğri bir çengelle mübalâğalı olarak açar ve kadesini de tekrar şişkin bir şekilde soldan sağa çekip bir çok uçlar teşkil ederek döndürecek olursa (T) bu karakter bakımından katî bir hükümdir Bu tip bir egoist olacaktır. palavracıdır, benlik iddiasında, az mesrı ile üstün bir entellektüalite kurmak isteyen fert olacaktır. Aynı keline ve harflerde ayniyetin görülmemesi o şahsın çabuk heyecanlanan tipe ve muhteris karekterde oluşunu gösterir, Majüsküllerin mübalâğalı değişklikleri had bir hassasiyeti (t), harfindeki çizginin üstte oluşu displinsiz bir ruhu gösterir. Bu şahıslar kavga ve gürültü etmekten zevk alırlar. Böylece o çocuğa cemiyet içersinde yürümesi icap eden yol gösterilmş olur.

YAZILARLA CİNS VE YAŞ TÂYİNİ.

Yazılı bir dökümanın kime ait olduğu bahsinde onu yazanın bir kadın mı veya bir erkek mi olduğu meraklı ve aynı zamanda eriminalistiqıe tetkikatta bilhassa mühimdir. Grafoloji mütehassısına böyle bir sual tevcih edildiği zaman üzerinde kaydı ihtiyat ile hareket etmek lâzım gelecektir. Bir yazının sahibinin erkek veya kadın olduğu elimizdeki ölçüler ve yazı psikolojisinin araştırılması ile muayyen bir noktaya kadar münkün olabilmektedir. Yazı muhteviyatlariyle kadın gibi görünen erkekler mevcut olduğu gibi erkek ruhiyatını aksettiren kadın yazılarına da tesadüf edilmektedir.

646

Yukarda bahsettiğimiz şartlar haricinde şayet bu döküman bir mektup ise ait olduğu cinsi bulabilmek bakımından işimiz daha da kolaylaşmış olacaktır.

Yaş tâyinine gelince; bu mesele cins tâyininden daha güçtür. Bir şahsın yazısı bakımından yaşı araştırılırken onun esas yaşından ziyade kültürel yaşı açıklanmış daha doğrusu araştırılmış demektir. Çünkü bazı cahiller; çok yaşlandıkları halde yazıları bir çocuk yazısından ileri gidememiştir. Yine bazı kültürlü ihtiyarlar kaleme şiddetli hareketler verdirerek yazı yaşlarını gençleştirirler. Buradaki presyon farkı da bizi doğru bir hükme varmaktan alakoyar. Sur vital tipteki yazıyı gösteren reproduction fotoğrafımız böyle hayatiyeti yerinde genç yaşta bir şahsa aitdir.

647

İŞÇİNİN İHTİMAM MÜKELLEFİYETİ (*)

YAZAN : **Dr. Adil İZVEREN**
Adalet Vekâleti Hukuk İşleri Umum
Müdürlüğü Tetkik Hâkimi

— PLÂN —

I. Giriş ve umumî mülâhazalar.
II. İşçinin ihtimam mükellefiyeti.
III. İhtimam mükellefiyetinin vüs'at ve şümulü ve ihtimamın ölçüsü
IV. İşçinin garanti mükellefiyeti.
V. İhtimam mükellefiyetinin ihlâli.
VI. İşçinin mesuliyetinin hudutları.
VII. İş sahibinin müşterek kusuru.
VIII. Parça üzerine çalışma halinde mesuliyet.
IX. Beyyine külfeti.
X. İhtimam mükellefiyetinin ihlâli neticeleri.
XI. Tazminat talebinin ücret hakkına tesiri meselesi.
XII. Tazminat talep hakkının müruruzamanı.

I. Giriş ve umumî mülâhazalar :

Borçlar Kanunumuzun 313 üncü maddesi, hizmet akdinin tarifini yaparak bu akitten doğan h i z m e t m ü n a s e b e t i nin hukukî neicelerini göstermektedir. Buna göre; bir hizmet akdinin in'ikadı ile işçi, ücret mukabili iş görmeyi ve iş sahibi de görülen hizmet mukabili bir ücret vermeyi taahhüt ederek işçinin göreceği iş hususunda bir talep hakkına sahip olur. Böylece iş sahibi, taahhüt edilen işi alacaklı sıfatile akit mucibince işçiden talep edebilir. Burada akdî münasebet daha ziyade i ş e d i m i n i n yerine getirilmesine müteveccihtir ve bu hal hizmet akdinin en mühim mümeyyiz vasfını teşkil eder.

İş akdinin muhtevası olan iş ediminin hukukan ne suretle yerine getirileceği hususu akdî mükellefiyetin ifasında en mühim meseleyi teşkil eder. Malûm olduğu üzere hizmet akdi mucibince görülmesi taahhüt edilen iş - istisna akdinin aksine olarak - bir şeyin imâli veyahut da vücuda

(*) Bu etüd hakkında mufassal bilgi için, muharririn Zürich Üniversitesine tevdi ettiği «Sorgfaltshaftung und Schadenersatzpflicht im Dienstvertragsrech» (Zürich, Juris - Verlag 1952) isimli tezine bakınız.

getirilmesi değil, sadece görülmesi taahhüt edilen işin akde uygun bir surette görülmesinden ibarettir. Hizmet akdile görülmesi taahhüt edilen iş ancak işçi tarafından işe muayyen bir itina ve ihtimamın gösterilmesile (yani işin itina ve ihtimamla görülmesile) akde muvafık surette görülebilir. Bundan dolayıdır ki hizmet akdinden doğan iş münasebetinde i ş ç i n i n i h t i m a m m ü k e l l e f i y e t i n i n hususî bir ehemmiyeti vardır. Bu sebeple Borçlar Kanunu 321 inci maddesinde hususî bir hüküm sevketmiş ve işçinin, taahhüt ettiği işi ihtimamla ifa etmesi mecburiyetini tasrih etmiştir. Bu ihtimam mükellefiyetinin neden ibaret olduğunu, vüs'at ve şümulile birlikte ihtimam mükellefiyetinin ihlâlinin hukukî neticeleri aşağıda izaha çalışacağız.

II. İşçinin i h t i m a m mükellefiyeti:

İhtimam mükellefiyeti, mahiyeti itibarile müstakil yani başlı başına bir mükellefiyet olmayıp, herhangi bir borç edimine ait esas mükellefiyetin yanında tâli bir mükellefiyet olarak asıl borç mükellefiyetinin ifası için lüzumlu fiil ve hareketlerin icrasına mâtuf ve müteveccih bir vecibedir (1). Bu mânada olarak bu günkü hukukta birçok ihtimam mükellefiyetleri mevcuttur. Meselâ; borçlar hukukunda kiracının ihtimam mükellefiyeti (Borçlar Kanunu, madde 256), hâsılat icarında yine kiracının ihtimam mükellefiyeti (Borçlar Kanunu, madde 278), âdi şirket akdinde şeriklerden her birinin ihtimam mükellefiyeti (Borçlar Kanunu, madde 528), vekâlet akdinde tevkil olunanın ihtimam mükellefiyeti (Borçlar Kanunu, madde 390/1), ticaret hukukunda tâcirin ihtimam mükellefiyeti (T. C. Kanunu, mad. 644) ve ilâh..... İhtimam mükellefiyeti mahiyeti itibarile tâli mânada yardımcı bir mükellefiyet olduğuna göre; bu mükellefiyet ancak esas mükellefiyetin vücudile kâimdir ve ilk esas mükellefiyet mevcut olmadan müstakillen sadece bir ihtimam mükellefiyetinden bahsetmeğe imkân yoktur. Bundan dolayıdır ki yalnız ihtimam mükellefiyetinin ihlâli hukukan ayrıca ve başlı başına bir mükellefiyetin ihlâli sayılmayıp, esas akdî mükellefiyetin ihlâlidir (2). Meselâ; hizmet akdi mucibince işçi, görmesini taahhüt ettiği işi, Borçlar Kanununun 321 inci maddesinde yazılı ihtimam mükellefiyetine aykırı olarak, lâzım gelen ihtimamı göstermemek suretile iyi görmediği takdirde, akdî iş mükellefiyetini ihlâl etmiştir. İşçinin, Borçlar Kanununun 321 inci maddesine göre; akdî taahhüdünün ifasında mevzuu bahis olan ihtimam mükellefiyetinin esas unsurunu i h t i m a m teşkil ettiğine göre, kanunun anladığı mânada ihtimam nedir, yani ihti-

(1) Planck / Siber, Komm. Vorbem. I 3 d zu 275/292 BGB.

(2) Planck / Siber, sah. 189.

mam mefhumu altında hukukan işçinin iş edimini yerine getirmesinde ıe yapması beklenir, bunu izaha çalışalım:

İhtimam kelimesi, sırf lisan bakımından muhtelif mânalar anlaşılan bir mefhum olup Vâzıı Kanun bunun tarifini vermeden 321 inci maddenn birinci fıkrasında kullanmıştır. Zira ihtimam mükellefiyetinde olduğu gibi, bu mükellefiyetin muhtevasını teşkil eden ihtimam mefhumu da mahiyeti itibarile müstakil ve başlı başına bir mefhum olmayıp daima bir ilâve kelime ile birlikte kullanılan tavsif edici bir tâbirdir (3). Meselâ; ihtimamla görülen iş veya ihtimamla vücude getirilen eser denildiği zaman ihtimam mefhumu daima yerine getirilen borç edimini tavsif etmektedir. Bundan dolayıdır ki ihtimam tâbiri, mefhum itibarile ve tavsif edici mehiyeti dolayısile daima esas borç edimi ile birlikte mâna ifade eder. Lâtince «d i l i g e n t i a», Fransızca «diligence» veya Almanca «Sorgfalt» tâbirlerinin mukabili olarak hukukumuza intikal eden ihtimam mefhumu, borçlunun yerine getirmesi gereken edimin kendisinden beklenen ve borcun ifası için zarurî olan irade, âzim, itina ve dikkat gibi sübjektiv unsurlarla birlikte, görülen iş için borçlunun şahsiyetinde bulunması zarurî olan bedenî ve fikrî vasıfların muhassalasını ifade eder. Bunların ademî mevcudiyeti, ifa için zarurî olan ihtimamın fıkdanı demektir (4). Bu itibarla ihtimam mükellefiyeti, borç mükellefiyetinin ifası için zarurî dikkat, basiret, itina, fikrî ve bedenî kaabiliyet gibi borçludan talep edilen hususların heyeti umumiyesidir (5). Taahhütle kendisine tahmil edilen vecibenin ifası bakımından borçlu, lüzumlu ihtimamı göstermekle mükelleftir ve bunu yapmadığı takdirde mesuldür. Kusur, zarurî ihtimam ve itinanın borçlu tarafından gösterilmemesidir (6). Borçlunun ihtimam mükellefiyetine taallûk eden umumî mahiyetteki bu prensiplerin hizmet akdindeki ehemmiyetleri büyüktür; zira hizmet akdinde işçinin taahhüt ettiği borç ediminin yerine getirilmesi bilhassa ve münhasıran işçinin ifada göstermesi zarurî olan ihtimamın derecesine bağlıdır.

Bundan mâada; Borçlar Kanununun 321 inci maddesinin birinci fıkrasile işçiye tahmil edilen ihtimam mükellefiyeti, aynı maddenin üçüncü fıkrasına göre genişleyerek bir G a r a n t i (P r ä s t a t i o n) m ü k e l l e f i y e t i n e inkılâp etmektedir. Buna göre; iş görme taahhüdü altına giren işçi, akit gereğince görmesini taahhüt ettiği işin görülmesi için lâzım ve zarurî kabiliyet, bilgi ve maharete sahip olduğunu iş görme taahhüdü ile birlikte garanti etmektedir.

---

(3) Âdil İzveren, sah. 26.
(4) Âdil İzveren, sah. 27 ve orada zikredilen tafsilâta bakınız.
(5) Becker, Bem. III 59 zu Art. 97 OR; Âdil İzveren, sah. 28.
(6) Becker, sah.

III. İ h t i m a m mükellefiyetinin vüs'at ve şümulü ve ihtimamın ölçüsü:

İhtimam mükellefiyetinde en mühim mesele, işçinin iş edimini yerine getirirken kendisinden göstermesi beklenen ve göstermediği takdirde bundan dolayı mesul tutulması lâzım gelen ihtimamın hangi ölçüye göre takdir edileceği keyfiyetidir. Bu hususta Borçlar Kanunu 321 inci maddesinin 3 üncü fıkrasında umumî mahiyette olarak hüküm vaz'etmiştir. Buna göre; «işçiye terettüp eden ihtimamın derecesi, akde göre tâyin olunur ve işçinin o iş için muktazi olup iş sahibinin malûmu olan veya olması icap eden malûmatı derecesi ve meslekî vukufu, kezalik istidat ve evsafı gözetilir».

Görüldüğü üzere kanun mezkûr hükmile; işçinin iş edimini yerine getirirken göstermekle mükellef olduğu ihtimamın ölçüsünü tâyin hususunda evvelâ akdî münasebeti esas ittihaz ederek, taahhüt edilen işin icrası için zarurî olan «m a l û m a t d e r e c e s i» ve «m e s l e k î v u k u f» gibi objektif kıstaslar meyanında işçinin «i s t i d â t ve e v s a f ı» gibi şahsî ve sübjektif faktörlerin nazarı itibare alınmasını emretmektedir. Kanunun umumî bir formül içinde gayet kapalı olarak zikrettiği bu unsurlarla işçiden çalışma esnasında beklenen ihtimamın ne şekilde tâyin edilmesi lâzım geldiğini, bu husustaki Alman ve İsviçre doktrin ve tatbikatını da göz önünde tutarak izah etmeğe çalışalım:

A) İşçiden beklenen ihtimamın derecesi her şeyden önce akde göre ve dolayısile akitle görülmesi taahhüt edilen işin mahiyetine göre taayyün eder. Zira çalışma esnasında işçiden istenen dikkat, itina, fikrî ve bedenî kabiliyet her iş için aynı değildir ve taahhüt edilen işin bünyesine göre değişir. İşçi, taahhüt ettiği iş mükellefiyetini, bu işin ait olduğu iş bölümü dahilinde ifa ile mükelleftir ve bu iş branşına dahil bulunmıyan bir işin ifası kendisinden beklenemez (7). İşçiden beklenen ihtimamın ölçüsünde, görülmesi taahhüt edilen hizmet branşı esas olduğuna göre; hizmet branşı ve görülecek işin nev'i, akit serbestisi kaidelerine göre ve muayyen hudutlar dahilinde (8), (Borçlar Kanununun 319 uncu maddesi ve buna mütaallik şerhleri mukayese) akdin icrası anında tarafların sarih veya zımnî anlaşmalarile takarrür eder. (9). Görülecek işin nev'i hususunda sarih veya zımnî bir anlaşma mevcut olmıyan hallerde mahkemece mevzuu bahis hizmet branşına ait mahallî örf ve işletmeye mütaallik teamüller nazarı itibare alınmalıdır (10).

---

(2) Hueck, cilt I, sah. 152; Âdil İzveren, sah. 45.
(8) Oser / Schönenberger, Bem. 12 zu Art. 319 OR.
(9) Âdil İzveren, sah. 46 ve orada zikredilen kaynaklar.
(10) Oser / Schönenberger, Bem. 13 zu Art. 319 OR.

Bundan mâada; işçiden göstermesi beklenen ihtimamın ölçüsü sadece taahhüt edilen hizmet branşı ve iş nev'inden değil, aynı zamanda taahhüt edilen işin kalitesinde aranmak icap eder. Zira işçi, sadece taahhüt ettiği iş branşındaki işi görmekle değil, aynı zamanda taahhüt ettiği kalitedeki işi görmekle de mükelleftir (11). Bu itibarla işçi, taahhüt ettiği işi, o iş için muayyen olan evsaf ve kaliteye uygun bir surete gördüğü takdirde, kendisinden beklenen ihtimamı göstermiş sayılır. İşin evsaf ve kalitesinin taâyininde esas olmak üzere her şeyden önce hüsniniyet kaideleri (Medenî Kanun, madde 2) ve akitlerin tefsirine mütaallik hükümler tatbik edilir (Borçlar Kanunu, madde 18 ve 19).

B) Borçlar Kanunumuz 321 inci maddesinin 3 üncü fıkrasında; işçiden istenen ihtimamın ölçüsü hususunda akdî münasebetle birlikte, mevzuu bahis olan iş için muktazi olan m a l û m a t (bilgi) d e r e c e s i ile m e s l e k î v u k u f' un aranması gerektiğini tasrih etmiştir. Malûmat derecesi ve umumiyetle muayyen bir iş için istenen meslekî vukuf, işçinin akit mucibince görmesi lâzımgelen işe uygun kabiliyet ve çalışma esnasında göstermesi gereken ihtimamın ölçüsünü tâyin eden faktörlerdir. Görülecek işin mahiyeti her şeyden önce işçiden beklenen bilgi derecesinin tâyininde esastır. Meslekî vukufun derecesi ise görülecek iş branşına göre değişir (12). Muayyen bir meslekî saha dahilinde bir işin görülmesi için bu meslek ve iş branşına mütaallik kaideler câridir. Bu kaideler ise, ilim, teknik ve san'atın muayyen bir zamandaki durumuna göre taayyün ederler. Bundan dolayıdır ki iş için işçiden beklenen bilgi derecesi ve meslekî vukuf da bu faktörlere göre tâyin edilir. Bu kaide gerek İsviçre tatbikatında (13) ve gerekse Alman ve İsviçre doktrininde yerlemiştir (14). Ancak, iş branşlarının pek müteneववi oluşu sebebile her iş branşı için aranması zarurî olan meslekî vukufun önceden vaz'edilecek bir kaide içinde toplanması imkânsızdır. Bundan dolayı bu meselenin hâli tatbikata terk edilmiştir.

C) İhtimamın ölçüsü hususunda Borçlar Kanunumuz 321 inci maddesinin 3 üncü fıkrasında; işçinin o iş için muktazi olan malûmat derecesi ve meslekî vukufu yanında, i ş s a h i b i n i n m a l û m u o l a n veya o l m a s ı i c a p e d e n i s t i d a t ve v a s ı f l a r ı n ı n

(11) Planck / Siber, cilt II, sah. 962 ve müteakip; Âdil İzveren, sah. 47.

(12) Âdil İzveren, sah. 50.

(13) İsviçre Federal Mahkemesi kararı : BGE 34 II 36; Zürich İstinaf Mahkemesinin 18/1/1919 tarihli kararı (Weiss, Sammlung Bd. III Nr. 4624); Bern İş Mahkemesi kararı (Jahresbericht 1925, Nr. 1).

(14) Oser / Schönenberger, Bem. 3 zu Art. 328 OR; Planck / Siber Erl. 2 zu 276 BGB; Lotmar, cilt II, sah. 78; Dr. Âdil İzveren, sah. 54.

gözetilmesi lâzım geldiğini tasrih etmiştir. İşçinin istidat ve evsafı şahsiyetine taallûk eden enfüsî (sübjektif) mahiyette unsurlardır. İşçinin istidat ve vasıflarını tasrih etmekle Kanun Vâzıı her iki mefhumla neyi kasdetmektedir? Bunu izah etmeğe çalışalım: Bir dil terimi olarak istidat, muayyen bir iş veya mesleğin icrası için lüzumlu olan bedenî ve fikrî kuvvetlerin heyeti umumiyesidir. Bu itibarla; işçinin istidadı mefhumile, işçinin muayyen bir andaki fizik (bedenî) ve fikrî (yani anlayış, sureti intikal, tecrübe, meleke ve ilâh..... gibi) kuvvetleri tavsif edilir. Kanunun maddede kasdettiği mânada işçinin vasıfları tâbirile, istidat ile birlikte karakteri, yani çalışkanlık, iradesi ve işe bağlılığı gibi şahsî hassaları ifade edilir. Bundan dolayı Kanunun kullandığı her iki tâbirle işçinin geniş mânada; bedenî, fikrî ve ruhî evsafı anlatılmış olur ve bu unsurlar topluca işçinin i ş k u d r e t i n i n kalitesini tâyin ederler (15).

IV. İşçinin garanti mükellefiyeti:

Yukarıda II numaralı bentte işçiye, Borçlar Kanununun 321 inci maddesinin birinci fıkrasile tahmil edilen ihtimam mükellefiyetinin, aynı maddenin 3. üncü fıkrasına göre, aynı zamanda bir garanti mükellefiyetine inkılâp ettiğini zikretmiştik. Acaba bu garanti mükellefiyetinin mahiyet ve şümulü nedir? Bunu izaha çalışalım: Garanti mükellefiyeti (Prästationspflicht) ile işçi, akit gereğince görmeyi taahhüt ettiği işin icrası için zarurî olan kaabiliyet, bilgi ve maharete sahip olduğunu iş taahhüdü ile birlikte — hizmet akdi mucibince — garanti ve taahhüt etmektedir. ki, kanun bu unsurları istidat ve vasıflar mefhumlarile ifade etmektedir. Kanunun kullandığı her iki tabirle işçinin iş kudretinin kalitesi ifade edildiğine göre, garanti mükellefiyetinin muhtevasını da aynı şey teşkil etmektedir. Kaideten işçi de taahhüt edilen iş branşı için hüsnüniyet kaidelerine göre normal addedilmesi lâzımgelen derecede gayret, fikrî kaabiliyet, meleke ve ilâh.... gibi vasıfların mevcudiyeti beklenir. Garanti mükellefiyetinin hukukî mesnedi mâruf a k d e s a d a k a t (Vertragstreue) prensibi (16). olup, buna göre; umumiyetle her borç taahhüdünde borçlu, borcun taahhüt ve tekabbülü ile ayni zamanda o borcun hüsnü niyetle ve sadıkane ifa edileceğini aynı zamanda temin ve garanti etmiş farzo lunur (Medenî Kanun, madde 2). Bu itibarla her borçlu akdin teşekkülü ânında, tekabbül edeceği mükellefiyeti yerine getirecel

(15) Âdil İzveren, sah. 64 ve müteakip ve orada zikredilen kaynaklar.

(16) Bu hususta 10 sayılı Adalet Dergisindeki makale (Sah. 1180) ye bakınız.

653

imkân vevasıtalara sahip bulunup bulunmadığını düşünmek ve kontrol etmekle mükelleftir (17). Bu kaide aynı veçhile hizmet akdinde de caridir. İşçi hizmet akdile, iş görme taahhüdüne girişirken göreceği iş için lüzumlu bedenî ve fikrî evsafa sahip olup olmadığını düşünerek kabiliyetlerini ölçmek ve kontrol etmekle mükelleftir. Eğer işçi, hizmet için lüzumlu bedenî ve fikî evsafı haiz olmadığı halde kendisini mevzuu bahis iş için muvafık göstererek işe başlamış ise, hizmet esnasında ehliyetsizlik sebebile husule gelen bütün zararlardan mes'ul tutulması icap eder ve bu mes'uliyetin hukuî mesnedi garanti mükellefiyetinin ihlâlidir (18).

A) Buna mukabil iş sahibine de, işe alma esnasında işçinin uygun evsafı haiz olup olmadığını iyice kontrol etmesi vecibesi terettüp eder. Bundan dolayıdır ki, Borçlar Kanunu 321. inci maddenin 3.üncü fıkrasında, işçiye terettüp eden ihtimamın derecesi hususunda ölçüyü tayin ederken; o iş için muktazi olup iş sahibinin malûmu olan veya olması icap eden malûmaat derecesi, meslekî vukuf, istidat ve evsaf gibi mühim kaydı vaz'etmiştir. İş sahibi işcinin kaabiliyet ve evsafı hakkında bir dereceye kadar bilgi sahibi olmakla mükellef olduğuna göre, acaba bir müessese veya işletme (iş sahibi) tarafından bu hususlara ne dereceye kadar ve hangi hukukî ve teknik vasıtalarla vukuf peyda etmek mümkündür, sualinin cevabını vermeğe çalışalım: Bazı müelliflere göre, işçinin iş kaabiliyeti hakkında — bilhassa büyük işletmelerde münferit bir işçi üzerinde — tam bir fikir sahibi olmak âdeta imkân haricindedir (19). Bundan maada iş sahibi birçok hallerde işin bizzat inceliklerine vakıf değildir; bu sebeple muayyen bir iş branşı için en uygun vasıflara malik iş bizzat seçebilmek duumunda değildir. Bu hal bilhassa hususî bilgi ve ihtisas icap ettiren işlerde ve ekseriya işçinin işe başlamasından oldukça uzun bir zaman sonra zuhur edebilir (20). Bütün müşkülât doğuran bu vaziyetlere rağmen işçinin ehliyeti hakkında bir fikir sahibi olabilmek için imkânlar mevcuttur:

1. İş akdinin in'ikadı esnasında işçinin muayyen ve kalifiye iş yerlerine alınması için bazı şahadetnameler aranır. Bunlar alelâde okul şahadetnameleri olmayıp iş şahadetnameleridir ve carî iş münasebetlerinde ekseriya, sahibinin şahadetnamede yazılı iş branşı için zarurî evsafı haiz olduğuna dair objektif bir delil teşkil ederler. Borçlar Kanununun 335. inci maddesi uyarınca işçi; evvelce çalıştığı hizmet yeri için, gördüğü hizmetin nev'ini ve müddetini muhtevi bir şahadetname vermesini iş sahibinden i-

(17) Becker, Bem. Nr. 59 zu Art. 328 OR.
(18) Âdil İzveren, sah. 66 ve oradaki kaynaklar.
(19) Kreller, sah. 286.
(20) Âdil İzveren, sah. 66.

654

iiyebilir. İşçi sarahaten talep ettiği takdirde, şahadetname, hal ve harekâtını ve sâyii derecesini de ihtiva etmek lâzımdır. Fakat iş şahadetnamelerinin bu hususteki kıymetleri izafidir; zira bazan az kaabiliyetli ve vukuflu işçilere mükemmel bir şahadetname verildiği de vakidir.

2. Şahadetnameden daha emin ve hakikate yakın olarak işçinin kalitesi hakkında bir fikir verebilecek vasıta ,hizmet akdinin in'ikadı sırasında akde bir tecrübe müddeti konmasile, akdin şarta muallâk olarak yapılmasıdır. Bu gibi vaziyetlerde hizmet akdi, tecrübe müddetinin, işçi tarafından muvaffakıyetle geçirilmesile devamlı ve kat'î bir mahiyet iktisap eder. Tecrübe müddeti işçinin kalitesinin tayini hususunda iş sahibine bir garanti bahşeder.

3. Nihayet iş sahibi çalıştıracağı işçiyi akdin in'ikadından evvel bir imtihana tabi tutarak muayyen iş branşı için lüzumlu evsafı araştırmak imkânına sahiptir. Fakat yukarıda tadad edilen hususlar kat'î ve muayyen kaideler olmayıp ahval ve şeraite göre tatbik edilebilen şeylerdir. Ancak iş sahibinin akdin in'ikadı ânında hüsnüniyet kaidelerine göre işçiye ait bütün ehliyet ve vasıfları örf ve temaüle göre araştımış olması farz olunur (21).

B) Bu münasebetle, hizmet akdinin in'ikadı sırasında; işçinin kaabiliyet ve evsafı hakkında hata veya hile sebebile iş sahibinin rıza fıkdanını ileri sürebileceği vaz'iyetlerde nazarı itibare alınmak icap eder. İş sahibinin, işçinin hakiki ehliyet ve evsafı hakkındaki bilgisizliği bir hata ve yanılma sebebine dayanabilir. Veyahut ta; iş sahibi, işçinin hakiki ehliyet ve evsafı hakkında, bunun hilesi sebebile yanlış kanaat edinmiş ise (meselâ sahte evrak, diploma ve şahadetnameler ibraz etmek suretile iş sahibini aldatmış ise, bugibi hallerde rızadaki fesat hallerine müteallik Borçlar Kanunundaki umumî hükümleri tatbik edilmesi lâzımdır (Borçlar Kanununun 23. üncü ve müteakip maddeleri). Bu hususteki hâkim noktai nazara göre; işçiden, şahsına taallûk eden herşeyi söylemesi beklenemez. Ancak akdin in'ikadı esnasında kendisine sorulduğu takdirde iş sahibi için bilinmesi zarurî olan hususları beyan etmekle mükelleftir. Diğer yandan iş sahibinin de, elinde mevcut imkânlar nispetinde işçinin ehliyet ve evsafı hakkında bilgi sahibi olmaya gayret etmesi kendisinden beklenir (22).

V. İhtimam mükellefiyetinin ihlâli:

Borçlar Kanununun 321. inci maddesinin ikinsi fıkrası hükmü uyarınca; işçiye bir tazminat tahmil edilebilmek için kusurunun bulunması şart-

(21) Âdil İzveren, sah. 7ğ ve müteakip.
(22) Âdil İzveren, sah. 72 de zikredilen kaynaklar.

tır. Bu nokta, hizmet akdi hukukunda hâkim olan K u s u r m e s'u l i y e t i Prensibinin bir neticesidir. Zira hizmet akdi mucibince iş görmekle mükellef olan işçi, bu işi icap eden ihtimamla görmekle mükelleftir. İşçi, görmekle mükellef olduğu işi Kanunun 321. inci maddesinin 3. üncü fıkrasında bahsedilen muktazi ihtimamı kusurlu olarak göstermediği takdirde mes'uldür ve bundan tevellüt eden zararı tazminle mükelleftir. Borçlunun kusuru mes'elesinde; Borçlar Kanunu umumî hükümlerinde 98. inci maddenin birinci fıkrasında; borçlunun, umumiyetle her kusurundan mes'ul olduğunu ifade etmektedir (fıkra, 1). Kanun 321. inci maddenin 2. inci fıkrasında ise, hizmet akdine mahsus olmak üzere bu umumî hükmü tafsil ederek daha vazıh bir şekle sokmuş ve işçinin, Kasıt veya ihmal ve dikkatsizlik ile iş sahibine iras ettiği zarardan mes'ul olduğunu tasrih etmiştir. Acaba işçi, ne gibi hallerde kusurile, yani kasıt veya ihmal ve dikkatsizlikle ihtimam mükellefiyetini ihlâl eder? Bunları izah etmeğe çalışalım:

A) İşçi, çalışma esnasında ihtimam mükellefiyetini k a s d î olarak ihlâl edebilir, yani kendisinden beklenen ihtimamı kasden (bilerek) göstermez. Malûm olduğu üzere kasıt, kanunî veya akdî bir mükellefiyetin bilerek ifa edilmemesidir. İşçinin, ihtimam mükellefiyetini kasden ihlâl etmiği çok çeşitlidir. Bundan dolayı bu gibi hallerden tipik ve mühim olanlarını zikretmekle iktifa edeceğiz:

1. Akdin in'ikadı ânında işçinin, görmesi gereken iş için gayet mühim olan bedenî kabiliyet, uzun tecrübe ve ilâh.. gibi kendisindeki eksik hususları saklayarak iş sahibini, hile ile akdi icraya sevketmiş olması keyfiyeti. Bu gibi vaziyetlerde, bilâhara çalışma esnasında husule gelen iş zararlarında işçinin hile ile gizlediği kaabiliyetsizliği ile tevellüt eden zarar arasında bir illiyet rabıtası mevcut ise, ihtimam mükellefiyetinin işçi tarafından kasden ihlâl edildiği kabul edilmelidir (23).

2. İşçi, bilhassa büyük maharet ve tecrübe gösterilmesini istilzam eden işlerde, henüz mahiyet ve tatbik tarzını iyice bilmediği yeni metodları, malzeme ve âletleri bilerek kullanır ve bundan bir zarar husule gelirse, aynı veçhile ihtimam mükellefiyetinin kasden ihlâl edildiğine hükmetmek icap eder (24). Meselâ bir mimar veya mühendis; iş sahibinin muvafakat veya haberi olmadan, ilim ve fennin hal ve hâzır durumuna göre yeni ve mahiyeti henüz iyice bilinmiyen ve o âna kadar tecrübe edilmemiş bir inşaat sistemi tatbik eder ve neticede bir zarar husule gelirse, bu vaziyeti de, ihtimam mükellefiyetinin kasden ihlâli olarak kabul etmek icap eder.

(23) Âdil İzveren, sah. 76 ve orada zikredilen kaynaklar.
(24) Âdil İzveren, sah. 77.

3. İşçinin filhakika iş için gereken iktidarda olduğu halde ihtimam mükellefiyetini, kasden ve iş sahibini bilerek zarara sokmak gayesile ihlâl ettiği hallerde mevcuttur. Bu hallerden en karakteristiği bilhassa büyük sanayi memleketlerinde tesadüf edilen P a s s i f m u k a v e m e t (passive Resistenz) halleridir. Meselâ işçi normal şekilde çalışır görünür, fakat hakikatte bilerek gayet az dikkat ve ihtimamla iş görür. Veyahut ta münferit bir işçi meselâ kasden gaz borusunu iyi bir şekilde yerine yerleştirmez ve bundan dolayı büyük bir hasara sebebiyet verir (sabotage). Bütün bu gibi hallerde işçinin mes'uliyeti, hukukan ihtimam mükellefiyetinin ihlâli keyfiyetine istinat eder ve akitten doğmaktadır. Bundan dolayı işçiye terettüp eden tazminatın tayini Borçlar Kanununun 321. inci maddesine istinat eder. Fakat burada mevzuubahis olan haller bazan bir haksızfiil mahiyetinde de olabilir. Bu takdirde tazminatın hukukî mesnedini Borçlar Kanununun 41. inci ve müteakip maddeleri teşkil eder.

B) İşçi, çalışma esnasında ihtimam mükellefiyetini ihmal ve dikkatsizlikle ihlâl edebilir, yani kendisinden beklenen ihtimamı, irade ve dikkatini gevşeterek lâyıkı veçhile göstermez. Burada H a f i f ve a ğ ı r ihmal hallerni de ayırmak lâzımdır. Hafif ihmali ile işçi ihtimam mükellefiyetini basit bir dikkatsizlikle ihlâl ettiği halde, ağır ihmal halinde asgarî hadde dahi dikkat ve itina mevcut değildir. Her iki hal arasında bir derece farkı mevcut olup bunun, münferit hadiselerde tayini hâkimin takdir hakkına terk edilir (25).

VI. İşçinin mes'uliyetinin hudutları.

İşçi, herhangi bir borçlu gibi umumiyetle bütün kusur derecelerinden mesuldür (Borçlar Kanunu, madde 98 fıkra 1). Ve yine umumi hükümlere göre; işçinin hile veya ağır kusur halinde duçar olacağı mes'uliyetten iptidayen beraatini tazammun edecek her şart batıldır (Borçlar kanunu, madde 99 fıkra 1). Bu hükümler haricinde mes'ulyet münasebetlerinin akdi olarak değiştirilmesi mümkündür.

Borçlar Kanununun 321.nci maddesinin 3.ncü fıkrası hükmüne göre; işçiden beklenen ihtimamın ölçösü akdi münasebete göre taayyün ettiğine göre, bu ölçü akitle genişletilebilir veya daraltılabilir. Mes'uliyetin daraltılabilmesi, yukarıda da beyan edildiğine göre, Borçlar kanununun 99. ncu maddesinin birinci fıkrası uyarınca, ancak hafif kusur hallerine münhasırdır.

Acaba işçinin mes'uliyetinin hudutları nelerdir ve işçi, ne dereceye kadar mes'ul tutulabilir? Bunları tayine çalışalım:

(25) Âdil İzveren, sah. 82.

657

Evvelâ işçi, hizmet akdinin muhtevasını teşkil eden işi, o iş için zaruri olan ölçüde ihtimamla görmekle mükelleftir. Buna binaen işçiden buihtimam derecesinden fazla bir dikkat, basiret ve ilâh... istenemez. Bunun aksini iddia etmek hüsnü niyet kaidelerine aykırıdır(MedeniKanun, madde 2). Fakat asıl umumi tahdidler yine Borçlar Kanununun 321, inci maddesinin 3.ncü fıkrasında mündemiçtir. Kanun burada işçiye terettüp eden ihtimamın derecesini tayin edrken; işçinin o iş için muktazi olup iş sahibinin malümu olan veya malümu olması icap eden bilgi derecesiyle birlikte meslekivukufu ve istidat ve vasıflarının gözetilmesi gerektiğini tasrih etmiştir. Bu ihtibarla işçiden, ancak taahhüt ettiği işin icap ettirdiği bilgi derecesiyle mesleki vukufu beklenir. Meselâ, alelâde bir hizmetkâr olarak işe alınan bir kimseye faraza bir marangozun yapabileceği tamir işleri tevdi edilir ve bu yüzden bir zarar husule gelirse, bundan dolayı işçi tazminata mahküm edilemez. Görülen iş mahiyeti icabı çok büyük bir ihtimam ve bilhassa hususi bir maharet, kaabiliyet ve bigiyi icap ettiriyorsa, ancak bu cihet akitte hususile tasrih edilmiş ise veya mücerret akdi münasebetin bünyesine göre ahval ve şerait icabı bu husus mevcut farz edilirse bu taktirde iş sahibi bu husuta bir hak iddiasında bulunabilir. Bu gibi vaz'iyetlerde işçi kendisinin bu gibi hassalara malik olmadığını ileri süremez; Zira akdin icrasile bu durumu kabul etmiştir(26).

Ayni veçhile işçi,, Kanunun 321.nci maddesinin 3.ncü fıkrası uyarınca; ancak akdin icrası anında kendisinde mevcut ve iş sahibinin malümu olan veya bilmesi icabeden istidat ve kaabiletiyle müteenasip olan işi görmekle mükelleftir. Zira akdin icrasiyle işçi bu evsafı garanti etmiş sayılır. İş sahibi bundan daha yüksek derecede evsafı kendisinden bekliyemez (27). Fakat iş sahibi çalıştırdığı işçide yukarıda yazılı normal evsafın dahi bulunmadığını bildiği halde buna rağmen işçiyi o branjşta çalıştırmış ve bu sebeple bir zarar husule gelmiş ise, bu takdirde işçiye bir kusur terettüp etmez (28). İş sahibinin bu gibi istidat ve evsaf noksanlarını işçiyi hizmete kabul ettiği anda bilmesi icap eder. İşse başlandıktan uzun bir müddet sonra zuhur eden noksanlıklar dolaysiyle husule gelen iş zararlarında işçiye mes'uliyet terettüp etmemesi lâzımdır.

Kanunda yazılı olan bu tahditlerden başka; işçiye terettüp eden m e s' u l i y e t l e işçiye verilen ü c r e t arasındaki münasebetin de göz önünde tutulması lâzımdır. Nitekim işçiye tahmil edilecek tazminatın tayininde mes'uliyetle ücretin mikdarı arasındaki münasebet İsviçre ve Al-

(26) Âdil İzveren, sah. 87
(27) Âdil İzveren, sah. 87.
(28) Âdil İzveren, sah. 88.

man iş mahkemeleri içtihatlarında nazarı itibare alınmakta olup, düşük ücretle büyük dikkat ve ihtimam gösterilmesi zaruri olan mes'uliyetli işlerde çalışan işçilerin sebebiyet verdikleri zararlardan tevellüt eden mes'uliyet ve tazminatın tayininde ücretin azlığı ile mes'uliyetin ağırlığı arasındaki açık nisbetsizlik bir tenkis sebebi olarak kabul edilmektedir.

VII. İş sahibinin müşterek kusurları.

İşçinin mesuliyetini tahdit eden ve bundan evvelki kısımdaki zikredilen haller haricinde daha bazı vaziyetler dolayısile de işçinin mesuliyeti azalır. Bu kısımda mevzuu bahis olan haller; işçinin ihtimam mükellefiyetinin ihlâlinde iş sahibinin de, asgari bir hadde olsa dahi bir kusurunun mevcut olduğu vaz'iyetlerdir (29). Malûm olduğu üzere; Borçlar Hukukunun umumi hükümlerine göre, tazminatın tenkisi veyahut ta zarar ve ziyan hükmünden tamamile sarfı nazar edilmesini icap ettiren mühim hallerden biri de, Borçlar Kanununun 44.ncü maddesinin birinci fıkrasına göre, zararın husule gelmesinue veya tezayüdüne alacaklının da kusuriyle sebebiyet vemiş olmasıdır. Bu halde alacaklının «m ü t e r e k k u s u r u» mevcuttur. Borçlunun mükellefiyetlerinin teşekkülünde ve ifasında alacaklıya hakları meyanında ihmali caiz olmayan bazı vecibelerin ifası da terettüp eder. Fakat burada en mühim nokta; Borçlunun taahüdünün ihlâli sebebiyle tevellüt eden zararda alacaklının müşterek kusur ve ihmalinin kendisine düşen vecibeleri ifa etmemesinin ne derecede mühim bir rol oynadığıdır. Borçlunun kusurunda olduğu gibi, alacaklının müşterek kusurunun da zararın husule gelmesine veya tezayüdüne sebebiyet vermiş olması, yani alacaklının kusuriyle zara arasında bir illiyet rabıtasının mevcudiyeti lâzımdır. (30) İş ve hizmet münasebetlerinde müşterek kusur meselesi, diğer borç münasebetlerindekilerinden çok daha büyük rol oynar. Zira karşılıklı hak ve vecibelerin yekdireğine gayet sıkı bir surette bağlandığı bu kabil hukuki münasibetlerde bir tarafın en küçük bir ihmali dahi diğer tarafın mükellefiyetlerinin ifasında büyük bir aksi tesir yaratır. Acaba hizmet akdi münasebetlerinde hangi hallerde iş sahibinin müşterek kusuru mevzuu bahis olabilir?

Bu hadiseleri zikredelim:

A) müşterek kusur hizmet akdinin in'ikadı esnasında mevcut olabilir. Burada tipik hâdiseyi, iş sahibinin bilerek ve ihmali sebebiyle hiçbir araştırma yapmadan kaabiliyetsiz işçiyi işe alması teşkil eder. Borçlar

(29) Bu hususa ilk nazarı dikkati çeken Alman müelliflerinden Lotmar'dır (cilt II, sahife 33). İsviçre Hukukunda; Âdil İzveren, sah. 105 ve müteakip.

(30) Âdil İzveren, Akdin ihlâli ve neticeleri (Adalet Dergisi Nr. 10, sah. 1188).

Kanununun 321 maddesinin üçüncü fıkrasına göre, işçi iş sahibinin malimu olan veya olması lâzım gelen kaabiliyet ve evsafı garanti etmekle mükelleftir. İşletmenin tertip ve tanzimi (organizasyonu) işsahibine ait bir keyfiyet olduğu cihetle, burada çalıştıracağı personelin evsaf ve kalitesini hizmet akdinin in'ikadı sırasında kontrol etmekle mükelleftir. Bu kontrol hususunda iş sahibinden büyük bir dikkat ve ihtimam göstermesi hüsnü niyet kaidelerine göre kendisinden beklenir. İş sahibi kontrol hususunda kendisinden beklenen bu ihtimamı kusurlu olarak göstermezse, müşterek kusur mevcuttur.

Birçok hallerde iş sahipleri asgari ücret vererek mes'uliyetli işlerde düşük kaliteli işçi çalıştırırlar. Fabrika ve işletmelerin ekseriya işletme ve ihtisal masraflarını haddi asgaride tutma temayülleri bakımından burada kendileri için fayda vardır. Veyahut ta bazı hallerde de iş piyasasında aranılan evsaf ve kaliteden işçi tedarikinde müşkülât çekilir. Burada da ayni veçhile, düşük kaliteli işçi çalıştıran iş sahibinin, bundan tevellüt edecek hasara da katlanması icap eder.

B) İş sahibinin müşterek kusuru, akdin in'ikadından sonra ve kendisine düşen vecibelerin yapılmasında da mevzuu bahis olabilir. Hizmet akdi münasibetlerinde tarafların karşılıklı mükellefiyetlerinin ifası keyfiyeti, diğer çift taraflı akitlerdekinden çok daha sıkı bir surette birbirine bağlıdır. Zirahizmet akdinde Kanun işçinin mükellefiyetleri meyanında iş sahibine de ihmali caiz olmıyan birçok vecibeler tahmil etmiştir. Bunların ifa edilmemesi iş sahibinin müşterek kusuru sayılır, ve işçinin mes'uliyetini hafiflettiği gibi, bazı hallerde de tamamile ortadan kaldırır. İş sahibinin kusuru melhuz olan tipik vaziyetler bilhassa şunlardır:

1. İşçinin akit mucibince görmesi gereken iş kendisinin bilgi, evsaf ve kaabiliyetleri meyanında ayni zamanda iş sahibinin de bazı icraatına vabestedir. İş sahibi yapılması gereken işe ait lüzumlu direktifleri vermekle, iş çin zaruri âlât ve edevatı noksansız olarak temin etmekle mükelleftir. İşletmelerde bilhassa herşeyden önce iş kazalarının önlenmesi taallük eden tedbirler iş sahibi tarafından alınmış olmalıdır.

2. İş yerinde iş sahibinin işçiden tam bir itina ve ihtimam istiyebilmesi için herşeyden önce buradaki iş organizasyonunun tam ve mükenmel olması lâzımdır! Bunun temini ise iş sahibinin vecibeleri cümlesindendir. İş organizasyonuna taallük eden hususlardan en mühümi de işletmelerdeki iş taksimidir. Bazı hallerde tedbirsizlik suretiyle iş taksimi bozılur ve meselâ bir bankada çalışan muhasebe memuruna esas vazifesi meyanında kasa işleri verilir. Bu gibi vaz'iyetlerde husule gelen iş zararlarında sebebiyet ve illiyet rabıtası bakımından, işçinin kusuru meyanında

iiş sahibinin tedbirsizliği ve kötü iş taksimi ve sair sebeplerle zararın hu-ısule gelmesinde veya çoğalmasında iş sahibinin ihmali âmil olmuş ise, iiş sahibinin müşterek kusuru kabul olunarak işçinin kusurunun hafifletil-ımesi lâzımdır.

(sonu var)

Bibliyografya

Dr. Adil İzveren : Sorgfaltshaftung und Schadenersatzpflicht im Dienstvertragsrecht (Juris - Verlag, Zürich 1952).

Dr. H. Becker : Kommentar zum Obligationenrecht, Bern.

Alfred Hueck : Lehrbuch des Arbeitsrechts, Leipzig 1931.

Planck/Siber : Recht der Schuldverhältnisse (Komm. zum BGB), Berlin.

M. Zerrin Akgün : Hizmet akdi (10 sayılı Adalet Dergisi = 1953 sah. 1138 ve mütaakip.

Dr. Adil İzveren : Akdin ihlâli ve neticeleri (10 sayılı Adalet Dergisi = 1953 sah. 1180 ve müteakip).

Oser / Schönenberger : Kommentar zum Obligationenrecht, II. Teil Zürich 1936.

Kreller : Zum Entwurf eines allgemeinen Arbeitsvertragsgesetzes, Archiv für zivilistische Praxis Bd. 123 (1925).

Phl'pp Lotmar : Der Arbeitsvertrag nach dem Privatrecht des Deutschen Reiches, Leipzig.

İsviçre Federal Mahkemesi ile İş Mahkemeleri Kararları.

Alman Mahkeme İçtihatları.

(31) Âdil İzveren, sah. 110 ve müteakip.

ADLÎ TIP BAKIMINDAN SİLÂH

Yazan : **Dr. Lûtfi TUNCAY**
İst. Adlî Tıp İş. Um. Md. Adlî Tabib

I — TARİHÇESİ

Silâh Âlem, Kâinatın kuruluşu kadar eski bir maziye sahiptir. Milattan evvel taş devri insanı göçebe idi. Bu devirde taştan veya çakmak taşından yapılmış el baltaları vardır. Bu balta iki yüzü yontulmuş badem biçiminde ve bir ucu el ile tutulabilen bir taş parçasıdır.

Bu İnsanlar Mağralara sığındığı zaman daha iyi işlenmiş taştan bıçaklar, delmek ve kazmak için vasıtalar, hayvan kemikleri veya boynuzlarından bizler, iğneler, zıpkınlar ve mızrak uçları yapmışlardı. Bu devrin insanları avcılık ve balıkcılıkla uğraşırdı. Devrin sonuna doğru ateş bulunmuş, bununla soğuk'a karşı korundukları gibi vahşi hayvanlara karşı da korunma vasıtası olarak kullanmışlardır.

Cilâlı taş devri insanı artık mağradan çıkıp ufak tefek kulübelere yerleşti. Kamış ve ağaç dallarından kulübeler yapıldı. Ve hatta Göl üzerlerine evcikler inşa edildi. Avcılık ve balıkçılıkla beraber ziraat de iş-in işine girdi. Bu suretle göçebelikten kurtuldular ve ilk topluluk, Köy teşekül etmeğe başladı. Bu devirde toprak Geyik boynuzları ile sürülüyordu. Silâh olarak ağaç sapa takılmış baltayı devrin hususiyeti olarak gösterebiliriz.

Toplulukla beraber kavgalar ve iyi yerlere yerleşebilme gailesile muharebeler başladı. Ok yay kullanıldı. Bu devirdeki okların, kargı ve mızrakların uçlarına çakmak taşı şeklinde silisler ve midye kabukları takıldığı görülür.

Devrin sonlarına doğru madeni buluyorlar, ilk defa altın ve bakır bulunmuştur. Bu madenler pek yumuşak olduklarından âlet yapmaka pek o kadar revaç görmedi. Fakat tesadüf bakırla beraber kalay filizini bir arada raslatıyor ve bunu eritmekle sert bir maden elde ettiklerini anlıyorlar. Bu suretle âletleri bu kalitadan yapmağa başlıyorlar. Bu arada antimuanlı bakır filizlerinin de bulunması ile Tunç devri başlıyor. Bu şekilde müdafaa ve taarruz silâhlarını daha kavi maddelerden yapmaya başlıyorlar.

Demir bundan daha evvel malûm olmasına rağmen hiç bir şeyde kullanılmadı. Zira bu meteorik demirdi. Daha sonraları bu demiri odun kömürü üzerine üfliyerek erittiler ve kızgınken işlediler. Demirden yapılan ilk kılıçların kabzeleri insan başına benzediği için bunlara antrepoik tâbir edilmiştir. Bazılarının kabzesi tunç ve fildişinden olup parmak yerleri için çentikler yapılmıştır. Bunlar (M.E. VIII. inci asırda bulunmuştur.)

Bu suretle topluluklar büyümeğe başlamış ve medeniyet, iklim bakımından yaşamağa elverişli ve toprağı bereketli nehir kenarlarında meydana gelmeğe başlamış ve böylece milletler ve dolayısı ile hükümetler vücut bulmuştur.

Kalkan ve zırhlar icadedilmiş, taaruz, müdafaa silâhlarının türlü çeşitleri yapılmış, Çinde, Hind'de, Mezapotamyada, Akdeniz havzası ve Avrupada mühim insan toplulukları ve medeniyetlerin neşet ettiğini görmekteyiz.

Bununla beraber denizcilikte de bir inkişaf kaydedilmektedir.

Yazının icadı ile tarihte yeni bir çığır açılıyor.. Eski ve Orta zamanlarda büyük dinler doğuyor. Bu zamanda insanlar arasında aynı zamanda din ve mezhep kavgalarına şahit oluyoruz. Derebeylikler ve büyük devletlerin teessüs ettiğini bu devirlerde görmekteyiz.

Bu devrin harpleri senelerce devam ediyor ve bu harpler âdeta pehlivanlık şeklinde sırf insan güç ve kudretine bağlı kalıyordu. Bu harplerde silâh olarak daha tekâmül etmiş eski silâhlara ilâveten mancınıklar, muhtelif pusular, ve yangın çıkarma usulleri kullanılıyordu..

Roger Bacon ve Schwartz'ın havanda güherçile ile mangal kömürünü ve kükürtü karıştırmaları ile tarihte azotlu harp devri başlamış oluyor. Güherçilenin harp işlerine sokulması harp usullerini değiştirmiş ve pehlivanlık şeklindeki harbin ortadan kalkmasını temin etmiştir. Bu usulün icadı derebeyliğin de ortadan kalkmasına sebep olmuştur. Çünkü çok uzak mesafeden gelen mermi köylüyü devirdiği gibi derebeyinide tepeliyordu.

Barutun evvelden Crassy harbinde kullanıldığına dair bir kayıt vardır. Hattâ bu asrı yazan tarihçilerden biri «İngiliz topları Gök gürültüsüne benzer gürültü hasıl ediyor ve insanlarla atları telef ediyordu». demiştir.

İlk ateşli silâhlar yapılmağa başlanıldığı zaman vücude gelen tüfekler şimdikilerden çok ağırdı. Taşınması güçtü. Atıldığı zaman geri tepme kudreti çok olduğundan ancak sehpalar üzerine konularak ateş edilirdi.

Ateşleme işi de fitil ile yapılırdı. XVI. ıncı asırda kullanılan tüfeklere fitil li metris cıdı verilmiştir. XVII inci asırda çakmak tertibatı tüfekler meydana çıktı ve XIX uncu asra kadar bu tüfekler kullanıldı. Bunlar fitill tüfeklere nazaran daha hafif ve kullanışlı idiler. Bu arada büyük, dökme muazzam toplarda yapılmıştı. Kesici silâhlar azamî istihale geçirmiş ve en mükemmel çeliklerden kılınç, pala, mızrak, bıçak, kama imâli husu sî sanatlar yaratmış ve çeliğin kudreti azamî hadde yükseltilmiştir. Artık şehirlerin muhasarası ve kalelerin fetihleri kolaylaşmış ve büyük fütühatlar ve cihatlar yapılabiliyordu.

Nihayet bu günün en modern silâhlarını yeni zamanların başı ve yakın zamanlar içerisinde görüyoruz. Bilhassa XIX uncu asır sonları ve XX inci asır silâh tekniği ve icadının bu gün bildiğimiz en korkunç çeşi ve nevilerini bulmakla temayüz etmektedir.

Ve hakikaten J. J. Rousseau'nun dediği gibi «Medeniyet insanları felâkete sürüklemektedir».

II. SİLÂH ÇEŞİTLERİ

Bu hususta bir asker gözü ile, bir silâh teknisiyeni gözü ile ve hattâ bir silâh fabrikasında yapılan bir çok tasnifler vardır. Burada Tababet Adliye bakımından silâhın umumî bir tasnifini yapabilmeği araştıracağız. Bu tasnif, daha ziyade silâhın tekniği, cinsi ve imal tarzını başkalarına bırakıp şematik bir tasnif olacaktır.

Memleketimizde kanuna göre silâh tarifi çok geniş bir mâna ifade eder. Bunuda nazarı itibare alarak silâhları:

I — Taarruz silâhları,
II — Müdafaa silâhları,
III — Tabiî silâhlar olarak üç mühim grup altında toplıyabiliriz.

I. TAARRUZ SİLÂHLARI

Hücum etmeğe, başkasına şiddet ve cebir tatbikına yarıyan her türlü silâh olabilecek âlete denir. Bunlarda muhtelif gruplar altında tetkil edilebilirler:

a) Kesici silâhlar,
b) Kesici ve ezici silâhlar,
c) Delici silâhlar,
d) Hem kesici ve hemde delici olan silâhlar,
e) Ateşli silâhlar,

a) K e s i c i s i l â h l a r: Bilek kuvvetinin kesicilik vasfı ile beraber olduğu bedene sürtmek ve saplamak suretile tesiri icra eden bütün âletler burada mütalâa olunur.

Misâl olarak Bıçak, Ustura, Jilet, Cam gibi âletleri gösterebiliriz.

b) K e s i c i ve e z i c i s i l â h l a r: Hem ağırlıklarile ve hemde keskin yüzlerile tesir icra eden bütün âletleri bu sınıf altında toplarız.

Misâl, vurucu ve ezici olanlar, topuz, kafa kırıcı âletler, gürs çekiç, keser, muşta, ispiro gibi âletler. Kesici vasıfları da olanlar ise, kılıç, pala, satır, balta gibi âletlerdir.

c) D e l i c i s i l â h l a r: Demirden veya çelikten imâl edilmiş yırtıcı ve delici sivri uçlu âletlerdir.

Misâl, Şiş, İğne, Çuvaldız, Bız, Tığ, Çivi, Eğe, v.s. gibi âletlerdir.

d) H e m k e s i c i ve h e m d e d e l i c i o l a n s i l â h l a r: Bunlar sivri uçlu demir veya çelikten imâl edilmiş delici ve kesici evsafı haiz âletlerdir. Sivri uçları ile delerler ve keskin uçlarile de kesip tahribat yaparlar.

Bunların basit demir veya çelikten yapılmış, Mızrak, Kama, Saldırma, Sustalı çakı gibi olanları, geniş ve düz olup iki yüzü keskin olanları, daha basit olup ucu kıvrık Orak, Hançer gibi olanları vardır.

e) A t e ş l i S i l â h l a r: Barut gazının tesirinden istifade edilerek yapılmış ateş çıkaran silâhlardır. Bunlarda yapılan tasnif daima namlu boylarına göredir:

Uzun namlulu silâhlar:

1 — Harp tüfekleri,

2 — Av tüfekleri,

Kısa namlulu silâhlar:

1 — Toplu tabancalar,

2 — Otomatik tabancalar,

UZUN NAMLULU SİLÂHLAR

1 — Harp tüfekleri: Bu gün asrımızda harp tüfeklerinin tekâmül etmiş pek çok çeşitleri vardır. Bu iş başlı başına ayrı bir mevzu teşkil ettiğinden burada herkesin tanıdığı bir iki tüfek ismi saymakla iktifa edeceğiz.

Başlıcaları, Mauser, Martin, Karabine, Gra, Winchester, Lebel, Türk piyade tüfeği v.s. gibi tüfeklerdir.

665

2 — Av tüfekleri: Saçma atan ve av için kullanılan tüfeklerdir Bunlarda ağızdan dolma ve fişek atanlar diye iki kısım altında mütalâa edilir. Ağızdan dolma olanlarda yiv - set yoktur. Namlu düz boru halindedir. Fişek atanlarda ise yiv - set mevcuttur. Pek çok revaçta olanı halk arasında «Çifte» diye tesmiye olunan av tüfeğidir.

KISA NAMLULU SİLÂHLAR

Kısa namlulu silâhların çeşitleri sayılmıyacak kadar çoktur. Ve her gün de yeni çeşitler ve taklit tabancalar yapılmaktadır. Onun için tip ve markası ne olursa olsun bunlar toplu ve otomatik tabancalar diye iki büyük gurup altında tetkik olunur.

1 — Toplu tabancalar: Tabancanın topu fişek yatağı ve jarjör vazifesini görmektedir. Bunlarla seri atış yapılmaz tek tek atış yapılır.

Bu neviden olan ilk modern Revolver 1835 senesinde Cold tarafından yapılmıştır. İcadından beri de karekterinde büyük değişiklik olmamıştır.

Büyük çap ve ebadda olanlar Ordu tarafından kullanılır. Küçük çapta olanlar ise umumiyetle cepte taşınan silâhlardır. Bunların namluları pek kısadır.

Bu tabancalar arasında en çok bilinen isimler: Colt, Smith-Wesson Bull - Dog, Veledog, Nagant, Webley ve bazı Subay Tabancalarıdır.

Bu tabancaların kullanılışı daha itimatlı olup bir kazaya sebebiyet vermeleri çok daha azdır.

2 — Otomatik tabancalar: Şarjörlü tabancalardır. Bu tabancalarda barut gazının geri tepmesi sayesinde boş kovanlar otomatik olarak dışarı fırlarlar ve şarjördeki mermi fişek yatağına sürülüp derhal patlaması temin olunmuştur. Böylece bir tetik çekmek ile seri atışlar yapılabilmektedir. Fakat seri atışlarda da bazı hallerde tutukluklar olur.

Büyük çapta olanları Ordu ve zabıta tarafından kullanılmaktadır. Pek çok çeşitleri vardır.

En çok bilinen isimler: Browning, Parabellum, Mauser, Walther, Webley tabancalarıdır.

Bütün otomatik tabancaların kullanılışı tehlikelidir. Bir çok kazalara sebebiyet vermiştir.

II. MÜDAFAA SİLÂHLARI

Bu konu da bizim tetkikini yaptığımız işin çok dışında kalmaktadır. Burada müdafaa silâhlarının esaslı bir tasnifini yapabilmeğe imkân yoktur. Kısa bir tarif ve hatırlatmakla iktifa olunacaktır.

İmalinde taarruzdan ziyade bir şahsı, bir mahallî, bir şehri, velhasıl her hangi bir yeri müdafaa etmek gayesini güden âlet ve vasıtalardır.

Bütün taarruz silâlarının aynı zamanda müdafaa babından da kullanılabileceği âşikârdır.

Asrımızda Ordularda kullanılan çok modern ve çeşitli müdafaa silâhları mevcuttur. Eskiden bütün müdafaa şahıslar üzerinde toplandığından müdafaa silâhları çok basit ve şahısları alâkadar ederdi. Kalkan, Göğüs zırhları, çelik miğferler bu işlerde kullanılan âletlerdendir.

III. TABİÎ SİLÂHLAR

Tabiat bütün canlılara bir çok şeyler bahşetmiştirki, canlılar bunu icabında taarruz ve müdafaa silâhı olarak kullanmaktadırlar.

Bütün hayvanlar karınlarını doyurmak için bizzat avlanmak ve yaşamak içinde yalnız başlarına mücadele etmek zorundadırlar .Bu yaşamak ve gıda almak zorluğu içerisinde de Yılan'ın zehirini, Kuşun gagasını, Arslan'ın pençesini, koparılmaması için Gül'ün dikenini ve bazı zehirli nebatların zehirli usarelerini kullanmasından daha tabiî bir şey var mı dır? Hattâ insanlarda bile tırnakların tabiî silâh olduğunu kaş ve kapağın gözü koruduğunu leucocytes'lerin mikroplara karşı bir silâh olduğunu hatırlamak lâzımdır.

Bu hale göre Âlemde mücadelenin bir kanunu tabiat olduğunu kabul etmemiz icabetmektedir. Bütün canlılarda bir mücadele, bir hareket ve bir kaynaşma mevcut olup bir birlerine karşı kullandıkları her çeşit vasıtayı onların tabiî silâhı olarak kabul etmekteyiz.

Gözle göremediğimiz mikroskop ve ultramikroskopla gördüğümüz âlemlerde dahi bir mücadelenin mevcudiyetini mükemmelen tetkik ve hissedebilmekteyiz. İnsan ve bütün canlılarda bu mücadelenin neticesini bir hastalık olarak tesbit ve tetkik etmek işide bu gün hekime düşmektedir. Görülüyorki hekimin silâhla yakınlığı beşer tarihi kadar eskidir.

BİBLİYOGRAFYA

Yazan: **Kâzım DERELİ**
Adalet Vekâleti Neşriyat Müdürü V.

Türkiye Cumhuriyeti Mer'î Kanunları. Cilt: I - VI.
Tertip, Tanzim ve Neşredenler: Selâmi Dinçer, Ahmet Erdoğdu, Sadi Kazancı, Hayri Mumcuoğlu, Dr. Şevket Özgür, Fahrettin Öztürk, Cevat Selçuk.
Ankara: 1953.

Adalet Vekâleti Zat İşleri Umum Müdürlüğü Başmuavini Selâni Dinçer, Ceza ve Tevkif Evleri Yetkili Başmuavini Hayri Mumcuoğlu, Temyiz Mahkemesi Raportörü Fahrettin Öztürk, Adalet Vekâleti Ceza İşleri Umum Müdürlüğünde Hâkim Ahmet Erdoğdu, Hukuk İşlerinde Hâkim Sadi Kazancı, Cevat Selçuk, Dr. Şevket Özgür taraflarından Türkiye'nin Cumhuriyet İdaresine kavuşmasından (23/Nisan/1920) itibaren Büyük Millet Meclisince kabul olunan ve halen meriyette bulunan Kanunlarla Tatbikatta yeri pek büyük olan Tefsir ve Temyiz Mahkemesi Tevhidi İçtihat Kararları tam bir dikkat ve itina ile toplanmış, mahiyet, ehemmiyet ve mevzularına göre tasnif edilmiş, aramada kolaylık temini bakımından pek mükemmel bir surette hazırlanan müteaddit fihristler ilâvesile VI ciltlik bir külliyat halinde yanlışsız ve ciltli olarak neşrolunmuştur.

Bugün her an faydalanmak üzere elimiz altında hazır olan bu muczam külliyatın vücut bulması için kanunların değil metinlerile birlikte yalnız isimlerinin alfabetik ve sırası üzerine hazırladığımız fihrist için çalışmamız sebebile sayın müelliflerin bu işe verdikleri emeğin, katlanılan maddî külfetin ne büyük bulunduğunu tam olarak takdir ediyoruz. Bu hususu Külliyata «Önsöz» yazmış olan değerli Hukukçularımızdan Temyiz Mahkemesinin Birinci Reisliğinden Emekli Sayın Selim Naiz Akyollu'da «Cumhuriyet devrinin bütün Kanunlarını inceden inceye elemeden geçirip bunların merî olanlarını ayırmak ve tek metin halinde neşretmek gibi büyük bir dâva etrafında toplanan müellifleri dâvanın azameti yıldırmamış, bilâkis onları gayenin azametine yaraşan bir heyecanla ve tükenmez bir azim ve himmetle çalışmağa sevk etmiştir». Veciz ifadelerile belirtmişlerdir.

Yurdumuzda Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne kadar yapılan inkılâpların içtimaî, iktisadî ve malî sahalardaki akisleri birçok kanun boşlukları yaratmış; bu boşlukların inkılâpların hedefi bakımından derhal

ve süratle doldurulması mümkün olmuşsa da zamanla medenî ihtiyaçların yeni yeni icapları karşısında daha lüzumlu hükümlerin tesisi zarureti doğunca tadiller, ekler, ilgalar çoğalmış ve bugün 33 cildi bulan muazzam bir kanun koleksiyonu ve 6000 bini geçen kanun serisi vücut bulmuştur. Buna muvazi olarak da çoğalan kanunlardaki tadiller ve eklerin muhtelif kanunlarla rabıtası tatbikatta mühim zorluklar meydana çıkarmış, vatandaş ve Devlet organları «Hangi Kanunların Yürürlükte Bulunduğu» hususu bakımından bir emniyetsizlik kaygusu hissetmekte hattâ Adalet Nizamının dahi müteessir olduğu bu emniyetsizliğin giderilmesi için meriyette kalan kanun metinlerini, yaşama kabiliyetini kayıp etmiş olan hükümlerden ayırarak ortaya koymak üzere ciddî ve uzun bir çalışma ile meydana getirdikleri 6 cilitlik kanunlar külliyatını hazırlamak ve neşretmek suretile yapılan inkılâpların gayesine uygun bir harekette ve adalete tam bir hizmette bulunmuşlar, bu gayelerinin tahakkuku için de her türlü maddî ve menevî fedakârlıktan çekinmemişlerdir. Nihayet bu iddialı ve şuurlu çalışma semeresini vermiş, kıymetli külliyat umumun istifadesine arz olunmuştur.

Külliyatın Birinci Cildi, Sayın Selim Akyollu; Ord. Prof. Sayın Hıfzı Veldet Velidedeoğlu; Adalet Vekâleti Müsteşarı Sayın İsmail Hadımlıoğlu nun eserin hazırlanmasındaki azamet, varılan başarılı netice, kitabın tatbikat ve nazariyattaki büyük fayda ve değerini belirten «Önsöz» yazılariyle başlamakta olup bundan sonra müelliflerin külliyatın vücut bulmasındaki çalışma, muhteva, hazırlama ve istifade tarzını açıklıyan «Önsöz» yazıları gelmektedir.

Yedi kısma ayrılan bu ciltte : Âmme Hukuku ile ilgili Adlî Kanunlar, Usul Kanunları, Vakıf işlerile ilgili Kanunlar:

Onbir kısma ayrılan II inci ciltte : İdarî Kazayı, Âmme Hizmetlerini, Temşiyet vasıtalarını ilgilendiren, Âmme İdareleri Organlarını ihdas eden, Merkezî İdareler Teşkilâtını, Meclisi İdareler Teşkilâtı ile iskân, Nüfus işlerini ilgilendiren Kanunları; Zabıta, Cemiyetler ve İçtimaat, Takvim ve tatil ve müteferrik İdarî Kanunlar;

Altı kısım olan III üncü ciltte : Askerî Kaza, Askerî Teşkilât, Askerî müesseseler, Askerlik Maliyesinden a- Maaş, Tahsisat, Tazminat, Yevmiye; ve ikramiye; b- Aynî yardım; c- Müteferrik Malî Kanunlardan Askerî personel, Mükellefiyet Kanunları ve Tevhidi İçtihad Kararları;

Altı kısma ayrılan IV üncü ciltte : Devlet gelirleri hakkındaki : a-Verçi Kanunlarından İrat ve servet vergileri ilgili Kanunları; Gümrük, Muame-

le, İstimlâk vergileri Resimler, Harçlar ile Müdafaa, Yol Vergileri hakkında ki Kanunlar; c-Devletçe idare edilen Kurumlar gelirleri ve Devlet paylarına müteallik Kanunlar; Devlet ve mahallî idareler gelirleri hakkındaki fevkalâde zam Kanunları, Bazı vergilerin terkini, mükellefiyet nisbetlerinin tenzili ve bazı vergilerden muafiyet ve istisnalara müteddair Kanunlardan: Umumî masraf Kanunları, Bütçe Kanunlarından Barem, Maaş, Ücret ve kadro Kanunları, Maaş veya Ücretlere zam yapılmasına, Harcırahla, tahsilat, tazminat ve aynî yardım, İkramiye ve emekliliğe müteallik kanunlar ile hazine alacak ve borçlarına, müteddavil sermaye verilmesine ve diğer müteferrik Malî Kanunlar ve Tevhidi İçtihat Kararları;

Altı kısma ayrılan V inci Ciltte : İktisadî müesseseleri ilgilendiren Kanunlardan: Bankalara, İktisadî Devlet Teşekküllerine, Borsalar ve Ticaret ve sanayi Odalarına, Derneklere, Sendikalara ve Şirketlere, Sigortalara ait Kanunlar; İş Kanunlarından: Umumî İş Kanunları, İş Müddetlerile İlgili Kanunlar, İş ihtilâflarının hal suretini gösteren Kanunlar, İşçi sigortalarına müteallik Kanunlar Resmî, Hususî Milletlerarası teşkilâta müteddair Kanunlar, Maden ve Sanayi ile; Ziraatle ilgili Kanunlardan: Ziraat okullarını, Müesseselerini ve tesislerini ve ziraati Koruma, Orman işleri ve hayvanatla ilgili Kanunları; Bayındırlık ile alâkalı Kanunlardan Münakale işlerine; Münakale, Müessese ve Tesislerile, Bunların işletilmesine ve Posta - Telgraf - Telefon ve Telsiz işlerine müteallik Kanunlar bulunmaktadır.

VI ncı Ciltte : Mevzu üzerine tanzim olunan Kanunlara ait çeşitli fihristler konulmuştur. Meselâ Kanun sırasile yapılan fihristte bir nunaralı kanundan en son neşredilen kanuna kadar bilcümle kavanin alınmış ve bunların âkibetleri Düsturdaki yerleri ve kitapta mevcut olan ve halen mer'î bulunanların sahifeleri işaret edilmiştir. Ayrıca Alfabetik Fihrist ile de Kanunların isimleri bakımından arama imkânı sağlanmış ve bu fihristlerden başka kanunların vaz'ettikleri hükümler yönünden de müteaddit fihrist ve cetveller tertibi ile tetkikatın çeşitli noktalardan teshili temin edilmiştir.

Bunlardan başka her cildin başına konan o cilde ait muhteva pânı ile ilgili kanunların yeknazarda bulunması kolaylığı da düşünülmüştür.

Ezcümle bütün Kanunlar Borç ve Ceza hükmü vaz eden ve aynî hakka taallûk eyleyen hükümleri bakımından da tahlil olunmuş ve neticeleri ayrı fihristlerle aksettirilmiştir.

Kanunların umumiyetle kabul, neşir ve ilân Tarihlerini gösterir bir tarzda mütat olan tabı şekline riayet olunmuş, tadil ve ek kanunlarnın alâkalı kanunlar metinlerinde külliyatın bir tatbikat kitabı olduğu depiş

edilerek numaralarıyle yalınız meriyet tarihleri parantez içinde gösterilmiştir.

Her Kanunun madde numaraları başında yazılı «madde» kelimelerinin yazılarak her madde başında tekrarında bir fayda ve bunların yazılmasında bir mahzur bulunmadığından maddeler başına mezkûr kelimeler yazılmamış ve külliyatın tetkikinden kolayca anlaşılacağı veçhile fıkra ve bend numaraları ile herhangi bir iltibası önlemek için madde numaraları siyah punto, fıkra ve bend numaraları beyaz punto ile bir santim içeri alınmıştır.

Bu suretle Külliyatın muhteva ve hususiyetlerini belirttikten sonra, müellifler sarih bir ilga hükmüne mâruz olmayan bir kanunun mer'î olup olmadığını tesbit ederken, indî tasarruflardan içtinap olunmuş ve çok zaman bihakkın içtihat ihtilâflarına sebep olan mevzularda müstekar ilmî ve kazaî kararlardan faydalanılmış; muhkem bir kaziye bulamadıkları ahvalde muahhar kanun muvacehesinde meriyetinde ihtilâf olan kanuna atıf ile iktifa edilmiştir.

Külliyatın daima yeniliğini ve kullanılmasını temin maksadile çıkacak yeni Kanunların, Tevhidi İçtihat Kararlarının ve Tefsirlerin ciltlerdeki ait oldukları yerlerine konulabilmesi için ciltler hususî bir şekilde yaptırılmış bulunmasından külliyat muhtevası dağıtılmadan yeni bir ilâvenin istenilen yere takılması ve eserin aynı kıymette devamı temin olunmuştur.

Yaşayan Kanunların daima el altında hazır bulundurulması maksadını güden müellifler çıkacak yeni kanunları, tefsirleri ve tevhidi içtihat kararlarını neşirleri akabinde külliyatın asıllarındaki sahifeler ebadında, aynı harflerle bastırılmış olarak cüzi bir bedel ile külliyata sahip olanların adreslerine yollanmasını usul ittihaz ettiklerinden eser daimî tekâmül kazanacak ve kıymeti artacağından buna sahip olanlar için artık bu külliyat dışında Mer'î kanun hükmü aramak külfeti olmayacaktır.

Selâhiyetli Hâkim ve Hukukçularımız tarafından yurdumuzda bugüne kadar yapılmamış bir mükemmeliyette tertip ve tabı ve teclit edilen külliyat tatbikatta bütün hukuk ve idare mensuplarının, resmî ve hususî müesseselerin, ticarethanelerin ve halkın ihtiyaçlarını tam bir surette karşılacaktır.

Müellifleri imkânsız gibi görünen bir işçi yorucu bir çalışma ile başarmalarından ve hukuk kütüphanelerimize muazzam ve ölmez bir eser kazandırmalarından dolayı hararetle tebrik ederiz.

Sayın Müellifler bu külliyatları ile meslekleri bakımından memleke.e olan hizmet borçlarını tamamen ifa etmiş bulunmaktadırlar.

6741

Muvaffak çalışmaları bütün meslektaşlara örnek olacaktır.

VI ciltlik Külliyat beher cildi 25 şer liradan 150 lira bedelle Ankara'da Vekâletler Posta Kutusu 2072 adresinden tedarik edilebilecektir.

★

Salih Sıtkı Karabel: 1949 Tarihli.
İngiliz Ceza Evi Nizamnamesi.
Ankara Yeni Ceza Evi Matbaası : 1953, sahife:68, krş:200.

Columbia Üniversitesi Siyasal İlimler Fakültesinden «Master Of Arts» İhtisas Diplomalı Ankara C.Müddeiumumi Muavini Salih Sıtkı Karabel'in tam bir vukufla İngilizceden Dilimize Çevirdikleri ve 1953 yılı 9 sayılı Adalet Dergisinde neşrolunan ve 2 Haziran 1949 da hazırlanıp 15 Haziran 1949 da meriyete giren 1073 sayılı «İngiliz Ceza Evi Nizamnamesi» bu kere ayrı bası olarak broşür halinde de yayınlanmış bulunmaktadır.

7 kısımdan ibaret olan Nizamnamenin **I inci Kısmı** Başlangıç olup Nizamname hükümlerinin tasnifi gösterilmiştir.

II inci Kısımda: İngiltere'de mahpusların tâbi tutulduğu tedavi ve muamelelere ait umumî hükümler; Sınıflandırma ve yetiştirme, yatacak yer; Cezaevine kabul, nakil ve tahliye ve teferruatı.

III üncü Kısımda: Suçlunun islahını sağlayacak şekilde yetiştirilmek üzere, yahut suçlunun suç işleme hastalığının önünü almak ve tedavisini sğlamak üzere hapsedilmiş olan mahpuslardan maada muayyen mahpuslar zümresi için hususî hükümler ve teferruatı;

IV üncü Kısımda: Islah olanlarını sağlayacak şekilde yetiştirilmek üzere hapsedilmiş olan mahpuslar için hususî hükümler;

V inci Kısımda: Suç İşleme hastalığının önünü almak ve tedaviyi sağlamak üzere hapsedilmiş olan mahpuslar için hususî hükümler ve teferruatı;

VI ıncı Kısımda: Memurlar;

VII inci Kısımda: Murakabe ve teftiş heyetleri ve murakabe ve teftiş işile tavzif edilmiş bulunanlardan müteşekkil meclisler ve teferruatı bulunmaktadır.

Ceza ve İnfaz Hukukumuza nazarî sahada büyük fayda sağlayan kıymetli tercümelerinden dolayı sayın mütercimi tebrik ederiz.

Broşür kendilerinden istenebilecektir.

★

672

Lütfi Ömerbaş - Sacit Çetindaş: Temyiz Mahkemsi Hukuk Genel Kurulu Emsal Kararları: 1946 - 1953 ve İçtihadı Birleştirme Kararları: 1948 - 1953.
Ankara: 1953, Doğan Ltd. O. Matbaası, Sahife :626, Fiyatı: 15 Lira.

Temyiz Mahkemesi Hukuk Heyeti Umumiyesi Raportörü Lütfi Ömerbaş ve 3 üncü Hukuk Dairesi Raportörü Sacit Çetintaş «Temyiz Mahkemesi Hukuk Genel Kurulu Emsal Kararları: 1946 - 1953 İçtihadı Birleştirme Kararları: 1948 - 1953 Hukuk Bölümü» adile tatbikatta büyük istifade sağlayacak değerli bir kitap neşretmişlerdir.

Müelliflerin bu büyük eseri hazırlamak, tertip ve ihtiva ettiği Kararları tetkik etmek için verdikleri emek kitabın daha şöyle bir gözden geçirilmesinde anlaşılıyor.

Esere alınan Temyiz Mahkemesi Hukuk Heyeti Umumiyesinin 1946 senesinden 1953 senesine kadar tatbikatta emsal teşkil eden kararları tam bir itina ile ayrılmış, bunlar 1948 - 1953 yıllarında çıkan Tevhidi İçtihat (Hukuk) kararları ile birleştirilince 626 sahifelik büyük bir cilt olmuştur.

Hukuk Umumî Heyetinin Çeşitli Hadiselerdeki Noktai Nazarının Bilinmesi ile Tatbikatçıların kararlarındaki isabet büyük nisbette artacak, Temyiz Tetkikatı o derecede kolaylaşacak ve binnetice işlerin kısa zamanda intacı sağlanacağından eserin hazırlanması ve neşri çok yerinde olmuştur.

Kitaptaki Seçilmiş Kararların Tashihi Karar yolula tadil edilmemiş olmasına büyük ehemmiyet verilmiş ve tashihi karar talebinin kabul edildiği hallerde de buna dair olan ilâm tercihan alınmıştır.

Dâvayı, Mahkeme Kararını, Temyiz Mahkemesi Hususî Dairesinin Bozma ve Israr Kararlarını ve Nihayet Hukuk Umumî Heyeti Kararını ihtiva eden her ilâma neticeyi ve esas prensibi belirten bir özet konmuş ve her özetin altına da hadise ile ilgili Kanun maddeleri gösterilmiştirki fikir edinmeyi kolaylaştırmak bakımından pek faydalı olmuştur.

Kitap; Temyiz Mahkemesi Birinci Reisliğinden Emekli Çok Sayın Selim Nafiz Akyollu'nun eserin değerini belirten «Önsöz» yazılariyle başlamaktadır. Bundan sonra 7 bölüme ayrılmış olan metin kısmı gelmektedir.

Medenî Hukuka ait I inci Kısımda: Başlangıç; Şahıs ve Aile Hukukuna, Miras, Aynî Haklar ve Meriyet Kanununa;

Borçlar Hukukuna ait II inci Kısımda: Borçlar Teşekkülüne, Hükme, Sukuta, Nevilere, Matlubun Temlikine ve Borcun nakline, Beyi ve Trampa, İcar, Hizmet, İstisna, Vekâlet, Vedia, Kefalet, Kumar ve Bahis; Ölünceye kadar bakma akdine;

F 673

III üncü Kısımda : Ticaret Hukukuna ;

IV üncü Kısımda : İcra ve İflâs Hukukuna ;

Hukuk Usulü Muhakemelerine ait V inci Kısımda : Vazife ve Salâhiyete, Taraflara iki Taraf vekillerine, İki tarafın hak ve vazifelerine, Islah, Ferağat ve Kabule, Muamelelerin şekline, Müddetler ve hali sabıka irca'a, İtirazatı İptidaiye'ye, Esasa cevap'a ; Deliller İkamesine, Gıyap'a ; Masarifi Muhakemeye ; Temyiz ve İadei Muhakemeye, Şifahi Usulü Muhakemeye ; Boşanma İşlerinde Sulh Teşebbüsüne ; Evlilik Birliğini Himaye tedbirlerine, Tahkim'e, Ecnebi Mahkemelerinden verilen ilâmların tenfizine ; Taksim ve İzalei Şüyua, Müzayede ile Satışa ;

Hususî Kanunlara ait VI ıncı Kısımda : Arttırma ve Eksiltme ve İhaleye, Bazı Suç ve Cezaların affına ; Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü Memur ve müstahdemlerinin ücretlerine, 3656 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu Kanuna bazı maddeler eklenmesine, Devlet Şûrası, Gümrük, Harçlar, Hatay Vilâyetinde Allî Kanunların Tatbik Şekline ve İlâmların İnfazı Tarzına, İskân, İstimlâk Hükümlerine, İş, İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika birliklerine ; İş Kazalarına, Meslek Hatalıklarına, Analık Sigortasına, İş Mahkemelerine, Köy, Madenlerin aranma ve İşletilmesine, Memurin, Millî Korunma, Mübadil, Gayrimübadil, muhacir ve Saireye, Orman, Tababet ve Şuabat Sandıklarının tarzı icrasına, Tapu Tescil edilmeyen birleşmelerde bunlardan doğan çocukların tescili gizli kalmış nüfus vakalarının cezasız olarak kaydına Teşkilâtı Esasiyeye, Tütün ve Tütün İnhisarına, Vakıflara, Zeytinciliğin ıslahı veyabanilerin aşılattırılmasına dair Kanunlara; Asarı Atika, Demiryolları İşletme Nizamnamelerine ; 24/10/1928 Tarih ve 7269 sayılı Kararnameye ; Sulama Talimatnamesine ; 1326 Tarihli Tezkerei Samiyeye Dair ;

VIII inci Kısımda : Tevhidi İçtihat Kararları bulunmaktadır.

Eserdeki tertip ve tasnif sayesinde herhangi bir mevzua taallûk eden İçtihadın kolaylıkla ve bütün müstenidadtıla bulunması kabil olmaktadır. Kitapta ayrıca İçtihatların taallûk ettiği mevzulara ve mahallî ve Hususî Daire Kararlarile ısrar üzerine Umumî Heyette verilen Kararlara sırasiye yer verilmiş bulunmasından esere Önsöz yazmış olan Çok Sayın Selim Nafiz Akyollu'nun da işaret buyurdukları üzere hitap Hukuk Umumi heyeinin içtihat ve kanaatlarından istifade etmek isteyenler için hakiki bir rehber ve mürşit olmak vasıf ve mahiyetini iktisap etmiştir.»

Eserin son kısmına «Maddeler» ve «Tevhidi İçtihat Kararlarının Tarihlerine» göre «Özetlerini ihtiva eden» Fihristler ilâve edilmiştir.

674

Yakınen bildiğimiz iki yıllık itinalı bir çalışma neticesinde hazırladıkları ve neşrettikleri tatbikı değeri büyük eserlerinden dolayı Müellifleri tebrik ederiz.

Eser kendilerinden istenebilecektir.

★

Kadrettin Oğuzalıcı : Meriyetteki Osmanlı Mevzuatı.

İstanbul Halk Basımevi : 1953, Fiyatı : 10 Lira.

Edirne Hukuk İşleri Müdürü Kadrettin Oğuzalıcı tarafından uzun bir tetkikat ve çalışma neticesinde Millî Hükûmetin Teşekkülünden Evvelki Devrede Kabul Edilmiş olup halen yürürlükte bulunan ve 10/4/1952 Tarihine kadar çıkmış olan Mevzuat bilumum tadilat ve müzeyyelâtı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Tefsir ve Heyeti Umumiye, Devlet Şûrası, Temyiz Mahkemesi, Divanı Muhasebat Kararları şerh edilerek toplanmış ve **«Meriyetteki Osmanlı Mevzuatı»** adı altında Alfabetik ve Umumî Fihristler ilâvesile neşrolunmuştur.

Müellif tarafından esere alınan Kanun, Nizamname ve Talimatnamelerin maddeleri metinlerine lüzumlu notlar konulmuş ve tatbikatı kolaylaştırmak maksadile de halen salâhiyetli ve vazifeli mahkemeler ve sair merciler gösterilmiş ve eser sonuna 5435 sayılı kanuna göre artan para cezaları ve bu para cezalarının tahsil usulünü gösterir bir cetvel eklenmiştir.

Külliyat Muhteviyatı 13 Kısma Ayrılmıştır : «Emniyet ve Asayişe Müteallik Mevzuat»ı ihtiva eden **Birinci Kısımda :** İçtimaatı Umumiye Kanunu, Tecemmüat Hakkında Kanun, Muhafazai Asayiş ve Emniyete Memur Kuvvei Müsellehanın sureti hareketlerine dair Talimatname, Serseri ve mazannai sû Eşhas hakkındaki Kanun, Teseülün men'ine dair Nizamname ; Üserayı Zenciye ticaretinin men'ine dair Kanunname, Çerkez vesair köle ve cariyelerin de üsareyi zenciye gibi men'i beyü şirası hakkında İrade, Memurini zabıtaca riayet olunması lâzım gelen Hukuku Düvel Kavaidi hakkında Tahrirat, Çarşı ve mahalle bekçileri hakkındaki Kanun, Kırbekçileri hakkındaki Talimatname, Cem'i ianat Nizamnamesi, Men'i ianat Kararnamesi ;

Ecnebilere müteallik mevzuatı ihtiva eden II inci Kısımda : Tebeayı ecnebiyenin emlâke mutasarrıf olmaları hakkındaki Kanun ; Ecnebinin hakkı istimlâki Kanununun I inci Maddesinden istisna olmaları eşhasın emlâk ve arazisine mahsus Kanun ; İmtiyazatı ecnebiyenin (Kapitülasyon) ilgası hakkındaki İrade ; Kavanini mevcude de Uhudu Atika'ya müstenit ahkâmın lağvı hakkındaki Kanun ; Memaliki Osmaniye de mukim ecne-

E 625

bilerin hukuk ve vezaifi hakkındaki Kanun; Hudutları dâhilinde tebamız emlâkına vaziyed eden Devletlerin Türkiyedeki tebeaları emlâkine karşı mukabelei bilmisil tedabir ittihazı hakkındaki 1062 numaralı kanun; Muamelei mütekabile esası üzerine Akdi İtilâf eden ecnebi devletler sefaret ve konsoloshanelerinin vergi ve rüsumu belediye ile ferağ harçlarından muafiyeti hakkındaki Kanun; Sefaini Kavaiyeye ait menatıkı memna Nizamnamesi;

Belediyelere müteallik olan Mevzuatı ihtiva eden III üncü Kısımda: Gaz ve İspirto ambarlarına dair Talimatname; Ebniye Kanunu; Ebniye Kanununun 20, 21, 22, 23, 24, 25 inci maddelerini muaddil 642 numarlı Kanun; Umuru belediyeye müteallik ahkamı cezaiye hakkındaki 486 numaralı kanun Telkini Cederî Nizamnamesi; Ekmekçilik hakkındaki Nizamname ve Darülâceze Nizamnamesi;

Ziraat ve Sulara Müteallik Mevzuatı İhtiva eden IV üncü Kısımda: Mükellefiyeti Ziraiye Kanunu muvakkati; Mükellefiyeti Ziraiye Kanununun sureti tatbikına dair 1116, 1298, 1322 numaralı Nizamname; Dutağaçlarına ârız olan Burudiye hastalığının sirayeti hakkındaki Nizamname; Ziraat odaları nizamnamesi; Damızlık tiftik keçilerinin harice men'i hraç ve teksiri adadı hakkındaki Kanun; Seylâptan dolayı irası hasar eden Gazi Memlûk Enharı Sağîrenin sureti tathiri hakkındaki Kanun; Ameliyatı İskaliye İşletme Kanunu; Kurra arazisile bahçelerin iskasına mahsus kanal ve çayların sureti tathir ve tamiri hakkındaki kanun;

Arazi Ve İstimlâk İle Alâkalı Mevzuatı İhtiva Eden V inci Kısımda: Arazi Kanununun mer'i Maddeleri, Menafii Umumiye için İstimlâk Kanunnamesi;

Vakıflara ve Diyanet İşlerine Müteallik Ahkâmı İhtiva Eden VI ıcı Kısımda: Müstağnianh kalan ve harap bulunan mebani vakfiye ile vaif arsaların nakit ile istibdali hakkındaki Kanun; Cevamii Şerife ve sir müessesatı hayriyenin tahtında veya fevkında veya harim veya müşemilâtında bulunan mahallelerin istimlâki hakkındaki Kanun; Tevdi cihat Nizamnamesinin mahfuz tutulan maddeleri; Cevami ve Mesacidi şerife de vaiz ve nasihat edecek ulema hakkındaki Nizamname;

İktisat Ve Ticaret ve İş Hayatı İle Alâkalı Mevzuatı İhtiva Eden II inci Kısımda: Dersaadet ile Bilâdı Selâse Sevahilinde Midye ve İstirlyenin sureti ihracına dair Nizamname; Zabıtai Saydiye Nizamnamesiye bu Nizanmameye bazı mevad tezyili hakkındaki 721 numaralı Kanu; Dersaadet ve tevabii balıkhane idaresine dair Nizamnamenin kaldırılmayan maddeleri; Bu nizamnamenin I ve 3 üncü maddelerinde muharrer Umum rüsumun tezyidine dair 465 numaralı Kanunun kaldırılmayan md-

676

deleri; bu kanunun bazı mevaddını müzeyyil 820 numaralı kanun; av vergisinin kaldırılmasına dair 5639 numaralı kanun; Umum Borsalar Nizamnamesi; Ecnebi Anomin ve Sermayesi Eshama münkasim Şirketler ile Ecnebi Sigorta Şirketleri hakkındaki Kanun ; Bu kanuna tezyil edilecek mevad hakkındaki Kanun ; İhtira beratı Kanunu ; Fabrikalar muamelâtıle eşyayı ticariyeye mahsus alâmeti Farikalara dair Nizamname ; Alâmeti Farikalara dair Nizamname ; Alâmeti Farika Nizamnamesine müzeyyel 1401 Sayılı Kanun ; Bu Kanun ve Nizamnamenin sureti tatbikı hakkında Talimatname ; Murabaha Nizamnamesi ; Murakibi Bahriyeden maada Mahallerde kullanılan müvellidil buharlarla buhar ve motörler Nizamnamesine mümanaat edenler hakkındaki Kanun ve Nizamneme, bu Nizamname nin sureti tatbikına dair Talimatname ; Müvellidi buharlarla haznelerinin sureti muayenesine dair memurini fenniyeye dair talimat ; Tatili eşgal Kanunu ; Menafii Umumiyeye müteallik imtiyazat hakkındaki Kanun; Bu Kanunu muaddil ve müzeyyil 2025 sayılı Kanun ; 2492 sayılı Taş Ocakları Nizamnamesi ; bu Nizamnameye müzeyyel Kanun ; Toprak ve Kum Ocaklarının müddeti imaliyesi hakkındaki İrade ; Menfai Umumiyeye müteallik hususat için efrada ait arazi ile Taş Ocaklarının muvakkaten sureti işgali hakkındaki Kanun ; Maadin Nizamnamesi ; Maadin hasılatı safiyesile darülâceze ianesinden mübeddel olarak ayrıca alınmakta olan teçhizatı askeriye tertibinin istifası hakkındaki Kanun ; Maadin Nizamnamesile 608 numaralı Kanunun bazı maddelerini değiştiren 2818 numaralı Kanun ; Maddelerin arama ve işletilmesi hakkındaki 4268 sayılı Kanun ; Madenlerde nakliyata mahsus olarak vücüda getirilecek tesisata dair Nizamname ;

Malî İşlerle Alâkalı Mevzuatı İhtiva Eden VIII inci Kısımda : Tahsili Emval Kanunu; bu kanuna müzeyyel kanun, mezkûr kanuna bazı maddelerin eklenmesine dair 2656 sayılı kanun ; bazı devlet alacaklarının tahsil sureti hakkındaki 3911 sayılı kanun ; Tahsili emval ve Vergi Kanunları mucibince teşkil edilecek Komisyonlara tâyin edilen gayri muvazzaf âzalar ile ehli vukufa verilecek huzur hakkındaki harcırah kararnamesine müzeyyel 1092 sayılı Kanun ; Bu kanuna müzeyyel 2339 sayılı Kanun ; Mülkiye harcırah kararnamesi ; Bu kararnameye müzeyyel 646 numaralı Kanun, Harcırah kararnamesine müzeyyel 1092 sayılı kanun ; bu kanuna müzeyyel 1185 numaralı Kanun; Mezkûr Kanun ve müzeyyelatının tadili hakkındaki 1846 numaralı Kanun, Mülkiye harcırah kararnamesine ek 3442 numaralı Kanun ; Düşman istilâsına mâruz kalmakla terki mevkie mecbur olan Memurin ve Ailelernie harcırah verilmesine dair 44 numaralı Kanun; Hasbelluzum celp veya bir mahalle izâm kılınacak imalâtı harbiye sivil

627

vasıtalarile levazımatı umumiye fabrika ve müessesatı sanatkarlarının harcırah itasına dair 273 numaralı Kanun; Vazifei Memureleri haricinde emrazi sariyei hayvaniye mücadelesine memur edilecek memurin fenniye ve saireye verilecek yevmiyeler hakkındaki 668 sayılı Kanun; Tekaüt edilenlerle infisal edenlerin harcırahlarının müddeti tesviyesi hakkındaki 829 numaralı Kanun, Memur ve müstahdemlere verilecek fevkalâde zam hakkındaki 4178 numaralı Kanuna ek 4327 sayılı Kanun;

Millî Eğitime Müteallik Mevzuatı İhtiva Eden IX uncu Kısımda: Âsarı Atika Nizamnamesi. Muhafazai Âbidât hakkındaki Nizamname; Esva ve Kılai Atikadan Belediyeler ile Vilâyata terk olunacak yerler hakkındaki Kanun; 5926 numaralı tedrisatı iptidaiye Kanunu muvakkatı; Bu Kanuna müzeyyel 1778 numaralı Kanun, Mekâtibi hususiye Talimatnamesi, Bilumum mekâtipte emrazı sariyenin men'i tevessü ve intişarı hakkındaki Nizamname; Vilâyet tedrisatı iptidaiye meclisleri âzayı müntehabisinin sureti intihabı ,hakkındaki nizamname; Ana mektepleri Nizamnamesi Dilsiz - Sağır Mektepleri Nizamnamesi

Vilâyet Hususî İdarelerine Müteallik Mevzuatı İhtiva Eden X ıncı Kısımda: İdarei Umumiyei Vilâyet Kanunun Hususî İdareye müteallik kısmı; Meclisi İdarelerin ilga edilen müntehap âzalıklarına ait vezaiifin sureti icrasına dair 714 numaralı Kanun, İdarei Umumiyei Vilâyet Kanununa bazı maddeler eklenmesine ve bu kanunun 111 inci maddesinin değiştirilmesine ve 104 üncü maddesinin bazı hükümlerinin kaldırılmasına dair 5670 sayılı Kanun; Vilâyet Mecalisi Umumiye Nizamnamei Dâhilisi;

Nüfus İşlerine Müteallik Mevzuatı İhtiva Eden XI inci Kısımda: Sicili Nüfus Kanunu, Askerde bulunup tevellüdatını vaktiyle haber vermeyenlerden cezai nakdi alınması hakkındaki Kanunun: Memaliki ecnebiyede bulunupta Memaliki Osmaniyede kaydı olmıyan tebayı Osmaniyenin sicilli nüfusa sureti kaydı hakkındaki 14 Ağustos 330 Tarihli nüfus kanununa müzeyyel 2629 sayılı Kanun; Muamelâtı Devlette takvimi Garbinin kabuli hakkındaki 125 numaralı Kanun; Takvinmde Tarih mebdeinin tebdili hakkındaki 698 sayılı Kanun;

Münakalât ve Muhabera'a Müteallik Mevzuatı İhtiva Eden XII ınci Kısımda: Demiryolları Usulü zabıtasına mütedair nizamname ve müzeyyel Kanun, Teatii muhabera'a hâdim hususî Elektirik hututu hakkındaki Kanun ve Nizamnamesi;

Müteferrik Mevzuatı İhtiva Eden XIII üncü Kısımda: Memurin Muhakematı hakkındaki Kanun; Bazı cürümlerden dolayı memurlar ve şerikleri hakkındaki takip ve muamele usulüne dair 1609 sayılı Kanun; Ummî Mahkemeler ve karar hâkimleri ve müstantıklarla umumî veya husu-

sî kaza salâhiyetini haiz makamlar arasında ihtilâfın halli hakkındaki 1684 sayılı Kanun; Sulh Hâkimleri Kanununu; Gümrük Kanununun kaldırılmıyan maddeleri bulunmaktadır.

Esere Talimatnamei Sehbanderî dâhilî Nizamnamesi, Zonguldak Liman Nizamnamesi, Adliye Müfettişleri Nizamnamesi gibi bazı mahal ve makamları alâkadar eden Mevzuat alınmamıştır.

Halen bütün ciltleri tam olarak bulunmayan I inci ve II inci Tertip Düsturlarda münderic eski mevzuatı bir arada toplayan bu mühim eser tatbikatta büyük fayda ve kolaylık sağlayacak ve hukuk kütüphanelerimizde kendi alanındaki eksikliği dolduracaktır.

Müellifi yorucu bir mesai ile hazırladığı ve mühim maddî fedakârlıkla neşrettiği eserinden dolayı tebrik ederiz. Kitap Edirne Salı tekkesi sokak No. 5 teki eser sahibi adresinden istenilebilecektir.

★

Tatbikat'a Yargıtay Kararları Dergisi.
Yıl: 5, Sayı: 53, Fiatı : 50 Kuruş.

İstanbul Posta Kutusu 588 adresinde her ayın onbeşinde Tatbikatta Bütün Hukukçulara Yol Göstermek Maksadile neşrolunan Derginin 15 Eylül 1953 Tarihli sayısı Temyiz Mahkemesinin aşağıda özetlerini işaret ettiğimiz Seçme Kararlarını muhtevi bulunmaktadır.

Makale: Yaşar Akın: İhtiyatî haciz mi tedbir mi istemeli;

Karar : Temyiz Mahkemesi Hukuk Heyeti Umumiyesi: «Başkasının Arasındaki İnşaatı almak, Hüsnüniyet, inşaat hedmi», «İstisna akdi, ayıp ihbarı» «Resmî senede karşı tediye def'inde yemin tevcihi», «Devlet demir yolları muamelâtına aykırı fiil, Görev», Esas davânın mukabil davâ ile rüyeti», **Ticaret Dairesi:** «Mücbir sebep, Mükebbir tâcir, taahhüt şartında değişiklik, Faiz»; Türk - «Alman şahısları davâları, ferağat masrafların tahmili», «Akde müstenit nispi tazminat, Zamanaşımı, ayıp iddiası», «Akde aykırı hareket, tazminat aranması»; **Hukuk Daireleri:** İrsen intikal eden gayrimenkulde zilyedlik, tescil», «Firarî Eşhasa ait gayrimenkul tescil, ferağat, iptaline vazife», Dâvanın mahiyetini tebdil, masrafların depo edilmemesi, Muris tarafından yapılan tasarrufların iptali»; «Terekenin teslimi, talepte zamanaşımı», «istimlâke tezyidi bedel, itiraz edilmemesi», «Mukavelede mecurun tahsili tasrih edilmemesi», «Tarifede sarahat olmayan hallerde ücreti vekâlet», «Cebir, tehdit ve hile sebebile senet iptali ve zamanaşımı», «İstimlâk dâvalaarında Temyiz Müddeti» hakkındaki kararları.

★

679

Hukuk - İçtihatlar Dergisi.

Yıl: 2, Sayı: 11, Fiyatı : 100 Krş.

Konya Avukatlarından Besim Ergün tarafından iki ayda bir neşrolunan Derginin 1953 yılı Eylül/Ekim sayısı aşağıdaki Kararları ihtiva etmektedir :

Tevhidi İçtihat Kararları:

Vazife, Usul Kanunlarına mevzu para cezalarının 5435 S. K. arttırmaya tâbi olup olmadığı; Altın Meskûlkâtın taklit veya tağyiri; Ereğli Kömür Havzasına dâhil Tezkerei Samiyenin halen muteber olduğu; Tahsili emval Kanununa tevfikan yapılan cebrî ihalelerin fesih ve iptalinden dolayı açılacak tazminat dâvaları;

Hukuk Kararları:

Kıdem Tazminatı; Görev, Ticaret Dâvaları;

Ceza Kararları:

Muhtarı öldürmek; Adam öldürmek kasdı; Çalmağa teşebbüs ve iade; Kaçakçılık; Huzuru ihlâl, Sarhoşluk, tehdit; Görevi savsamak; Senete tahrifat; Arapça tedrisat, Okul açmak; Zaruret olmaksızın silâh atmaka mururu zaman; Hakaret; Okul haysiyet divanı resmî heyetten değilde; Haciz memuruna hakaret; Sopa ile vurulmak suretile hakaret; Yabani kestane ağacı meyve ağacı sayılmaz; Tedbirsizlikle yaralamak, Kristal şekerden kesme şeker imali; Zorla kaçırmak; Yalan şahitlik; Irza geçmeğe teşebbüs; Fiili livata; Hükûmetin manevî şahsiyetini tahkir; Suça iştirck eden şahıs hakkında âmme dâvası açılmamış olması, Öldürmek kaslı Ticaret Borsası reisinin Ceza Kanununun 449 uncu maddesindeki memurlardan olmadığı hakkındaki.

Temyiz Kararları

HUKUK BÖLÜMÜ

Noter senedindeki (müteselsil borçlu sıfatiyle taahhüt ve tekeffül ederim) ibaresi, kefalet hükmünü tazammun eder.

Temyiz Hukuk Umumî Heyeti

Esas : 3/258-88 — Karar : 87

DAVÂ : Davâlılardan Meliha Savaştepe köy ensitüsüne öğrenci olarak girmiş ve bilâhara sebepsiz olarak okulu terketmiş olduğundan bu dsebeple kendisine sarfolunan 765 lira 76 kuruşun davâlı Meliha ve kefili diğer davâlı Tahsinden müştereken ve müteselsilen tahsili istemine dairdir.

HÜKÜM : İddia, Mübrez belgeler mündericatı ile tahakkuk etmiş olduğundan müddeabih 765 lira 76 kuruşun karar yerinde yazılı tarih ve miktarlar üzerinden paraların tahsil tarihine kadar geçecek süreler zarfında işleyecek yüzde dokuz nizamî faizlerile birlikte davalılardan müştereken ve müteselsilen tahsiline dair verilen hüküm Temyiz Mahkemesi Üçüncü Hukuk Dairesince; davâlı Tahsin Hazineye karşı yazılı olarak yapmış olduğu taahhütle müteselsil kefil olduğunu beyan etmemiştir. Müteselsil borçlulluk ile müteselsil kefalet ayrı birer hukukî müessesedir. Kefalette müteselsil kefil, kefalet ettiği şahsın vecibesini ira etmemesi halinde bizzat akdin icabını yerine getirmeği değil ancak tazminat olarak muayyen bir miktar parayı ödemeği tâahhüt eder. Bu itibarla tazminat mükellefiyetini önlemek için müteselsil kefilin esas borcu doğuran akde müteallik şahsın yapacağı bir eda yoktur. Zararı ödemekle mükelleftir. Halbuki müteselsil borçlulukta ise borçlu akdin icabı bulunan borcu bizzat ifa etmeği tâahhüt eyler. Bu itibarla şeriki tâahhüt edilen vecibeyi ifa etmezse akti bizzat müteselsil borçlu ifa etmek zorundadır. Kefalet müessesesinin kefile tahmil ettiği mükellefiyetin ağırlığı hasebiyle kanun kefalette iradenin yazılı olarak izhar edilmesini emretmiştir. Bu cihet kanunun âmir hükümlerinden olup bu sahada iradenin tefsiri yoluna gidilemez. Mübrez kefaletnamede dâvalı Tahsin'in yazılı olarak bir kefalet taahhüdü yoktur. Taahhütnamede ifası tâahhüt edilen husus mektepte tahsil olup

dâvacı tarafından dâvalıTahsin'in mektepte okuması ve bu vecibeyi bizzat yerine getirmesi hiç bir veçhile arzu edilmemiştir. Bu itibarla olayda müşterek borçluluk münasebeti doğmamış olduğu gibi şekle makrun kefalet münasebeti de teessüs eylemediğinden davâcının davâlıdan talepte bulınabilmesi için ortada muteber hukukî bir sebep mevcut değildir. Binaenleyh dâvalı Tahsine tevcih edilmiş bulunan dâvanın reddi iktiza ettiğinin düşünülmemesi isabetsiz olduğundan naşi bozularak mahalline iade kılınmakla; Yeniden yapılan Muhakeme neticesinde. Evvelce verilen hüküm usûl ve kanuna uygun olduğundan bahsile evvelki hükümde ısrara karar verilmiştir.

TEMYİZ EDEN : Davâlı Tahsin Özden .

TEMYİZ KARARI

Hukuk Hey'eti umumiyesince ısrarı mutazammın olan son hükmün müddetinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra icabı görüşülüp düşünüldü :

Davâlılardan Tahsinin (... Meliha Engürden talep olunacak 1500 liraya kadar tazminatın tamamını cezaî zamları ve nizamî faizlerile birlikte defaten hazine emrine ödemeği müteselsil borçlu sıfatile taahhüt ve tekefül ederim.) Demek suretile kefalette bulunduğu Noter senedi mündereccatından anlaşılmış olmasına göre yerinde görülmiyen temyiz itirazlarının reddile usul ve kanuna uygun bulunan ısrar kararının ONANMASINA VE aşağıda müfredatı yazılı 2431 kuruş temyiz ilâmı harcının temyiz edenden alınmasına 1/7/1953 tarihinde karar verildi.

Tapuda kayıtlı olmıyan gayrimenkulün zilyedi tarafından haricen satılarak alıcıya fiilen teslim ile akit tamam olacağından alıcının tek taraflı arzusu ile gayrimenkulü iade ederek verdiği bedeli istirdada salâhiyeti yoktur.

Temyiz Üçüncü Hukuk Dairesi
Esas : 1169 — Karar : 984

İbrahim Erdoğan tarafından Hasan Turgut aleyhine açılan ve dâvalının kendisine satmış olduğu bir mağaza bedelini aldığı halde gerekan kanunî muameleye tevessül etmediğinden verdiği bin liranın istirdadan tahsili istemine mütedair bulunan davânın yapılan yargılaması sonunda: Taraflar arasında anlaşma dâvalı tarafından bozulmuş olduğu tanıl-

682

beyanile anlaşılmış olduğundan kabûl edilen bin liranın dâvalıdan tahsiline dair Bodrum Sulh Hukuk Yargıçlığından verilen 6/11/1951 günlü ve 951-125/242 sayılı hükmün temyizen incelenmesi davâlı Hasan Turgut tarafından istenilmekle bittetikik: Temyiz isteminin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup gereği düşünüldü.

TEMYİZ KARARI

Bin lira bedel mukabilinde zilyedliği devredildiği iddia edilen gayri menkul tapuda kayıtlı olmamasına ve dâvacıya da fiilen teslim edildiği tesbit edilmiş bulunmasına göre beyi akdının icapları taraflarca yerine getirilmiş bulunduğundan bu şekilde ifa edilen akidden dolayı verdiği ıvaz artık dâvacının tek taraflı arzusu ile istirdada selâhiyetli olmıyacağı düşünülmeden davânın kabulü yolsuz ve temyiz itirazı bu bakımdan yerinde görülmüş olduğundan kabuliyle hükmün yazılı sebepten dolayı (Bozulmasına) ve aşağıda yazılı 200 kuruş damga pulunun haksız çıkacaktan alınmasına 31/1/1952 tarihinde oy birliğile karar verildi.

Kiracının ihtara rağmen her akşam sarhoş gelerek mahalle halkını iz'aç etmesi, ev dahilinde oturanlara karşı ifa ile mükellef olduğu vazifeleri ihlâl mahiyetinde olduğundan B. 1 256/1 inci madde mucibince akdin feshini mucip olabilir.

Temyiz Üçüncü Hukuk Dairesi

Esas : 1509 — Karar : 1068

Salih Özbir tarafından Malik Çak aleyhine açılan ve davâlı ihtarname tebliğine rağmen gece ve gündüz içtiği içkinin tesirile komşulara ve mahalle içinde sukûnet ve asayişi ihlâl ettiğinden mecurun boşatılması istemine müteddair bulunan dâvanın yapılan yargılaması sonunda: Dâvalının her akşam evine fazlaca sarhoş olarak gelmesi ve bütün mahalleyi rahatsız etmesi medeni kanunun 661 ve borçlar kanununun 236 ncı maddelerinde belirtilen hususlara uygun görülmemiş ve bu husus emniyeti alâkadar eden fiillerden bulunmuş olmasına binaen dâvanın bu bakımdan reddine dair Ankara Dördüncü Sulh Hukuk yargıçlığından verilen 14/1/1952 günlü ve 951-225 — 952-11 sayılı hükmün temyizen incelenmesi dâvacı Salih Özbir tarafından istenilmekle bittetikik: Temyiz isteminin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup gereği düşünüldü.

TEMYİZ KARARI

Dâvalının eve her akşam sarhoş olarak geldiği ve bu halile mahalle halkını dahi iz'aç eylediği mahkemece kabul edilmiş olmasına göre bu şekildeki hareket tarzının ev dahilinde oturanlara karşı müstecirin ifa ile mükellef bulunduğu vazifeleri ihlâl mahiyetinde bulunduğunun kabulü icabeder. Bu suretle borçlar kanununun 256 ncı maddesinin birinci fıkrasına uygun hareket etmeyen dâvalının ihtira rağmen bu hâle devam etmesi akdin feshini gerekli kılan bir sebeptir. Binaenaleyh dâvanın kabulü muktazi iken hilâfına mütalâa serdiyle reddine karar verilmesi yolsuz ve ve temyiz itirazı bu bakımdan yerinde görüldüğünden kabuliyle yazılı sebepten dolayı hükmün (Bozulmasına) ve aşağıda yazılı 600 kuruş harç ve damga pulunun haksız çıkacaktan alınmasına 1/2/1952 tarihinde oybirliğile karar verildi.

Noter senediyle satılan gayrimenkullerin bir kısmı tapuda kayıtlı olup bir kısmı tapusuz olduğu takdirde, satılan gayrimenkul anlaşma mucibince bir kül teşkil ediyorsa hepsi hakkında akit bâtıl olup bir kül teşkil etmediği takdirde tapusuz olan kısım hakkındaki akit muteber ve tapulu olanlar hakkındaki batıl olduğundan yalnız bunlara ait olan bedelin istirdadına hükmedilmek icabeder.

Temyiz Üçüncü Hukuk Dairesi
Esas : 1560 — Karar : 289

Şehir pallar köyüne izafetle muhtarı Hasan Yıldız tarafından Mehmet Kamalı aleyhine açılan ve dâvalı tapulu 4 parça gayrimenkullerdeki hisse leriyle kayıtsız 9 parçada mevcut hisselerinin tamamını 2000 lira bedel mukabilinde satmış olduğu halde ferağ işlerini yapmak üzere tayin ettiği vekili bilâhare azlettiği gibi satıştan rucu etmiş ve peşinen aldığı 500 lirayı da iade etmemiş olduğundan müddeabihin tahsili istemine mütedair bulunan dâvanın yapılan yargılaması sonunda: Tavsilâtı hüküm yerinde yazılı olduğu üzere köy namına satın alınan gayrimenkulleri muhtarı Hasan Yıldız tessellüm ederek hâlen tasarruf ve intifaları altında olduğunu dâvacı ikrar etmiş olmasına binaen dâvanın reddine dair Kütahya Sulh Hukuk yarğıçlığından verilen 17/7/1951 günlü ve 951-577/706 sayılı hükümün temyizen incelenmesi dâvacı köy adına muhtarı Hasan Yıldız tarafından istenilmekle bitetkik: Temyiz isteminin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup gereği düşünüldü.

TEMYİZ KARARI

Dosyada mevcut Noter senedi mücerret batanın beyanını ihtiva eden ve vekil tayinine müteallik bulunan bir vesikadan ibarettir. Noter huzu-

runda iki tarafın icap ve kabulü tesbit edilmemiş olduğundan iki taraflı bir akdin mevcut bulunduğu kabul olunamaz. Satılması taahhüt edilen gayri menkullerden dördünün tapuda müseccel olduğu ve diğerlerinin kayıtlı bulunmadığı mübrez vesikada beyan edilmiş olmasına göre noterde tanzim edilmiş bulunan bu vesikanın tapuda kayıtlı gayrimenkuller için muteber bir satış vaadı taahhüdünü tazammun ettiğinin kabulü mümkün değildir. Bu sebeple sözü geçen gayrimenkullere taallûk eden akdin bâtıl olduğu aşıkârdır. Binanaleyh gerekli inceleme yapılarak taraflarca tapuda kayıtlı Menkullerle kayıtsız gayrimenkullerin bir kül halinde satılması kasdedilmiş olduğu anlaşıldığı takdirde akit kısmen bâtıl olamıyacağından butlanın akdin tamamına sâri bulunduğunun kabulü gereklidir. Bu takdirde yani mebiin tecezzi ettirilmesinin anlaşmaya muhalif olduğu anlaşıldığı takdirde akit bâtıl olduğundan her iki tarafın da verdiğini istirdada selâhiyeti mevcuttur. şayet anlaşma mucibince satılan gayrimenkullerin bir kül teşkil etmediği sabit olursa tapuda kayıtlı olmayan gayrimenkuller teslim edilmiş ve bu kısma mütaallik akit tamamen ifa kılınmış ve bu suretle tamam olan akitten tek taraflı rüca da gayrimenkullere isabet eden miktarın istirdadı caiz olur. Bu cihetler göz önünde tutularak ve gerekli araştırmalar yapılarak varılacak sonuca göre bir karar verilmesi lâzım gelirken noksan tetkikata müsteniden yazılı şekilde karar verilmesi yolsuz ve Temyiz itirazı yalnız bu bakımlardan yerinde görüldüğünden kabulüyle yazılı sebeplerden dolayı hükmün BOZULMASINA ve aşağıda yazılı 600 kuruş harç ve damga pulunun haksız çıkacaktan alınmasına 4/2/1952 tarihinde oybirliğile karar verildi.

Bir tarlaya ekilen tohum tarlanın mütemmim cüzü olduğundan mülkiyeti de gayrimenkulün sahibine aittir. Tohum başkası tarafından ekilmiş olsa dahi tarla sahibi ile aralarında bir nlaşma olmadıkça mahsul gayrimenkul sahibinin malı olur. Bu hususta iyi veya fena niyet aranmaz. Ancak tohum eken iyi niyet sahibi ise idrak olunan mahsul için sarfettiği zarurî ve faydalı masrafları, iyi niyet sahibi değilse yalnız zarurî masrafı isteyebilir.

Temyiz Üçüncü Hukuk Dairesi

Esas: 1594 — Karar: 1164

Hasan Dönmez tarafından Halil Kaya aleyhine açılan ve 25 evlek arpa ekili tarlasının mahsulünü dâvalı kaldırıp götürmüş olduğundan tesbiti delâil suretiyle husule gelen zarar bedeli 114 lira 64 kuruşun tahsili

685

istemine mütedair bulunan dâvanın yapılan yargılaması sonunda: Dâvalı her ne kadar tarlanın kendisine ait olduğunu def'an dermeyan eylemiş ise de bu sebebin dâvacı tarafından ekilmiş ve yetiştirilmiş mahsulü almasına bir hak bahşetmiyeceğinden etse de tazminat dâvası açma yetkisi verebileceğinden reddiyle haksız iktisapta bulunduğu 624 kilo arpanın beher kilosu 16 kuruş hesabile tutarı 99 lira 84 kuruşla beher arabası 5 lira hesabiyle 3 araba saman 15 lira ki cem'an 114 lira 64 kuruş mahsul bedelinin dâvalıdan bittahsil dâvacıya verilmesine dair Mucur Sulh Hukuk Yargıçlığından verilen 10/1/1952 günlü ve 951 - 315 - 952 - 2 sayılı hükmün tamyizen incelenmesi dâvalı tarafından istenilmekle bittetkik; temyiz isteminin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup gereği düşünüldü.

TEMYİZ KARARI

Dâvalı gayrimenkulün kendisine ait olduğunu iddia etmiş ve bu cihet mahkemece de kabul olunmuştur. Bir tarlaya ekilen tohum zeminin mütemmim cüz'ü olduğundan mülkiyeti de gayrimenkulün sahibine aittir. Tohum ahar tarafından ekilmiş olsa dahi taraflar beyninde bir anlaşma mevcut değilse mahsül gayrimenkulün sahibinin malı olur. Mahsulü idrâk eden dâvalıdır. Tohumun ekildiği zaman dâvacının hüsnüniyitli veya suiniyetli olduğunun aranması ancak idrâk olunan mahsül dolayısiyle yapılan zarurî ve faydalı masrafları gayrimenkul sahibinin talep edebilmesi bakımından lâzımdır. hâdisede ise suiniyetli olduğu anlaşılan dâvacının Medeni Kanunun 908 inci maddesi mucibince ancak zaruri masraflarını istemeğe hakkı olup mahsul bedelini talebe selâhiyeti yoktur. Bu cihetler göz önünde tutulmadan ihtilâfın mahiyetine uymayan bazı mütalâalar serdiyle ve dâvacının mahsulü toplamağa selâhiyeti bulunduğundan bahisle yazılı şekilde karar verilmesi yolsuz ve Temyiz itirazları bu bakımdan yerinde olduğundan hükmün bu sebepten BOZULMASINA ve aşağıda yazılı 650 kuruş harç ve damga pulunun haksız çıkacaktan alınmasına 5/2/1952 tarihinde oybirliğile karar verildi.

Tapuda kayıtlı olan gayrimenkulü haricen satın alan dâvalının bu gayrimenkulün hasılatında bir hakkı olamıyacağından gayrimenkulü teferruğ suretiyle iktisap eden dâvacı, hasılatı kısmen kaldırmış olan dâvalıdan bunu istirdada hakkı vardır.

Temyiz Üçüncü Hukuk Dairesi

Esas: 1643 — Karar: 1168

İsmail ve Mehmet Sönmez taraflarından Muharrem Tabak aleyhine açılan ve satın aldıkları tarla hisselerindeki 150 demet buğday ve samanı

686

dâvalı almış olduğundan bedeli olan 100 liranın tahsili istemine mütedair bulunan dâvanın yapılan yargılaması sonunda: Tafsilâtı hüküm yerinde yazılı olduğu üzere tapu kaydı şahadet ve bilirkişi beyanları ile sabit olan 75 demet buğday bedeli 22 lira 50 kuruşun dâvalıdan tahsiline ve ziyade istemin reddine dair Devrek Sulh Hukuk Yargıçlığından verilen 27/12/1951 günlü ve 950 - 616 - 951 - 736 sayılı hükmün temyizen incelenmesi dâvalı Muharrem Tabak tarafından istenilmekle bittetkik: Temyiz isteminin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup gereği düşünüldü.

TEMYİZ KARARI

Dâvacı tapuda kayıtlı olup usulen iktisap eylediği gayrimenkulün mahsulü dâvalı tarafından kısmen kaldırıldığından tazminini talep eylemiş olmasına göre gayrimenkulü eski malikinden haricen satın alan dâvalının gayrimenkulün mahsulü üzerinde bir hakkı bahis mevzuu olmıyacağına binaen yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA ve aşağıda yazılı 50 kuruş harç ve damga pulunun temyiz edenden alınmasına 5/2/1952 tarihinde oybirliğile karar verildi.

İstimlâk kararı olmadan Belediye Encümeni kararı ile yıktırılmış olan binadan dolayı meydana gelen uyuşmazlığın halli idarî kazaya tâbidir. Dâvacının iddia ettiği zararın tam kaza yoliyle tazmini dâvası Danıştaya aittir.

Temyiz Üçüncü Hukuk Dairesi

Esas: 1711 — Karar: 1210

Emine Selli tarafından Belediye İdaresi alyhine açılan ve evinin sokak duvarı ile dam kaydırmasının umumî yola kalbedileceğinden ve istimlâk olunacağından bahisle istimlâk kararı olmadan belediyece yıktırılmış olup istimlâk bedeli verilmediği gibi meydana gelen zararın tazminine de yanaşılmamış olduğundan uğramış olduğu 600 lira zararın dâvalı belediyeden tahsili istemine mütedair bulunan dâvanın yapılan yargılaması sonunda: Tafsilâtı hüküm yerinde yazılı olduğu üzere, dâvanın tetkik ve rüyeti idarî makama ait olduğundan dâvanın bu bakımdan reddine dair İsparta Sulh Hukuk Yargıçlığından verilen 26/12/1951 günlü ve 951 - 792/872 sayılı hükmün temyizen incelenmesi dâvacı Emine Selli tarafından istenilmekle bittetkik: Temyiz isteminin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup gereği düşünüldü.

687

TEMYİZ KARARI

Dâvanın konusu belediyece istimlâk kararı olmadan evinin bir kısmının yıktırılmış olması hasabiyle gerekli tazminatın tahsili talebinden ibaret olmasına ve bu tasarrufun Belediye Encümeni Kararıyle Yapı ve Yollar Kanunu hükümlerine uyularak yapıldığı anlaşıldığından uyuşmazlığın idarî kazaya tâbi olup dâvacının iddia ettiği zararının tazmini Danıştayda kâmil kaza yolu ile istiyebileceğine binaen yerinde görülmeyen Temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA ve aşağıda yazılı 500 kuruş harç ve damga pulunun temyiz edenden alınmasına 7/2/1952 tarihinde oybirliğile karar verildi.

Dâvacı İşçi Sigortaları İdaresinin dâvalı işyeri sahibi aleyhine ödenmiyen sigorta primlerinin tahsili hakkında ikame ettiği dâva iş kazalariyle meslek hastalıkları ve analık sigortaları hakındaki kanunun 70 inci maddesi şümulü haricinde bulunduğu halde bu maddedeki üç senelik sukutu hak müddeti geçmiş olduğundan bahsile dâvanın reddine karar verilmesi yolsuzdur.

Temyiz Dördüncü Hukuk Dairesi
Esas: 2390 — Karar: 2006

DÂVA: Dâvacı ile dâvalı arasında çıkan 171 lira alacak dâvasının yapılan muhakemesi sonunda sukûtuhak müddeti geçmiş olduğundan dâvanın reddine karar verildiğini nâtıktır.

TEMYİZ EDEN: İşçi sigortaları vekili Naci Gencer.

TEMYİZ KARARI

Temyiz talebinin müddeti içinde olduğu görüldükten ve dosya içindeki kâğıtlar okunduktan sonra işin gereği görüşülüp düşünüldü:

Dâva, dâvalı işyeri tarafından ödenmesi lâzım gelen sigorta primlerinin ödenmediğinden bahsile bu primlerin tahsili talebini ihtiva edip iş kazalariyle meslek hastalıkları ve analık sigortaları hakkındaki Kanunun 70 inci maddesinde tâyin kılınan sigorta haklarına taallûk etmemesine mebni bu madde hükmünün hâdisede mahalli tatbiki mevcut bulunmadığına göre bu maddeye istinaden alacağın 3 senelik müruruzamana tâbi olduğundan bahsile dâvanın zamanaşımı noktasından reddedilmesi yolsuz ve temyiz itirazları bu bakımdan yerinde görüldüğünden hükmün bu sebepten Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 428 inci maddesi gereğince BOZULMASINA ve aşağıda yazılı 1075 kuruş temyiz masrafının ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 16/4/1953 tarihinde ittifakla karar verildi.

688

Kefaletnamede borçlunun yaşı tasrih edilmiş, bu suretle taahüt tarihinde yaş bakımından ehliyetsizliğine kefil muttali bulunmuş olduğu halde masrafların ödenmesini kefil sıfatiyle taahhüt etmiş olmakla bu kefalet Borçlar Kanununun 485 inci maddesi hükmünce muteberdir.

Temyiz Dördüncü Hukuk Dairesi

Esas: 2587 — Karar: 1917

DÂVA: Dâvalılardan Ahmet Ünlü Kastamonu Gölköy Enstitüsünde okumakta iken iki sene üst üste sınıfta kaldığından dolayı alâkası kesilmiş ve okulda bulunduğu müddet zarfında kendisine 1086 lira 41 kuruş masraf yapılmış ve diğer dâvalının da buna kefalet etmiş olduğundan bahsile bu paranın faiz, masarifi muhakeme ile birlikte tahsili talebinden ibarettir.

KARAR: Tafsilâtı ilâmında yazılı olduğu üzere; okul idaresince tanzim edilen masraf listesi münderecatına göre tahakkuk eden 1086 lira 41 kuruşun hüküm tarihine kadar yüzde beş faizile birlikte dâvalılardan Ahmet Ünlüden alınarak dâvacıya verilmesine ve mumaileyh Ahmet Ünlünün aczi halinde kefil sıfatı ile diğer dâvalı Mehmet Akgülden tahsiline karar verildiğine dairdir.

TEMYİZ EDEN: Dâvalılar.

TEMYİZ KARARI

Temyiz isteminin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup gereği düşünüldü:

Dâvalı Ahmedin parasız yatılı olarak girdiği köy enstitüsünde iki sene üst üstte sınıfta kalması yüzünden enstitüden çıkarıldığı anlaşılmış ve dâvalı 3803 sayılı kanununun 4 üncü maddesi hükmünce enstitüde bulunduğu zaman zarfında kendisine yapılmış olan masrafları ödemekle sorumlu olup diğer dâvalı Mehmet tarafından verilen 23/9/1947 tarihli kefaletnamede dâvalılardan Ahmedin doğum tarihi tasrih edilmiş ve adı geçen Ahmedin teahhüd tarihinde yaş bakımından ehliyetsizliğine muttali bulunduğu halde masrafların ödenmesini kefil sıfatiyle taahhüt eden Mehmedin bu kefaleti borçlar kanununun 485 inci maddesi hükmünce muteber bulunmuş olmasına ve dâvalılar başarısızlığın hastalık sebebile vukua geldiğine dair savunmalarını isbat sadedinde bir delil ibraz ve ikame etmemiş oldukları gibi durumlarının müsaid olmadığını ve ileride ödeyeceklerini bildirmiş bulunmalarına ve her ne kadar faiz hükümde tasrih edilmemiş ise de dâva dilekçesinde faizin tahakkuk tarihinden itibaren tahsiline dair bir kayıt bulunmamasına göre dâva tarihinden itibaren faizin hesaplanması lâzım geleceğine binaen mümey-

yiz dâvalıların vârid görülmiyen temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA ve aşağıda yazılı temyiz giderinin temyiz edenden alınmasına 21/4/1953 tarihinde ittifakla karar verildi.

İstimlâk kararı olmaksızın Belediyece yola kalbedilmiş olan arsa bedelinin tahsili dâvacında arsanın tapuda dâvacı namına kayıtlı olduğuna göre bedelinin belediyeden tahsiline hükmedilmesi veya zararı varsa tazminat dâvası ikame etmekte muhtar olmak üzere bu dâvanın reddine karar verilmek icabeder.

Temyiz Dördüncü Hukuk Dairesi
Esas : 3086 — Karar : 2285

DÂVA : Tapuda kayıtlı bulunan gayrimenkulleri hiç bir sebebe istinad etmeksizin dâvalı Belediye tarafından maili imhidam diyerek yıkdırılmış ve arsası kısmen yola kalp edilmiş ve istimlâk muamelesi lâzım gelirken bu lâzimeye de riayet edilmemiş olduğundan bahsile yer bedeli olan 2800 liranın dâvalıdan tahsili talebinden ibarettir.

KARAR : Tafsilatı ilâmında yazılı olduğu üzere; Dâvacılara ait 556 metre murabbaı arsanın yola kalp edildiği ekli kroki ile sabit olmuş bulunduğundan arsanın metre murabbaı 200 kuruştan 1112 liranın dâvalıdan alınarak hisseleri nisbetinde dâvacılara verilmesine ve fazla iddianın reddine karar verildiğine dairdir.

TEMYİZ EDEN : Dâvalı Belediye dairesi namına vekili Avukat M. Raşit İpek.

TEMYİZ KARARI

Temyiz isteminin müddeti içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup icabı müzakere olundu.

Dâvanın konusu; Belediyenin istimlâk kararı olmaksızın mülkiyetinde bulunan arsanın bir kısmını yola kalp ettiğinden bahsile arsa bedeli olarak 2800 liranın tahsili talebine taallûk etmesine ve sözü geçen gayrimenkul tapuca dâvacı uhdesine kayıtlı oldukça dâvacının silki mülkinden çıkamıyacağından dâvacının yola kalbedilen arsa bedelini mütalebeye hakkı olmıyacağına ve gayrimenkulün istimlâki hakkında bir karar mevcut olmamasına, bu hukuki durum muvacehesinde dâvacının men'i müdahale dâvası açmakta veya zararı varsa tazminat talep etmekte muhtar olmak üzere bu şekilde açılan dâvasının reddi muktazi bulunmasına binden, ilâmda yazılı olduğu üzere mütalâa beyanile arsa bedeli olarak Bin yüz liranın Belediyeden tahsiline karar verilmesi yolsuz ve usul ve kanuna muhalif ve dâvalı Belediyenin bozma dileği bu itibarla varid

görülmekle hükmün BOZULMASINA ve aşağıda yazılı temyiz giderinin ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 15/5/1953 tarihinde çoğunlukla karar verildi.

İstimlâk kararnamesine tevfikan istimlâk edilip 1/12/1298 tarihli fıkra hükmüne göre yüzde yirmi fazlasiyle bedeli Bankaya yatırılmış olan çiftliğin bu tarihten itibaren tasarruf hakkı istimlâk eden idareye ait ise de bu tarihten evvel işgal edilen müddetten zamanaşımına uğramamış olan senelerin ecrimisli mal sahibine aittir.

Temyiz Dördüncü Hukuk Dairesi

Esas : 1516 — Karar : 2356

Anna, Nevzik, Arekel, Vahran, Zare ve Eva vekilleri avukat Hayim Kohen ve Turgut Demircan .

Tarım Vekâletine izafeten İstanbul Muhakemat Müdürlüğü vekili avukat Muzaffer Güral.

DÂVA : Müvekkillerinin sahip ve mutasarrıf olduğu Yeşilköy İstasyonu karşısında yeni çiftlik namiyle mâruf çiftliğin 270 dönümünün dâvalı tarafından fuzulen işgal edildiğinden bahsile Beş senelik ecrimisli olan (15000) liranın tahsili ve mezkûr mahallin tahliyesi talebinden ibarettir.

Karar : Tafsilatı ilâmında yazılı olduğu üzere; Bozma kararına uyularak yapılan muhakeme sonunda : Dâvacı, her ne kadar istimlâk olunan gayrimenkulün takdir olunan bedelinin mülk sahiplerine tamamen tediye edilmedikçe veya bedelin tezyidi karşısında Mahkemeden ilâm alıncaya kadar mülk sahiblerinin intifaı devam edeceğine nazaran ecrimisil talebinde haklı olduğunu ileri sürmüş ise de, istimlâk karranamesine muvakkaten zeyil edilen 1/12/1928 tarihli fıkrai mahsusuna göre muhammen kıymetin % de yirmi fazlasile Bankaya yatırıldıkta mülk teslim olunur denilmesine ve davâlı Hazinenin bu şartlara binâen, mülke el konmuş olmasına göre dâvanın reddine karar verildiğine dairdir.

Temyiz eden : hükmün mürafaa yapılması suretile temyizen tetkiki davâcılar namına vekili avukat Turgut ve Hayim Kohen tarafından istenilmiştir.

TEMYİZ KARARI

Hâdisenin mürafaaya tâbi olduğu anlaşılarak bu baptaki talep kabûl edilmiş ve gün tayin olunarak taraflara davetiye varakası gönderilmişti. muayyen günde temyiz eden dâvacılar namına vekili avukat Hayim Kohen ve dâvalı Hazine namına vekili avukat Samim Bilgen gelmiş olmak-

la mürafaaya başlanarak temyiz talebinin müddeti içinde olduğu anlaşıldıktan ve hazır bulunan taraflar vekillerinin şifahi izahatı dinledikten sonra karar verilmek üzere bırakılan günde dosyadaki bütün kâğıtlar okunup icabı müzakere olundu.

İstimlâk kararnamesine müzeyyel 1. Kânunevvel 1928 tarihli muahhar fıkra hükmü karşısında; dâvacıların itirazları vârit değilse de; dâvacıların ecrimislini istedikleri gayrimenkulün 944 yılından evvel Onüç yıl davâlının işgalinde bulunduğu anlaşılmış ve idarenin tassarruf hakkı, ancak istimlâk bedelinin yüzde yirmi fazlasile Bankaya yatırıldığı 20/11/1946 tarihinde mevcut olup bu tarihten evvelki işgal sürelerinde zaman aşımına uğramayan senelere ait ecrimisille sorumlu bulunmuşken Mahkemece bundan zuhûl ile hükmün fıkrasında yazılı gerekçe ile dâvanın reddi cihetine gidilmesi yolsuz ve usul ve kanuna muhalif görüldüğünden temyiz olunan hükmün yalınız bu sebepten (BOZULMASINA) ve aşağıda yazılı temyiz giderinin ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 18/5/1953 tarihinde ittifakla karar verildi.

Dâvalı kaymakamın muvakkaten askere alınan muhtarın yerine yeniden muhtar seçimini mevzuata muhalif görerek yeni muhtar seçilen dâvacıyı işten çıkartmasından ibaret olan muamelesi Danıştayca iptal edilmiş ise de dâvalının bu hareketi evvelce seçilen bir muhtar varken yeniden muhtar seçimi yapılmasının doğru olamıyacağı kanaatına vararak eski hali iade suretiyle ve kanunun verdiği tasarruf salâhiyetini ifa sdedinde yapılmış bir muamele olup kanunun açık sarahatı hilâfına hareket ettiği sabit olmadığı gibi hâdisede şahsî garaz ve husumete müsteniden hareket ettiği de iddia ve isbat edilmemiş olduğundan mücerret Danıştay kararına istinaden tazminat ile mahkûmiyete karar verilmesi yolsuzdur.

Temyiz Dördüncü Hukuk Dairesi

Esas : 3081 — Karar : 2357

DÂVA : Dâvalının haksız yere müvekkilini muhtarlıktan çıkarmış ve Danıştayca davâlının emrinin ibtalile hakkının verilmesine karar verilmiş ise de; bu arada iki sene geçmiş olduğundan bahsile bu yüzden zararı olan 1500 liranın tahsili talebinden ibarettir.

Karar : Tafsilatı ilâmında yazılı olduğu üzere; Bozma kararına uyularak yapılan muhakemesi sonunda: Danıştay kararına ve hâdisenin ceryan tarzına göre, Dâvacının zararı olduğu tahakkuk eden cem'an 1075 liranın dâvalıdan alınarak dâvacıya verilmesine ve fazla iddianın reddine karar verildiğine dairdir.

Temyiz eden : Davalı vekili Avukat Kemal Aşkar.

692

TEMYİZ KARARI

Temyiz isteminin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup gereği düşünüldü:

Dâvalının yaptığı İdari muamelenin mücerred Danıştaya iptal edilmesi davâlının tazminatla mahkûmiyetini müstelzim bulunmamış ve evvelce nahiyenin merkez Muhtarı olan şahsın muvakkaten askere alınması dolayısile Kaymakamlıkca yaptırılan yeni seçim neticesinde dâvacının Muhtar seçildiği ve dâvalının kanuni mevzuat muvacehesinde evvelce seçilen bir muhtar varken yeniden Muhtar seçimi yapılmasının doğru olmayacağı kanaatına vararak eski hali iade suretile ve kanunun verdiği tasarruf selâhiyetini ifa sadedinde muamele yaptığı anlaşılmış ve davâlının kanunun açık sarahati hilafına hareket ettiği sabit olmadığı gibi davâcı tarafından hadisede şahsi garez ve husumete müsteniden ve kasden hareket edildiği de iddia ve ısbat edilmemiş olduğu halde mücerret Danıştayca verilen kararın hükme mesned ittihaz olunarak yazılı şekilde dâvalının tazminatla mahkûmiyeti cihetine gidilmesi yolsuz, usul ve kanuna muhalif ve mümeyyiz davâlının temyiz itirazları yerinde görüldüğünden hükmün (BOZULMASINA) ve aşağıda yazılı temyiz giderinin ileride haksız çıkıacak taraftan alınmasına 21/5/1953 tarihinde ittifakla karar verildi.

Zimmetine para geçiren icra memuru ile hazine arasında müteselsil mesuliyet olmayıp İcra ve İflâs Kanununun 6 ıncı maddesi hükmünce hazine ödediği miktarın tamamı üzerinden asıl mesullere rücu hakkını haiz olduğu halde dâva edilen paranın icra memuru ile hazineden müteselsilen tahsiline karar verilmesi yolsuzdur.

Temyiz Dördüncü Hukuk Dairesi

Esas : 3269 — Karar : 2469

DÂVA : Dâvalılardan İcra memuru Halil, Kilis İcra memurluğu vazifesini ifa ettiği bir zamanda vazifesi hasebile bir ev satışına iştirak ile müvekkilinden 1800 lira ihale bedelini almış ve bilâhare ihalenin feshi sırasında 2000 lira zimmetle tegayyüp etmiş ve bu paranın 900 lirası İcra kasasına alınmış ise de 950 lirası kalmış olduğundan bahsile 950 liranın davâlılardan Halil ile kefili bulunan diğer davâlı hazineden tahsili talebinden ibarettir.

Karar : Tafsilatı ilâmında yazılı olduğu üzere; Bozma kararına uyularak yapılan muhakeme sonunda: Dâva veçhile tahakkuk eden cem'an

950 liranın dâvalılardan müteselsilen alınarak dâvacıya verilmesi karar verildiğine dairdir.

Temyiz eden: Dâvalılardan Hazine namına vekili avukut Şaban Talu,

TEMYİZ KARARI

Temyiz isteminin süresi içinde olduğu anlaşıldıktan sonra dosyadaki bütün kâğıtlar okunup gereği düşünüldü:

Asıl alacaklı Şerif ile dâvacı arasında icrada vaki temlik akdi Borçlar kanununun 163 üncü maddesi hükmü gereğince muteber bulunmuş olmasına binâen, Mümeyyiz hazine vekilinin bu noktaya dokunan temyiz itirazı yerinde değilse de, İcra ve İflâs kanununun 6 ıncı maddesi hükmince hazinenin ödediği miktarın tamamı üzerinden asıl mes'ullere rucu hakkı bulunduğu ve hazine ile adı geçen İcra Memuru Halil arasında müteselsil mes'uliyet cari bulunmadığı halde mahkemece müddeabihin her iki dâvalıdan müteselsilen tahsiline karar verilmesi yolsuz, usul ve kanuna muhalif ve mümeyyiz davâlının bu hususa müteallik temyiz itirazı yerinde görüldüğünden kabulile hükmün bu sebepten (BOZULMASINA) ve aşağıda yazılı temyiz giderinin ileride haksız çıkacak taraftan alınmasına 26/5/1953 tarihinde ittifakla karar verildi.

Dâvacının, kiralamış olduğu araziyi satın alan dâvalı tarafından işgal edilerek kârdan mahrumiyetine sebebiyet verilmiş olduğundan bahsile ikame edilen tazminat dâvasında dâvalı dâvadının kiracılık sıfatını inkâr etmiş, kira akdi tapuya tescil edilmemiş noterden de tasdikli olmadığından üçüncü şahıs mevkiindeki dâvalıya müessir bulunmadığı gibi kira akdinin şahtle ispatı da caiz görülmemiş olduğundan hâdisede B. K. 276 ıncı maddesinin tatbik yeri olmadığı halde buna istinaden tazminata hükmedilmesi yolsuzdur.

Temyiz Dördüncü Hukuk Dairesi
Esas : 1606 — Karar : 2490

DÂVA: Tapu ile tasarruf olunan 66 dönüm tarla sahibi evvel saadet tarafından Müvekkiline kira mukavelesile 3 sene müddetle icar edilniş ve bu müddetin hitamından altı ay evvel yapılan ikinci mukavelesile de 1952 senesi 10 uncu ayının iptidasına kadar Beş sene müddetle akit tecdit edilerek 11/1/1949 tarihine kadar müstecir sıfatile müvekkili tasarruf eylemekte bulunmuş iken Malik Saadet'in işbu tarlayı dâvalıya sıtmış olması üzerine müvekkilinin müstecir olması keyfiyeti dâvalıya bir hatname ile tebliğ edilmiş olduğu halde dâvalının tarlayı hodbehod işgal etmiş olduğundan bahisle müvekkilinin işbu icar akdi sebebile mahrum

694

kaldığı kâr karşılığı 8 bin liranın masraf ücreti vekâletle birlikte dâvacıdan tahsili ve tarlalara vaki müdahalenin men'i talebinden ibarettir.

Karar: Tafsilâtı ilâmında yazılı olduğu üzere; Dâvacı, dâva arzuhalında tarlanın heyeti umumiyesinden 9000 kilo pamuk istihsal edileceğini sarahatan beyan etmiş ve bilirkişi raporunda ise bu tarlalarda 9500 kilo pamuk elde edileceği bildirilmiş ve talepten fazlaya hüküm caiz bulunmamış olduğundan yapılan masrafların tenzilinden sonra geriye kalan 5598 liranın % de 3 ücreti vekâlete birlikte davâlıdan alınarak dâvâcıya verilmesine ve davâlının icar akdini fesh etmek hakkı kalmak üzere icar akdinin devamına ve mecure vaki müdahalenin men'ine karar verildiğine dairdir.

Temyiz eden: Davâlı namına vekili avukat Sabri Olcayto tarafından hüküm mürafaa yapılması suretile temyizden tetkiki istenilmiştir.

TEMYİZ KARARI

Hadisenin mürafaaya tâbi olduğu anlaşılarak bu baptaki talep kabul edilmiş ve gün tayin olunarak taraflara davetiye varakası gönderimişti. Muayyen günde temyiz eden davâlı namına vekili avukat Sabri Olcayto ve dâvacı namına vekili avukat Kemal İybar gelmiş olmakla murafaaya başlanarak temyiz talebinin müddeti içinde olduğu anlaşıldıktan ve hazır bulunan taraflar vekillerinin şifahi izahatı dinlendikten sonra karar verilmek üzere bırakılan günde dosyadaki bütün kâğıtlar okunup icabı müzakere olundu.

Murad Narin vekili Kemal İybar tarafından Hasan Kiriş aleyhine ikame olunan dâvanın mevzuu; Müvekkilinin, Saadet adındaki kadından 1/10/1944 tarihinde üç sene müddetle kiraladığı tarlaların kira müddetinin hitamından altı ay evvel beş yıllık yeni bir mukavele ile 952 senesi Onuncu ayının bidayetine kadar temdit edildiği halde mecur tarlaları 1948 yılında adı geçen Saadetten satın alan dâvalı, müvekkilinin 1949 yılındaki tasarrufuna fiilen mani olduğundan kâr mahrumiyeti olan Sekiz bin liranın tahsili talebinden ibarettir.

Davâlı evvel ve ahir davâcının kiracılık sıfatını inkâr etmiş ve davâcının iddia ettiği kira mukavelesi tapuca tescil edilmemiş ve olayda kira bedeli miktarına nazaran icar akdinin şahid istimaı suretile ıspatı caiz bulunmamış olmasının ve ilk üç senelik kira mukavelesile arkasına, kira müddetinin 1952 yılına kadar uzatıldığına dair yazılan meşruhatın tarihleri ve Saadet imzaları, Hukuk U. M. K. nun 299 uncu maddesine göre Noterlikçe tevsik edilmemiş olduğundan sözü geçen sözleşme üçüncü şahıs mevkiinde bulunan davâlıya müessir olmamasına nazaran, icar akdi kati

delillerle subut bulmamış olduğu halde mahkemece Borçlar Kanununun 276 ıncı maddesi hükmünün hâdisede tatbikile ilâmda yazılı olduğu üzere davâlının 5508 lira kâr mahrumiyetile mahkûmiyetine karar verilmesi yolsuz ve usul ve kanuna muhalif ve davâlı vekilinin bozma dileği varid olduğundan yazılı sebeplerden dolayı hükmün (BOZULMASINA) ve aşağıda yazılı temyiz giderinin ileride haksız çıkacak tarafdan alınmasına 29/3/1953 tarihinde ittifakla karar verildi.

İşin, Koordinasyon Karariyle hafta tatilinden istisna edilmesi, işçinin haftala 48 saatlik mesai haricinde hafta tatili gününde yaptığı fazla mesaiden dolayı la. nunen müstahak olduğu zamlarından mahrumiyetini icabettirmez.

Temyiz Ticaret Dairesi
Esas : 1575 — Karar : 1358

DÂVA : Dâvacı ile dâvalı arasında çıkan fazla mesaiden alacak dâvasının yapılan muhakemesi sonunda : Bilirkişi raporuyla sabit olan 112 lira 72 kuruşun dâvalıdan tahsiline karar verildiğini nâtıktır.

TEMYİZ EDEN : Tekel Uumum Müdürlüğü vekili Yaşar Onat ve Celâlettin İber .

TEMYİZ KARARI

Temyiz talebinin müddeti içinde olduğu görüldükten ve dosya içindeki kâğıtlar okunduktan sonra işin gereği görüşülüp düşünüldü :

İş Kanununun 35 inci maddesi hükmüne göre iş müddeti haftada 48 saat olmak üezere yevmiye 8 saattır. Bunun haricinde çalışan işçi fazla mesai yapmıştır. Yapılan fazla mesaiye de İş Kanununun 37 inci maddesi mucibince normal ücret ile birlikte % 25 den % 50 ye kadar zam verilmek icabeder. Bu maddeye müsteniden tanzim ve neşrolunan fazla saatlele çalışma Nizamnamesi de bu hususları tanzim ve teyit eylemiştir. Nizamnamenin 7 inci maddesinin (C) bendinde hafta tatili vesair resmî tatil günlerinde çalıştırılan işçiye normal mesai ücretinin % 50 zammı ile ödeneceği yazılı bulunmuştur. Hafta tatiline ve resmî günlerde tatile tâbi olan dâvalının ol baptaki koordinasyon karariyle hafta tatilinden istisna edlmesi, işçinin 48 saatlik mesai haricinde hafta tatili gününde yaptığı fazla mesaisinin kanunen verilmesi lâzım gelen zamlarının verilmemesni istilzam etmez. Mezkûr koordinasyon kararında böyle bir kayıt bulunduğu da ileri sürülmemiştir. Olsa bile kanunun hükmünü ihlâl eden böyle bir kaydın muteber olmaması lâzım gelir. Temyiz eden dâvalı vekilinin Temyiz lâyihasında bahsettiği 1/3/1952 de yürürlüğe giren 5837 sayılı kanın

hükümleri işçi lehine daha ileri giderek çalışmayan hafta tatillerinde yarım yevmiyenin verileceğini kabul eylemiş olduğu gibi; 3 ve 4 üncü maddelerinde hafta tatili ve resmî tatil günlerinde çalışan işçilere ücretlerinin % 50 zammı ile verileceği yazılı bulunmuştur. Mevzuatın açık hükümlerine karşı dâvalı vekilinin ileri sürdüğü Temyiz itirazlarının hepsinin reddiyle usul ve kanuna uygun olan hükmün TASDİKINA 16/3/1953 tarihinde ittifakla karar verildi.

---

1 — Analık tazminatında hesap edilecek çalışma günlerine Pazar ve resmî bayram tatil günlerini de ilâve etmek icabeder.

2 — Analık tazminatı işçinin son aldığı para üzerinden hesap edilmeyip doğumdan evvele rastlıyan üç takvim ayı içinde işçinin elde ettiği prime esas olan kazanç toplamının yirmi altıda biri olarak hesap edilmesi icabeder.

Temyiz Ticaret Dairesi
Esas: 1209 — Karar: 1509

DÂVA: Dâvacı ile dâvalı arasında çıkan tazminat dâvasından dolayı yapılan muhakeme sonunda: Dâvacının 21 günlük yevmiyesi nazara alınarak 55 lira 33,5 kuruş ile 10 lira maktu gebelik zammı ki ceman 65 lira 33,5 kuruşun dâvalıdan tahsiline karar verildiğini nâtıktır.

TEMYİZ EDEN: İşçi sigortaları vekili Hakkı Arpacıoğlu.

TEMYİZ KARARI

Temyiz talebinin müddeti içinde olduğu görüldükten ve dosya içindeki kâğıtlar okunduktan sonra için gereği görüşülüp düşünüldü:

Dâvacının bidayeten mevzuu dâva işyerine 11/6/1951 tarihinde girdiği ve işine başladığı sırada isminin yanlışlıkla (Sabahat Gün) olarak kaydedilmiş olması dolayısiyle 18 gün bu kayda istinaden bu suretle çalışmış olduğu muhakemenin devamı sırasında iş yerinden gelen cevap münderecatile anlaşılmış ve buna istinaden hizmet müddetinin tâyininde bu tarihin mebde ittihaz edilmiş olmasında bir yolsuzluk bulunmamış olmasına göre bu noktaya mâtuf itiraz vârit olmadığı gibi dâvacının işyerinde bilfiil çalıştığı müddeti tâyin ve tesbit eden cetvel münderecatile 4772 sayılı kanunun 5564 sayılı kanunla değiştirilmiş 32 inci maddesinin 1 inci fıkrasının A bendi hükmünce hesaba katılması lâzım gelen resmî tatil günlerinden olan bütün pazarlar ve bayram nazara alınması halinde 169 gün hizmeti cereyan ettiği ve gebelik ve doğum tazminatına hak kazandığı sabit olmasına mebni bu noktaya mâtuf itirazlar da yerinde değilse de, sözü geçen kanunun muaddel 6 ıncı maddesi icabınca günlük kazanç mik-

tarının tâyin ve hesabında doğumdan 3 ay evvele raslıyan takvim ayı içinde işçinin elde ettiği ve prime esas tutulan aylık kazanç miktarının 26/1 ri esas tutulacağı işaret edilmiş olmasına mebni bu madde icabı dahilinde keyfiyet sorularak ve o madde hükümleri heyeti umumiyesiyle göz önünde tutularak alınacak cevap dairesinde tazminat miktarının tâyini icap ederken bu cihet düşünülmeksizin son aldığı para üzerinden tazminata hükmedilmesi yolsuz bulunduğu gibi mahkemeye gelmiyen dâvalı taraf hakkında iş mahkemelerinde câri olan şifahi muhakeme üsülü icabı gıyap kararı tebliğ edilmek ve ancak gıyap vaziyetinin tekemmülü üzerine duruşmaya devam olunmak lâzım gelirken ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanununun 7 inci maddesinin 2 inci cümlesindeki hükmün sadece sulhün akim kalması halini hedef tutmuş olduğu gerek dairemizin ve gerek Hukuk Umumî Heyetinin tekarrür etmiş içtihatlarile taayyün etmiş iken gıyap kararı gönderilmeksizin duruşma yapılarak hüküm verilmiş olması da yolsuz bulunduğundan hükmün bu iki sebepten BOZULMASINA 23/3/1953 tarihinde ittifakla karar verildi.

İşçinin iş kazasına uğradığı işyeri İş Kanununa tâbi olsun veya olmasın, işverene karşı açacağı tazminat dâvaları, İş Kanununda ayrı bir hüküm olmadığından B. K. 332 nci maddesi hükmünce halledilmek icabeder. İşçinin kazaya uğraması işverenin kusuru neticesi olsa bile haksız fiil ile akde aykırı hareketten doğan tazminat dâvası telâhuk etmiş olacağından dâvacının akit hükümlerinden sarih bir surette feragati olmadıkça dâvanın akdî mahiyette tazminat dâvası olarak tavsifi uygun olacağından hâdisede haksız fiil zamanaşımının tatbiki doğru olmayıp on yıllık akdî tazminat zamanaşımının tatbiki gerekir.

Temyiz Ticaret Dairesi
Esas: 1811 — Karar: 1720

DÂVA: Dâvacı ile dâvalı arasında çıkan tazminat dâvasının bozma kararına uyularak yapılan muhakemesi sonunda yerinde görülmeyen dâvanın reddine karar verildiğini nâtıktır.

TEMYİZ EDEN: Mehmet Bayraktar.

TEMYİZ KARARI

Temyiz talebinin müddeti içinde olduğu görüldükten ve dosya içindeki kâğıtlar okunduktan sonra işin gereği görüşülüp düşünüldü:

İş yeri İş Kanununa tâbi olsun veya olmasın iş yerinde bir iş kazasına uğramış olan işçinin iş verene karşı açacağı tazminat dâvaları ancak Borçlar Kanununun 332 inci maddesi hükmünce halledilmek lâzım gelir

çünkü İş Kanununda bu kabil tazminatlar hakkında bir hüküm mevcut bulunmadığı gibi işçinin işyerinde kazaya uğrayıp malûliyete düçar olması iş verenin kusurunun neticesi olsa bile yalnız haksız fiil zaviyesinden değil ayni zamanda akdî kusur zaviyesinden de incelenmek ve böyle vaziyetlerde haksız fiilden doğan tazminat dâvasiyle akde aykırı hareketten doğan tazminat dâvasının telâhuk etmiş olduğunu kabul etmek gerektir ve dâvacının akit hükümlerinden sarih bir feragati mevcut olmadıkça dâvanın akdi mahiyette tazminat dâvası olarak tavsifi tarafların iradelerine ve menfaatler durumuna daha uygun düşer. Bu sebeple hâdisede haksız fiilden doğan tazminat dâvalarına ait müruruzaman hükmünün tatbikı kanuna aykırı ise de akdî tazminatlarda tatbikı lâzım gelen kazanın vukuu ile başlayan 10 yıllık müruruzaman müddeti de geçmiş bulunduğundan dâvanın müruruzaman sebebile reddi neticesi itibariyle kanuna uygundur. Mahkeme kararında anılan Borçlar Kanununun 66 ıncı maddesinin haksız fiilden doğan tazminat dâvalariyle hiç bir alâkası olmayıp sebepsiz mal edinmeden doğan geri isteme dâvalarının müruruzamana ait olan bu hükmün kabul suretine göre dahi tatbikı yanlış ise de bu yanlışlık bittabi neticesi doğru olan kararın bazulması için bir sebep teşkil etmez. Gösterilen sebeplerden dolayı neticesi doğru olan hükmün TASDİKINA 2/4/1953 tarihinde ittifakla karar verildi.

İşçinin eceliyle vefatı halinde mirasçılarına kıdem tazminatı verileceğine dair kanunda açık bir hüküm yoksa da İş Kanununun 13/6 ıncı maddesinin B, C, D fıkralarında mücbir sebep dolayısiyle ihbar şartına riayet edilmeksizin iş akdinin feshi halinde işçiye tazminat verileceği yazılı olup ölüm hali ise iş akdinin ihbarsız feshini gerektirir mücbir sebeplerden olduğundan mirasçılarına kıdem tazminatı verilmesi icabeder.

Temyiz Ticaret Dairesi
Esas: 1952 — Karar: 1814

DÂVA: Dâvacı ile dâvalı arasında çıkan tazminat dâvasından dolayı muhakeme sonunda yersiz görülen dâvanın reddine karar verildiği nâtıktır.

TEMYİZ EDEN: Ölü Murat veresesi vekili Ali Rıza Yaman.

TEMYİZ KARARI

Temyiz talebinin müddeti içinde olduğu görüldükten ve dosya içindeki kâğıtlar okunduktan sonra işin gereği görüşülüp düşünüldü:

Zabıtname münderecatiyle diğer dâva kâğıtlarındaki yazılara göre dâvacının sair itirazları yerinde görülmemiştir. İşçiye hangi hal ve şart-

lar dairesinde kıdem tazminatı verileceği İş Kanununun 13 üncü maddesinin 6 ıncı fıkrasında tâyin ve tasrih edilmiştir. Bu fıkra hükmüne göre:

A — İş akdinin 13 üncü maddenin yukarıki fıkralarında yazılı ihbar şartlarına riayet şartiyle işveren tarafından feshi halinde.

B — İş akdinin 16 ıncı maddenin 1 ve 3 üncü fıkralarına göre işveren tarafından feshi halinde.

C — İş akdinin 15 inci maddenin 1 ve 2 numaralı fıkralarına göre işçi tarafından feshi halinde.

D — İş akdinin askerlik dolayısiyle feshedilmesi hâlinde işçiye 3 yıldan fazla çalışmış olduğu takdirde işe başladığı tarihten itibaren her tam yıl için 15 günlük yevmiyesi kıdem tazminatı olarak verilir.

Hâdisede işçi eceliyle ölmüştür. Bu sebeple iş akdi infisah eylemiştir. Varisleri murislerinin hizmet müddeti 3 seneden fazla olduğunu ileri sürerek tahakkuk edecek kıdem tazminatının tahsilini istemektedirler. Sureti zahirede ölüm sebebiyle iş akdinin feshi hâlinde kıdem tazminatının verileceğine dair bir hüküm mevcut olmadığı görülmektedir. Ancak işbu 6 ıncı fıkranın 6 bendinde işaret ettiğimiz haller haricinde kalan B, C, D, hallerinin mücbir sebep dolayısiyle ihbar şartına riayet etmeksizin iş akdinin feshi halinde işçiye kıdem tazminatı verileceği kabul edilniş bulunmaktadır. Ölümün de iş akdinin ihbarsız feshini gerektirir mücbir sebep olduğundan şüphe yoktur. 5868 sayılı kanun ile işbu altıncı fıkraya «münhasıran ihtiyarlık sigortasından aylık veya toptan ödeme almak şayesile iş akdini fesheden işci bu maddede yazılı tazminata hak kazanırlar, ilâh.....» diye bir fıkra ilâve edilmiştir. Kanunun şu hükümleri ile işçinin kendisine atıf ve isnat olunabilecek bir kusuru mevcut olmaksızın ihbar şartına riayet etmeden iş akdinin feshetmesi veya iş akdinin münfesih olması hâlinde mutlâka kıdem tazminatı alması esası kabul edilmiş bulunmaktadır. Konulan müteferik hükümler ancak bu prensibin tatbiatından ibarettir.

İş Kanununun 16 ıncı maddesinin 1 ve 3 No. lu fıkralarında iş akdinin ihbarsız bozulmasını gerektiren mücbir sebepler tadât edilmektedir. 15 inci maddenin 1No. lu fıkrası da iş akdinin ihbarsız bozulmasını gerektiren mücbir sebeptir. Eceli ile ölümde iş akdinin ihbarsız bozulmasını Eceli ile ölüm sebebiyle iş aktinin ihbarsız bozulmasında işçye bir kusur atıf ve isnadı mümkün değildir. Kanun mücbir sebeplerden dolayı iş akdinin ihbarsız feshi hâlinde kıdem tazninatının verilmesini kabul eylemiş olmasına göre 13 üncü maddenin 6 ıncı fıkrasında işçinin eceliyle ölümü hâlinde kıdem tazminatının verileceğine dair bir kayıt yoktur. Diye uzun yıllar hizmet karşılığı olarak

700

verilmekte olan kıdem tazminatının verilmemesi İş Kanununun istihdaf ettiği gaye ile adalet ve hakkaniyet prensiplerine uygun düşmez. Kanunda kıdem tazminatına sebep olarak gösterilen ve 16 ıncı maddenin 1 ve 3 ve 15 inci maddenin 1 No. lu bentlerinde anılan hastalık ve işe devam imkânından mahrum olma halleriyle ölüm hâli karşılaştırılacak olursa kanunun ölüm hâlinde evleviyetle kıdem tazminatı hakkını bahşettiğini kabul etmek lâzımdır. Kanunî durum az önce belirtildiği gibi olmakla beraber, bu dâvada dâvacıyı haklı gösteren diğer bir hukukî âmil dahi vardır. Dâvalıya ait iş yerleri iç yönetmeliğinin 80 inci maddesinde «Kurum Sandığına dahil olup, işyerlerinde çalışmakta iken eceliyle ölen işçinin varislerine sandıkta birikmiş parasına müsavi bir miktar ikramiye, temettü ile birlikte verileceği ve İş Kanununun 13 üncü maddesindeki hükümlerin saklı olduğu» yazılıdır. Bu maddede gösteriyor ki; eceliyle ölüm hâlinde işçinin hakları zayi edilmemektedir. Mahkemece bu esaslar göz önünde tutulmıyarak vefat suretiyle iş akdinin infisahı neticesi taraflar hakkında bir hüküm mevcut olmadığı beyaniyle dâvanın reddi cihetine gidilmesi yolsuz ve ileri sürülen Temyiz itirazları bu itibarla yerinde görüldüğünden Temyiz olunan hükmün bu sebeple Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 428 inci maddesi gereğince BOZULMASINA 6/4/1953 tarihinde ittifakla karar verildi.

Şifahî muhakeme usulüne tâbi olan iş mahkemelerinde davetiye tebliğ edildiği halde gelmiyen tarafa gıyap kararı tebliğ edilmeksizin gıyabında duruşmaya devam olunması yolsuz olup umumiyetle şifahî muhakeme usulüne tâbi olan sulh dâvalarında olduğu gibi iş mahkemelerinde de gelmiyen tarafa usulen gıyap kararı tebliği icabeder.

Temyiz Ticaret Dairesi
Esas: 2746 — Karar: 2093

DÂVA: Dâvacı vekili tarafından dâvalı aleyhine açılan fazla mesai ücretinden alacak dâvasının yapılan muhakemesi sonunda; kanunî esastan âri olan dâvanın reddine karar verildiğini nâtıktır.

TEMYİZ EDEN: Süleyman Tekin vekili avukat Tahsin Atakan.

TEMYİZ KARARI

Temyiz talebinin müddeti içinde olduğu görüldükten ve dosya içindeki kâğıtlar okunduktan sonra işin gereği görüşülüp düşünüldü:

701

TEMYİZ KARARI

İş mahkemeleri kurulması hakkındaki 5521 sayılı kanunun 7 inci maddesi hükmü gereğince bu mahkemeler marifetiyle görülecek dâvalar şifahî usulü muhakemeye tâbi tutulmuş olması hasebiyle bu maddedeki (Taraflar veya vekillerinin birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir). Kaydının tarafları sulha teşvik mükellefiyetinden muaf tutulduğunu göstermesi ve şifahî muhakeme usulündeki gıyap kararı tebliğ mükellefiyetinden mahkemeyi vareste kılacak bir mahiyet arzetmesi itibariyle tebliğ olunan davetiye üzerine gelmeyen dâvacı hakkında gıyap kararı ittihaz ve tebliği ile gelmemesi halinde gıyaben muhakemeye devam edilmesi lâzım gelirken bunun hilâfına olarak davetiye üzerine gelmeyen dâvacının gıyabında muhakeme icra ve hüküm itası yolsuz ve temyiz itirazı bu bakımdan yerinde görüldüğünden temyiz olunan hükmün bu sebeple Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 428 inci maddesi gereğince BOZULMASINA 20/4/1953 tarihinde ittifakla karar verildi.

Vergi borcundan dolayı mahcuz bulunan gayrimenkulün, vergi borcu ödenmedikçe, kesinleşmiş ilâma müsteniden alacaklı namına tapuca tescili caiz olmadığı halde, mercice vergi hakkı ve haciz baki kalmak üzere alacaklı şikâyetçi adına tescili suretiyle icra muamelesinin düzeltilmesine karar verilmesi yolsuzdur.

Temyiz İcra ve İflâs Dairesi
Esas : 885 — Karar : 1117

Hâdisede 918 lira 97 kuruş vergi borcundan dolayı gayrimenkule haciz konulduğu ve haciz sebebile tescil muamelesinin yapılamayacağı tapu idaresinden bildirilmiş ise de vergi borcu gayrimenkulü doğrudan doğruya alâkadar eden bir mükellefiyet olmasına göre vergi hakkı ve haciz baki kalmak üzere alacaklı şikâyetçi adına gayrimenkulün tescili suretile icra muamelesinin düzeltilmesine karar verildiği beyanından ibarettir.

TEMYİZ EDEN : Borçlu hazine vekili avukat Cengiz Üresin.

TEMYİZ KARARI

Temyiz dilekçesinin süresi içinde verilip kaydedildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki bütün kâğıtlar okunduktan sonra işin gereği görüşülüp düşünüldü :

Alacaklı tarafından kesinleşen ilâma müsteniden nâmına tapuca tescili istenen gayrimenkulü vergi alacağından dolayı haciz konmuş ve 5625 sayılı Tapu Harçlar Kanununa ek kanunun birinci maddesinin ikinci fıkrasında; gayrimenkullerin satışında tapu idareleri tescilden önce keyfiyeti

Ibina ve arazi vergileri bakımından ilgili vergi dairelerine bildireceği ve malikin tasarrufu zamanına ait olarak bu mallardan alınması gereken vergiler bakayasından vukuat ilmühaberinin tanzimi tarihinde kesinleşmiş olanlarla câri yılın ödeme zamanı gelmiş vergi taksitleri bir hafta içinde ödenirse veyahut ilgili vergi idaresinden haciz kararı gelmemiş olursa ferağ muamelesinin yapılması iktiza ettiği açıkca gösterilmiş olmasına göre hâdisede tescili istenen gayrimenkule ait vergi borcu tamamen ödenerek haciz kaldırılmadıkça alacaklı adına tapuca tescile kanunî cevaz bulunmamış olduğu halde mercice sözü geçen kanun hükümleri göz önünde tutulmaksızın yazılı olduğu üzere karar verilmesinde kanunî isabet olmadığından temyiz olunan kararın bu sebepten İcra ve İflâs Kanunun 366 ve H. U. M. Kanununun 428 inci maddeleri gereğince BOZULMASINA ve aşağıda yazılı masrafın ilerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 19/2/1953 tarihinde ittifakla karar verildi.

Temyiz Kararları

CEZA BÖLÜMÜ

T. C. Kanununun 456/2 inci maddesindeki hayatı tehlikeye koymak suçu, mağdurun o andaki hastalığı ve hayatının mutlak bir surette ölümle karşı karşıya bulunması halinden ibaret olup bu cihet raporda vâzıh olarak tesbit edilmiş ve vücuttaki kırıklığın eski hale getirilmesi, bu maddede işten kalma müddeti olarak tahdit edilen yirmi günden fazla bir zamana ihtiyaç göstereceği tabiî olduğuna göre bu cihetleri tesbit için ayrıca kat'î rapora ihtiyaç yoktur.

Temyiz Ceza Umumi Heyeti
Esas: 1/63 — Karar: 52

Tedbirsizlik, dikkatsizlik ve evâmire riayetsizlik neticesi idare ettiği kamyonu çaptırmak suretile Hatice'nin ölümüne ve Şerife Yılmaz'ın yaralanmasına sebebiyet vermekten maznun Nebi oğlu Şoför Mehmet Atalayın yapılan duruşması sonunda: Fiilinin sübutuna mebni hareketine uyan Türk Ceza Kanununun 455/2 inci maddesi gereğince (iki sene hapis ve bin lira) ağır para cezaları ile mahkûmiyetine ve maktule Hatice için bin lira ve yaralı Şerife için 250 lira tazminatla 75 lira vekâlet ücretinin maznundan alınarak müdahillere verilmesine, nezaret ve tevkif altına alındığı günlerin mahkûmiyet müddetine sayılmasına ve 172 lira duruşma harcı ile 56 lira nisbi harcın ve suçüstü tahsisatından sarf olunan 63 lira 50 kuruşun maznundan ayrıca tahsiline dair (Kayseri) ağır ceza mahkemesinden verilen 30/7/1952 tarihli hüküm maznun ile müdahil Hüseyin Külâhcı vekilinin vâkı Temyiz talebine binaen Temyiz Birinci Ceza Dairesince tetlik olunarak:

1 — Yaralı Şerife'ye ait kat'i raporun istihsal edilmemesi. 2 — Müdahale taleplerinin kabulüne karar verilenlerden Hüseyin ile Yılmazın maktule olan karabet ve münasebetleri derecesinin araştırılmamış ve hikmedilen mânevî tazminatın ne nisbette müdahillerden kimlere verileceğinin tasrih edilmemiş bulunması. Yolsuz görüldüğünden bahsile bozularak yerine iade edilmekle yeniden yapılan duruşma sonunda: Mağdure Şerife'nin hâdiseyi mütaakip Devlet Hastahanesince yapılan muayenesinden sonra mumaileyhanın kamyon kazası neticesi aldığı yaranın hayatını tehlikeye maruz bırakacak mahiyet ve vasıfda olduğu mezkûr has-

tahane tarafından verilen 14/7/1952 tarihli raporda sarahaten açıklanmış ve Türk Ceza Kanununun 456 ıncı maddesinin ikinci fıkrasındaki hayatı tehlikeye koymak suçundan; mağdurun o andaki hastalığı ve hayatının mutlak bir surette ölümle karşı karşıya bulunması hâli maksut olup netekim mağdure Şerife'ye ait raporda zikredildiği üzere mezburenin uğradığı bu kamyon kazasından mütevellit vücudunun sikopla nahiyesinde kırıklık dahi tesbit edilmiş bulunmasına ve kırılan bir uzvun tedaviye tâbi tutulmak suretiyle eski hale getirilmesi 456 ıncı maddenin 2 No; lu bendinde tasrih olunan işden kalma müddeti olarak tahdit edilen 20 günden fazla bir zamana ihtiyaç göstermesi gibi hâl ve durumlar mahkemece nazara alınarak bu mâkul düşüncelerle yaralı Şerife hakkında katî raporun alınmasına evvel ve âhir kanunî lüzum ve zaruret görülmemiş olduğundan vesaireden bahsile bu cihete mâtuf olarak Temyiz ilâmında (1) No. lu bent altında gösterilen bozma sebebine âdemi ittibala eski hükümde ısrara ve tazminata taallûk eden ikinci bozma sebebine de ittibala müdahiller ve vekilleri son oturuma gelmemiş olduklarından tazminat hakkında hukuk mahkemesine müracaatta muhtariyetlerine dair mezkûr mahkemeden ahiren verilen 20/2/1953 tarihli hükmün dahi Temyizen tatkiki maznun Mehmet Atalay tarafından müddetinde verilen istida ile talebedilmesine ve şartı da ifa kılınmasına mebni dâva evrakı C. Başmüddeiumumiliğinin; yerinde olan birinci bozma sebebine de uymak icabederken bu cihetten eski hükümde israr edilmesi yolsuz görüldüğünden hükmün bozulması talebini havi 31/3/1953 tarihli tebliğnamesiyle Birinci Reislik Dairesine gönderilmekle Ceza Heyeti Umumiyesince okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı görüşülüp düşünüldü:

TEMYİZ KARARI

Yaralı Şerife'nin 14/7/1952 tarihli raporu mefadına ve hükmün dayandığı mucip sebeplere göre israr kararı usul ve kanuna uygun bulunmuş olduğundan maznunun yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının ve tebliğnamedeki bozma isteyen mütaleanın reddiyle mezkûr ısrar hükmünün tasdikına ve depo parasının hazineye irat kaydına ve Harçlar Kanununun 14 ve 25 inci maddeleriyle (1) sayılı tarifenin 48 ve 49 uncu sıralarına göre 173 lira tasdik harcının maznundan tahsiline ve evrakın mahalline iadesine 6/7/1953 tarihinde ittifakla karar verildi.

Jandarma komutanının erlere emir vererek eski eserlere ait dıvarlardan kerpiç toplattırmak suretiyle Âsarıatika Nizamnamesine muhalif harekette bulunma dâvasının rüyet mercii umumî mahkemeleridir.

Temyiz Ceza Umumi Heyeti
Esas: 77 — Karar: 77

Eski Van Kalesi dahilinde bulunan resmî bekçi vasıtasiyle muhafaza edilmekte olan eski eserlere ait dıvarlardan kerpiç toplattırıp bunların nakli için erlere emir vermek suretiyle Asarı Atika Nizamnamesine muhalif harekette bulundukları iddiasiyle maznun seyyar jandarma tugayı 3 üncü tabur komutanı binbaşı Hüseyin Tarhan, Yüzbaşı Hayri Erağan ve isimleri malûm diğer arkadaşları haklarındaki dâvadan dolayı Van sulh ceza mahkemesi ile o yer idare heyeti kararları arasında çıkan selbî vazife ihtilâfının halli için gönderilen dâva evrakı C. Başmüddeiumumiliğinin; müsnet suçun mahiyetine göre yerinde görülmüyen Van sulh ceza mahkemesi kararının kaldırılması talebini havî 8/7/1953 tarihli tebliğnamesi ile Birinci Reislik Dairesine gönderilmekle Ceza Heyeti Umumiyesince okunup iş anlaşıldıktan sonra icabı görüşülüp düşünüldü:

TEMYİZ KARARI

Maznunlara isnat olunan fiilin mahiyetine ve idare heyeti kararında gösterilen mucip sebeplere göre tebliğnamedeki mütalâa veçhile yerinde görülmeyen Van asliye ceza mahkemesi kararının kaldırılmasına ve bu mahkemenin merci tâyinine ve evrakın yerine gönderilmek üzere C. Baş-Müddeiumumiliğine tevdiine 13/7/1953 tarihinde ittifakla karar verildi.

Kan gütme dâvalarında hükümlünün nakledileceği yeri kendisinin tâyin edeceği 3236 sayılı kanunun 6 ıncı maddesi iktizasından olduğu gözetilmeksizin ikamet edeceği yerin mahkemece tâyin olunması ve hükümlünün (nakline) karar verilmesi gerekli iken kanunda yeri olmıyan (Sürgün edilmesine) karar verilmesi yolsuzdur.

Temyiz Birinci Ceza Dairesi
Esas: 2269 — Karar: 2069

Kan gütme sebebiyle Seyit Ahmedi kasden öldürmeğe nakısan teşebbüs etmekten kesin surette üç sene dört ay ağır hapse hükümlü bulunan Mehmet oğlu Cuma Uçan'ın 3236 sayılı Kan Gütme Kanununun birinci maddesi delâletile 4 üncü maddesine tevfikan Antalya merkezine nakline dair Urfa ağır ceza mahkemesinden verilen 5/9/1950 tarihli karara karşı merkum Cuma Uçan tarafından vâkı itirazın reddine ve Antalya

merkezine sürgün edilmesine mütedair mezkûr mahkemeden sâdır olan 6/3/1953 tarihli kararın dahi temyizen incelenmesi Cuma Uçan tarafından istenilmiş ve para depo edilmiş olduğundan dâva evrakı C. Başmüddeiumumilği yüksek makamından 29/5/1953 tarihli tebliğname ile Temyiz Mahkemesi Birinci Ceza Dairesine gönderilmekle okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği konuşuldu ve aşağıdaki karar tesbit edildi.

TEMYİZ KARARI

3236 sayılı kanunun 6 ıncı maddesi sarahatına göre hükümlünün nakledileceği yeri kendisinin tâyin edeceği gözetilmeksizin ikamet edeceği yerin mahkemece tâyin olunması ve hükümlünün (nakline) karar verilmesi gerekli iken kanunda yeri bulunmayan (sürgün edilmesine) karar verilmesi,

Yolsuz ve temyiz itirazları bu itibarla vârit bulunduğundan temyiz olunan kararın bu sebeplerden Ceza M. U. K. nun 321 inci maddesi gereğince BOZULMASINA ve ve on lira bozma harcının ilerde haksız çıktığı takdirde mümeyyizden alınmasına ve mümeyyizin depo parasının geri verilmesine ve evrakın yerine gönderilmesine 11/6/1953 tarihinde ittifakla karar verildi.

Nüfus sicilinde mevcut 933 doğum kaydının sanığın daha evvel doğup ölen kardeşine ait olduğuna şahadet edilmesi sebebiyle sanığın mektum nüfustan olduğu anlaşılmış iken müteveffaya ait kaydın tashihi suretiyle yazılı şekilde karar verilmesi yolsuzdur.

Temyiz Birinci Ceza Dairesi
Esas: 1294 — Karar: 2080

Doğan diğer adı (Mestan) Kıreri kasten öldürmekten maznun olan ve 24/10/1933 doğumunun mart 1936 olarak düzeltilmesine 9/12/1952 tarihli celsede karar verilmiş bulunan Halim oğlu Nevzat Bahadırın yapılan muhakemesi sonunda: Fiilin sübutuna ve hakkında takdirî tahfif sebebinin kabulüne binaen T.C.K. 448, 55/3, 59 uncu maddeleri gereğince dört sene ağır hapsine ve (3000) lira manevi tazminat ile (75) lira avukatlık ücretinin maznundan alınarak müdahil Ali Kırere verilmesine ve müdahilin maddi tazminat hakkında hukuk mahkemesine müracaatta muhtariyetine dair AYDIN ağır ceza mahkemesinden verilen 29/12/1952 tarihli hükmün maktulün babası müdahil Ali Kırer ile maznun Nevzat Bahadır taraflarından temyizen tetkiki istenilmiş ve para depo edilmiş olmasına ve maznun duruşma dahi talep eylemesine binaen dâva evrakı C. Baş müddeiumumiliği yüksek makamından 13/3/1953 tarihli tebliğname ile temyiz mahkemesi

birinci ceza dairesine gönderilmekle ceza M.U.K. nun 318 inci maddesi gereğince 1953 senesi Haziran ayının 5 inci Cuma duruşma günü tayin kılınmış ve mevkuf bulunan maznun ile vekiline usulen tebliğat ifası için davetiye yazılmıştı.

O gün hâkimler heyeti dairei mahsusada toplandı. C. Başmüddeiumumi muavinlerinden Nadir Ener ve dosyada mevcut vekâletnamesine müsteniden gelen maznun vekili avukat Hamdi Kestelli hazır oldukları halde celse açıldı.

Müdahil Ali Kırer ile maznunun temyiz ve maznunun duruşma isteklerinin müddetinde olduğu ve kanuni şartın da ifa edildiği anlaşılmakla C. Baş müddeiumumi muavini ile maznun vekilinin muvafık görülen istekleri veçhile maznun hakkında duruşmalı, müdahil hakkında duruşmasız temyiz tetkikatı icrasına ittifakla karar verilerek tefhim edildikten sonra işin izahına dair olan raportör Aza K. Akyol imzalı rapor okundu.

Raportör Aza: K. Akyol rapora ilave edilecek başka bir cihat olmadığını söyledi.

Maznun vekili: Dosyadaki lâyıhayı tavzihan müdafaada bulunarak hükmün bozulmasını istedi.

C.Baş müddeiumumi muavini: Tebliğnamede yazılı olduğu üzere hükmün tastikini istedi.

Son sözü sorulan maznun vekili: Müdafaasına ilave edilecek başka bir sözü olmadığını söylemekle duruşmanın bittiği ve vaktın darlığına mebni işin müzakeresile karar ittihaz ve tefhiminin 12/6/1953 Cuma gününe bırakılması kararlaştırıldığı anlatıldı.

Ahiren 9/6/1953 tarinde hâkimler heyeti dairei mahsusada toplandı. Bütün dâva evrakı okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği konuşuldu ve aşağıdaki karar tesbit edildi.

TEMYİZ KARARI

Yapılan duruşmaya, toplanan delillere, gösterilen gerekçelere ve sanığa isnat olunan suçun subut ve vasfı ve sanık lehine hâdisede cezayı azaltıcı sebebin mevcudiyet ve derecesi mahkemece takdir edilmiş olduğuna göre müdahil ve sanığın itirazları ve sanık müdafiinin duruşmadaki savunması yerinde değilse de ;

Nüfus sicilinde mevcut 1933 doğum kaydının, sanığın daha evvel doğup ölen kardeşine ait olduğuna şehadet edilmesi sebebile sanığın mektum nüfustan olduğu anlaşılmış iken müteveffaya ait kaydın tashihi suretile yazılı şekilde karar verilmesi.

Yolsuz ve müdahilin itirazı bu sebeple varit görüldüğünden tebliğnamede yazılı tastik talebinin reddine ve hükmün ceza M.U.K. nun 307, 308,

321 inci maddeleri gereğince BOZULMASINA ve on lira bozma harcının ilerde haksız çıktığı takdirde maznundan alınmasına ve maznun ile müdahilin depo paralarının geri verilmesine ve evrakın yerine gönderilmesine 9/6/1953 tarihinde ittifakla karar verildi.

9/6/1953 tarihinde ittihaz olunan işbu karar C.Baş müddeiumumi muavini Remzi Balkanlının huzurunda ve sanık vekilinin gıyabında 12/6/1953 tarihinde usulen tefhim edildi.

Sanığın karısı ile maktul arasındaki gayri meşru münasebete inanarak ve bu kanaatle suçu işlemiş olduğuna göre cezanın 51 inci madde ile indirilmesi lâzım gelirken şayianın dedikodu hududunu geçmediğinden bahsile 59 uncu maddenin tatbikı yolsuzdur. —

Temyiz Birinci Ceza Dairesi
Esas: 1373 — Karar: 2132

Hacı Göçeri taammüden öldürmekten maznun Ahmet oğlu Derviş Kırıl açılın yapılan muhakemesi sonunda: sanığın adı geçen Hacı Göçeri kasten öldürdüğünün sübutuna ve hakkında takdiri tahfif sebebinin kabulüne mebni T.C.K. nun 448, 59, 31, 33 üncü maddelerine tevfikan onbeş sene ağır hapsine ve müebbeden âmme hizmetlerinden memnuiyetine ve cezası süresince kanuni mahcuriyet altında bulundurulmasına ve 1500 lira manevi tazminatın maznundan alınarak maktulün anası Cennet Göçere verilmesine dair HATAY ağır ceza mahkemesinden verilen 13/1/1953 tarihli hükmün C.müddeiumumiliği ile maznun taraflarından temyizen tetkiki istenilmiş ve maznun canibinden duruşma dahi talep edilmiş ve hüküm resen de temyize tâbi bulunmuş olduğundan dâva evrakı C. Baş müddeiumumiliği yüksek makamından 19/3/1953 tarihli tebliğname ile temyiz mahkemesi birinci ceza dairesine gönderilmekle ceza muhakemeleri usulü K. nun 318 inci madesi gereğince 1953 senesi Haziran ayının 12 inci Cuma duruşma günü tayin kılınmış ve mevkuf bulunan maznun ile vekiline usulen tebliğat ifası için davetiye yazılmıştı.

O gün hâkimler heyeti dairei mahsusada toplandı. C. Başmüddeiumumi muavinlerinden Remzi Balkanlı ve dosyada mevcut vekâletnamesine müsteniden gelen maznun vekili Sami Alaçam hazır oldukları halde celse açıldı.

C.Müddeiumumisi ile maznunun temyiz ve maznunun duruşma isteklerinin müddetinde olduğu ve maznun canibinden on lira depo edildiği ve hükmün resen de tetkika tâbi bulunduğu anlaşılmakla C. Baş müddeiumumi muavini ile maznun vekilinin muvafık görülen istekleri veçhile duruş-

malı tetkikat icrasına ittifakla karar verilerek tefhim edildikten sonra iş'in izahına dair raportör Aza: K. Akyol imzalı rapor okundu.

Raportör Aza K. Akyol: Rapora ilave edilecek başka bir cihet olmadığını söyledi.

Maznun vekili: dosyadaki lâyıhayı tavzihan müdafaada bulunarak hükmün bozulmasına karar verilmesini istedi.

C.Baş müddeiumumi muavini tebliğnamede yazılı olduğu üzere: hikmün bozulmasını istedi.

Son sözü sorulan maznun vekili: Müdafaasına ilâve edilecek başka bir sözü olmadığını söylemekle duruşmanın bittiği ve vaktın darlığına mebni işin müzakeresile karar ittihaz ve tefhiminin 19/6/1953 Cuma çününe bırakılması kararlaştırıldığı tefhim edildi.

Ahiren 18/6/1953 tarihinde hakimler heyeti dairei mahsusada toplandı. Bütün dâva evrakı okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği konuşuldu ve aşağıdaki karar tesbit edildi.

TEMYİZ KARARI

Yapılan duruşmaya, toplanan delillere, mahkemenin takdir ve kanaatına göre sanık ve müdafiinin, suçun sübutuna ve C.Müddeiumumisirin taammüdün mevcudiyetine ilişen temyiz itirazları yerinde değilse de sanığın karısı Yaseminle maktul Hacı Göçer arasındaki gayri meşru münasebete inanarak ve bu kanaatla suçu işlemiş olduğuna göre cezanın 51 inci madde ile indirilmesi lâzım gelirken şayanın dedikodu hududunu geçnediğinden bahsile 59 uncu maddenin tatbiki,

Yolsuz ve temyiz itirazları bu sebeple varit bulunduğundan hükmin tebliğnamede istenildiği gibi ceza muhakemeleri usulü K. nun 307, 318, 321 inci maddelerine tevfikan BOZULMASINA ve evrakın yerine iadesne 18/6/1953 tarihinde ekseriyetle karar verildi.

18/6/1953 tarihinde ittihaz olunan işbu karar C.Baş müddeiumumi muavini Baha Ülkücünün huzurunda ve sanık vekilinin gıyabında 19/6/1953 tarihinde usulen tefhim edildi.

Her iki maktulün aynı sebep ve saik altında öldürülmüş olduğuna göre sanık hakkında 450 nci maddenin beşinci bendinin tatbikına mâni sebepler izah edilmeksizin her iki maktulden dolayı 450 inci maddenin 4 üncü bendinin tatbikı yolsuzdır.

Temyiz Birinci Ceza Dairesi

Esas: 1380 — Karar: 2134

Karısı Naciye Işıktaş ile kayın biraderi Fevzi Gökmeni taammüden öldürmekten sanık Ali oğlu Mehmet Ali Işıktaşın yapılan muhakemesi sonun-

da : fiillerinin subutuna mebni her iki katilden ayrı ayrı tatbik edilmek suretile T.C.K. nun 450/4 son uncu maddesi gereğince ölüm cezasiyle mahkûmiyetine ve her ölüm çin beşer bin lira olmak üzere onbin lira manevi tazminatla (300) lira vekâlet ücretinin sanığın veresesinden alınarak müdahil Riza Gökmene verilmesine ve otuz iki lira yetmiş kuruş yargılama masrafı ile dörtyüz lira nisbi harcın keza sanığın veresesinden alınmasına dair ANKARA birinci ağır ceza mahkemesinden verilen 21/11/1952 tarihli hüküm resen tetkike tabi olmakla bereber duruşmalı olarak temyizen incelenmesi sanık tarafındanda istenilmiş olduğundan dâva evrakı C.Baş müddeiumumiliği yüksek makamından 18/3/1953 tarihli tebliğname ile temyiz mahkemesi birinci ceza dairesine gönderilmekle ceza M.U.K. nun 318 inci maddesi gereğince 1953 senesi Haziran ayının 12 inci Cuma duruşma günü tayin kılınmış ve tutuk bulunan sanık ile vekillerine usulen duruşma gününün bildirilmesi için davetiye yazılmıştı.

Ogün hâkimler heyeti dairei mahsusada toplandı. C.Baş müddeiumumi muavinlerinden Remzi Balkanlı ve dosyada mevcut vekâletnamelerine müsteniden gelen sanık Mehmet Ali Işıktaş vekilleri avukat Şefik Hüseyin Günder ve Sahir Kurutluoğlu hazır oldukları halde celse açıldı.

Sanığın temyiz ve duruşma isteğinin süresinde olduğu ve hükmün resen de temyize tâbi bulunduğu anlaşılmakla C. Baş müddeiumumi muavini ile sanık vekillerinin muvafık görülen istekleri veçhile duruşmalı tetkikat icrasına ittifakla karar verilerek tefhim edildikten sonra işin izahına dair olan raportör Aza K. Akyol imzalı rapor okundu.

Raportör Aza K. Akyol : rapora ilave edilecek başka bir cihet olmadığını söyledi.

Sanık vekilleri : dosyadaki lâyihaları tavzihan ayrı ayrı müdafaada bulunarak hükmün bozulmasını istediler.

C.Baş müddeiumumi muavini : tebliğnamede yazılı olduğu üzere hükmün bozulmasını talep etti.

Son sözleri sorulan sanık vekilleri : müdafaalarına ilâve edilecek başka sözleri olmadığını söylemeleriyle duruşmanın bittiği ve vaktın darlığına mebni işin müzakeresile karar ittihaz ve tefhiminin 19/6/1953 Cuma gününe bırakılması kararlaştırıldığı anlatıldı.

Ahiren 16/6/1953 tarihinde hâkimler heyeti dairei mahsusada toplandı. Bütün dâva evrakı okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği konuşuldu ve aşağıdaki karar tesbit edildi.

TEMYİZ KARARI

Maktul Naciye ve Fevzinin aynı sebep ve saik altında öldürülmüş olduklarına göre sanık hakkında 450 inci maddenin beşinci bendinin tatbi-

kına mani sebepler izah edilmeksizin her iki maktulden dolayı ayrı ayrı 450 inci maddenin 4 üncü bendinin tatbiki suretile yazılı şekilde karar verilmesi,

Ve sanığın nikâhlı karısı olan Naciyenin üç yaşındaki çocuğunu evle yalınız ve kapuyu kilitliyerek bırakmış olduğu sanığın müdafaasında geçtiğine göre bu terk keyfiyetinin şahitlerden biletraf istizah ve bu halin tahakkuku takdirinde sanığın cezasına müessir olup olmadığının tahlil ve münakaşa edilmemesi.

Ve Tazminat, vekâlet ücreti, nisbi harç ve masarifi muhakemenin sanığın mirasçılarından tahsiline karar verilmesi.

Yolsuz ve temyiz itirazlarile sanık müdafilerinin duruşmadaki savunmaları ve tebliğnamede yazılı mütalâalar bu sebeplerle yerinde görüldüğünden hükmün ceza muhakemeleri usulü K. nun 307, 308, 321 inci maddeleri gereğince BOZULMASINA ve evrakın yerine gönderilmesine bozmada ittifak ve sebeplerinde ve başka sebep ilâvesine mahal olmadığınla ekseriyetle 16/6/1953 tarihinde karar verildi.

16/6/1953 tarihinde ittihaz olunan işbu karar C.Baş müddeiumuni muavini Baha Ülkücü ve sanık vekili Sahir Kurutluoğlu hazır oldukları halde 19/6/1953 tarihinde usulen tefhim edildi.

Sanık, maktulün hücum ve tecavüzü üzerine evine kaçıp saklanmış ise de maktul kendisini ölümle tehdit ederek damına çıkıp kazma ile yıkmağa başlamş, harmanını yakıp söndürmek isteyen komşuları tehdit ile menetmiş ve sanığın onu söndürmek için evinden çıktığında üzerine iki el tabanca ile ateş etmesi üzerne sanık da mukabelede bulunarak onu vurup öldürmüş olduğu mahkemece kabul edildiği halde sanığın böyle bir tehdit karşısında evinden çıkmaması, istimdat eylemesi ve kaçması lâzım geleceğinden bahsile mahkûmiyet kararı verilmesi yolsuzdur.

Temyiz Birinci Ceza Dairesi
Esas : 2433 — Karar : 2206

Kanuni tahfif sebebinin vücudile birlikte Amcası oğlu Hüseyin Kokmazı kasten öldürmekten maznun Zülfo oğlu Zülfo korkmazın T.C.K. nın 448, 51/2, 20 inci maddelerine tevfikan altı sene hapsine ve üç ay hücematı âmmeden memnuiyetine dair DİYARBAKIR ağır ceza mahkemesinden verilen 30/4/1953 tarihli hükmün temyizen tetkiki maznun tarafından istenilmiş ve yokluk kağıdı verilmiş olduğundan dâva evrakı C.Baş müddiumumiliği yüksek makamından 10/6/1953 tarihli tebliğname ile temyiz mahkemesi birinci ceza dairesine gönderilmekle okunup iş anlaşıldıktan sonra gereği konuşuldu ve aşağıdaki karar tesbit edildi.

TEMYİZ KARARI

Maktülün sanığı kovaladığı, evine saklanması üzerine damına çıkıp kazma ile yıkmağa ve kendisini ölümle tehdide başladığı ve samanlığını yaktığı ve komşular tarafından söndürülmesi üzerine harmanına ateş verdiği ve bu ateşin söndürmesine çalışanları silâhla tehdit ederek men eylediği ve harmanın yandığını gören sanığın onu söndürmek için evinden çıktığı ve bu sırada maktulün kendisine iki el tabanca ile ateş ettiği ve sanığın mukabelede bulunarak maktülü vurup öldürdüğü şahadetle anlaşılmış ve hâdise mahkemece de bu yolda kabul edilmişken sanığın böyle bir tehdit karşısında evinden çıkmaması, isitmdat eylemesi ve kaçması lâzım geleceğinden ve saireden bahsile yazılı şekilde mahkûmiyet kararı verilmesi;

Yolsuz ve temyiz itirazları bu sebeple yerinde görüldüğünden tebliğnamede yazılı tastik talebinin reddine ve hükmün ceza M. U. K. nun 321 inci maddesi gereğince BOZULMASINA ve on lira bozma harcının ilerde haksız çıktığı takdirde maznundan alınmasına ve evrakın yerine iadesine ve bozma sebebine göre sanığın başka husustan mahpus ve mevkuf olmadığı takdirde salıverilmesi için temyiz mahkemesi Baş Müddeiumuliği makamına müzekere yazılmasına bozmada ittifakla ve sebebinde ekseriyetle 25/6/1953 tarihinde karar verildi.

Karısının muhalefetine rağmen şehevî maksatla ve cebrü şiddetle gayri tabiî münasebette bulunan sanığın fiil ve hareketi müessir fiil veya cismen eza kasdına makrun olmadığından T. C. Kanununun 456 ncı maddesinin tatbikı lüzumuna dair olan tebliğname yerinde olmayıp 478 inci maddenin tatbikı hakkındaki karar doğrudur.

Temyiz Dördüncü Ceza Dairesi

Esas: 6019 — Karar: 7556

Karısı Lâtifeye fiili livatada bulunmaktan sanık Nurettin Özuğurlunun yapılan duruşma sonunda: T.C.K. nun 478, 89, 94 üncü maddeleri gereğince yedi gün hapsine ve cezasının teciline dair (Kars) asliye ceza hakimliğinden verilen 4/5/1953 günlü hükmün temyizen incelenmesi müdahil ile sanık tarafından süresinde istida ve şartı ifa edilerek dâva evrakı C. Baş müddeiumumiliğinden; maznunun karısına karşı işlediği livata şeklindeki fiilin 456 ıncı maddenin tatbikini gerektirdiği halde bazı düşüncelerle 478 inci maddenin tatbikının yolsuzluğundan bozma isteyen tebliğname ile daireye gönderilmekle icabı müzakere olundu:

TEMYİZ KARARI

Maznunun mahkemece kabul edilen hareketi karısının muhalefetine rağmen şehevî maksatla ve cebrü şiddetle gayri tabiî münasebette bulunmaktan ibaret olup bunda müessir fiil veya cismen eza kasdı bulunmadığı cihetle tebliğnamenin ve müdahilin suçun vasfına ve tatbikına taallûk eden itirazları ile sanığın takdire müteallik itirazı yerinde olmadığından reddile hükmün tasdikına ve depo paralarının irat kaydına ve beş lira tasdik harcı alınmasına 9/7/1953 de ittifakla kara verildi.

72S